הצופה

ב"ה, יום שישי, י"א תמוז תשמ"ו (18.7.1986) • שנה נ' • גליון 14140 • המחיר: 0.80 ש"ח, כולל מע"מ

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי * מייסד ועורך ראשון, הרב מאיר בר-אילן ז"ל

משכנתאות לזכאים
ומשכנתאות חופשיות
בנק טפחות

הדלקת הנר

	כניסה	מוצ"ש
ירושלים	7.08	8.27
תל־אביב	7.26	8.30
חיפה	7.20	8.30
באר־שבע	7.22	8.20
אילת	7.19	8.22

היום

פרשת בלק

	יום ששי	יום שבת
הפרק:	תהלים קכט־קל	תהלים קלא־קלב
המשנה:	אהלות ב, ז־ו	אהלות ג, א־ב
הדף — בבלי:	קדושין טו	קדושין טז
ירושלמי:	מגילה א	מגילה ב
ההלכה:	או"ח קעדח, ד־א	או"ח קעח, ב־ד
רמב"ם:	מעשר ד־ט	מעשר י־יב
הזריחה:	5.41	5.42
השקיעה:	7.48	7.47
סוף זמן ק"ש:	8.18	8.1

הממשלה עשויה להכריז על חקירת השב"כ כסוד מדינה

היועץ המשפטי בוחן את הדרכים להבטחת סודיות החקירה המשטרתית * שר המשפטים לבג"ץ: איני מתכוון למנוע העמדה לדין של אנשי שב"כ שעברו עבירות

מאת דוד פרידמן, כתב „הצופה"

היועץ המשפטי לממשלה, יו־סף חריש, בוחן עתה דרך משפטית להבטחת סודיות החקירה המשטרתית בפרשת השב"כ. הדרך כוללת פנייה לממשלה או ועדה שרים לענייני בטחון ל־שם הכרזה על פרטי החקירה כסוד מדינה.

החוק קובע, כי מי שמפרסם או אפילו אוסף ידיעות שהוכרזו כסוד־ות על ידי הממשלה, עובר עבירה פלילית שדינה עד שבע שנות מאסר.

לכתב „הצופה" נודע, כי פתרון במשפט זה הועלה, בשיחה שקיימו אתמול היועץ המשפטי לממשלה עם מפכ"ל המשטרה, רב־ניצב דוד קר־אוס, כמו כן הועלו עוד דרכים משפטיות, להבטחת הסודיות, שירדו מעל הפרק.

(סוף בעמוד 2)

מפקד צד"ל לחברי ועדת החוץ והביטחון:

המחבלים מגבירים נסיונותיהם לחדור לשטח ישראל מלבנון

מאת סופרנו יונה כהן

מחבלים פלשתינים ואחרים מגבירים לאחרונה את נסיונו־תיהם לחדור לשטח ישראל מ־לבנון, אם ברגל ואם באמצעות תופת, ...

נמל לבנוני פועל בניהול ישראלי

מאת סופרנו יונה כהן

נמל לבנוני, הנקורה, ב־ניהול ישראלי, פועל זה כ־מה חודשים, ומשמש מעבר לאנשים ולסחורה, בין לב־נון (ראש הנקורה) לבין ביי־רות.

מזכירות התנועה אישרה את סדר היום של הוועידה

הוועידה תיפתח ביום ראשון בבנייני האומה בירושלים ותקיים שלושה ימי דיונים בתל־אביב

מאת סופרנו בתל־אביב

המזכירות המאוחדת של התנועה דתית לאומית אישרה פה אחד את סדר היום של ועידת התנועה הדתית־לאומית, במעמד חגיגי, ביום ראשון, בבנייני האומה בירושלים ...

„ועדת הוועידה" גיבשה את הצעת החוקה

ועידת התנועה תתבקש לבחור ב־12 מוסדות ובעלי תפקידים

מאת שאול שיף, סופרנו לענייני מפלגות

שיטות לוחמה חדישות בתרגיל של גולני

תחזית מזג האוויר

הוועד הפועל העולמי של המזרחי — המפלגה הדתית לאומית
ירושלים תל־אביב

עליה לקברו של מנהיגנו

השר חיים משה שפירא ז"ל

במלאת 16 שנים לפטירתו, תתקיים אי"ה ביום ראשון, י"ג תמוז תשמ"ו (20.7.86), בשעה 10.00 לפנה"צ, בהר־הזיתים ירושלים.

התחבורה תעמוד לרשות החברים בשעה 9.30 בבוקר מרחבת בית־מאיר ירושלים.

המרכז העולמי של המזרחי
הנהלת המפד"ל

במלאת שלוש שנים
לנפילת בננו היקר

אהרן (אהרל'ה) פרידמן ז"ל

נקיים אזכרה

בבית הקברות הצבאי, קריית שאול, ביום ראשון, י"ג תמוז תשמ"ו (20.7.1986), בשעה 16.30.

אוטובוס ייצא לבית העלמין מרחוב אבטליון 13, בני־ברק בשעה 16.00

המשפחה

ביום השלושים לפטירתו של

ר' פנחס זוננשטיין ז"ל

נעלה לקברו לגילוי המצבה בירושלים בהר המנוחות גבעת שאול (חלקת הר תמיר).
ביום שלישי, ט"ז בתמוז (22.7.86) בשעה 17
— נאספים בהר המנוחות —

המשפחה

לידידנו

מאיר וגנר וביתו

אתך באבלך על פטירת אביך

ר' יחיאל מיכל ז"ל

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
ולא תוסיפו לדאבה עוד

מאיר רוך ומשפחתו

למאיר וגנר וביתו

תנחומים ישתתפות בצער על פטירת האב

ר' יחיאל מיכל ז"ל

הצופה

על מכללת אמונה
לטכנולוגיה ואומנויות
בירושלים

של תנועת האשה
הדתית לאומית

האזינו היום

ב„קבלת שבת"
על ישראל רשת א' בשעה 14.00

ברכות מאליפות ומזל טוב

לידידנו הדגול מבחירי וחשובי הרבנים

הרה"ג **דוד שפירא** שליט"א

רב השכונה בית הכרם ירושלים
ומראשי איגוד רבני השכונות בארץ

לנשואי בתו מנב"ת

יהא רעוא שיזכה זה בניין עדי עד לגאון ולתפארת המשפחה הכבודה

מברכים ידידיך מחיפה
הרב משה ראונבערגר
הרב דוד קדוש
הרב נחום זוין
וחברי מזכירות איגוד רבני השכונות

MISS LAGOTTE
אופנה יוקרתית
מכירת סוף העונה
50%
הנחה עד גמר המלאי
פתוח במוצ"ש
רח' קרקיסת 10, ירושלים טל. 02-247865
רח' דיזנגוף 181, תל־אביב טל. 03-232589
רח' ה' באייר 44, תל־אביב טל. 03-266120

לחברינו

לאה ומיכה אדר

ברכות לבביות
בהגיע בנכם

אייל נ"י

לעול מצוות

יהי"ר שתזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים

מתפללי בית־הכנסת המרכזי
לצעירים — רח' דיזנגוף 221 ת"א

הרבנות הראשית והמועצה הדתית — חיפה
„אריאל" — מפעלי תורה ויהדות ותורה בישראל
הוועדה למען השבת

למען קדושת השבת!
בקריאה של חיבה אנו מזמינים את הציבור לבוא
לקונצרט חגיגי
שיתקיים אי"ה במוצש"ק פרשת בלק, י"ב בתמוז תשמ"ו
בשעה 9 בערב בבית הכנסת הגדול במושבה ברח' הרב הרצוג, ישמעו מיצירותיהם
החזן הנודע מארה"ב הר' **אברהם דוד פוקס** נ"י
החזן המפורסם הר' **אליהו גרינבלט** נ"י מתל־אביב
כבי הרב הראשי וראש אב"ד בחיפה מרן
הרב **שאר ישוב כהן** שליט"א
ישא דברי התעוררות בנושא:
„עם מקדשי שביעי — במבחן"
המנחה: החזן **אלימלך רונן**
הכניסה חופשית — הציבור מוזמן

*
מוסף מיוחד
לקראת ועידת
התנועה
הדתית לאומית
מצורף היום לגליון
*

בייה קרית צאנז ע"ש לניאדו נתניה

נמשכת ההרשמה
לשנת הלימודים תשמ"ז
בביה"ס לאחיות מוסמכות ע"ש טסלר

המעוניינות בעלות תעודת זכאות לבגרות תפנינה למזכירות בית הספר
טלפון 053-36135, בין השעות 8.00—2.00

לתלמידות עם ממוצע ציונים גבוה שלא נגשו לבחינות בגרות, תנתן אפשרות לגשת לבגרות אקסטרנית תוך כדי הלימודים בבית הספר.

הלימודים באווירה חרדית כוללים לימודי הלכה ורפואה

ב"ה

EMUNAH WOMEN OF AMERICA
מכללת אמונה לטכנולוגיה ואומנויות

טכס חנוכת המכללה לטכנולוגיה ואומנויות
ע"ש פלורנס ויוסף אפלמן
יתקיים אי"ה ביום רביעי
ט"ז בתמוז תשמ"ו 23.7.86 בשעה 4.30 אחה"צ
בדרך בית לחם 104, בקעה, ירושלים
במעמד:
הרב הראשי לישראל הראל"צ, הרה"ג מרדכי אליהו שליט"א
שגריר ארה"ב בישראל - מר תומס פיקרינג
שר החינוך והתרבות - מר יצחק נבון
ראש עיריית ירושלים - מר טדי קולק
מנהל האגף לחינוך דתי - מר יעקב הדני
מנהיגות אמונה בישראל ובארצות הברית

האגודה להתנדבות בעם
שרות - לאומי מתנדב

לבנות המסיימות בשנת תשמ"ו

הבנות המסיימות ומשפחותיהם מוזמנים בזה לטכס סיום שנת ההתנדבות שיתקיים אי"ה ביום שלישי ט"ז בתמוז תשמ"ו (22.7.86) בבנייני האומה בירושלים.

במעמד שר האוצר מר משה נסים

ברכות: הגב' מרים מאיר — מרכזת האגודה
מר אוריאל ריפתין — מנכ"ל משרד הבריאות
ניצב ברוך לוי — מפקד מג"ב

דברים: מר משה נסים — שר האוצר
מר יעקב הדני — ראש החינוך הדתי
הרב צפניה דרורי — רב העיר קרית שמונה

מנחה: מר אברהם רענן — מפקה ארצי

הענקת דגל האגודה לשנת תשמ"ו על הצטיינות בהתנדבות לבי"ס התיכון לבנות „חורב" ירושלים
ע"י יו"ר האגודה עו"ד דב פרומן

האגודה להתנדבות בעם -
שירות לאומי מתנדב

לבנות השרות בשנת תשמ"ז

להלן תאריכי הסמינריונים לבנות היוצאות לשירות לאומי בשנת תשמ"ז
הסמינריונים יערכו בכפר הנוער הדתי כפר חסידים

בתחום החינוך

משמר אזרחי / מד"א / — מיום ראשון י"ג בתמוז תשמ"ו (20.7.86)
בתי משפט / בתי סוהר / ובלתי משובצות.

הדרכה במוזיאונים: הסמינריון ייערך ברמות שפירא
מיום ראשון כ"ז בתמוז תשמ"ו (3.8.86)

הסמינריון לבנות היוצאות לשרת בבתי חולים יערך בחודש ספטמבר במסגרת בית החולים.

ההשתתפות חובה!

בברכת התורה,
דב פרומן עו"ד
יו"ר האגודה

על המצפה

הקריאה לאחדות והמתחייב ממנה

קבוצת רבנים, ראשי ישיבה, אנשי מדע ומחקר, פרסמו קול־קורא „לקירוב לבבות בין חילוניים לדתיים". בפנייתם הם קובעים בין היתר כי „יש להפסיק כל יוזמה לחקיקה דתית חד־צדדית המבוססת על הסכמים קואליציוניים". מכלל דברי־הם עלול להתקבל הרושם כאילו שורש המתיחות בין דתיים לחילונים נובע מהחקיקה הדתית. הדברים שונים בתכלית. לא החקיקה הדתית פוגעת באחדות העם. להיפך, החוקים בעלי אופי דתי־ייחודי בנו גשרים של אחדות בעם ישראל. יתרה מזה, כל חוק שאושר ע"י הכנסת נתמך ע"י רוב, ובתוכו אחוז ניכר של חברי כנסת המוגדרים כמי שאינם שומרי תורה ומצוות. האין זאת הידברות?

בחיים הפרלמנטריים אין פסול בהסכמים קואליציוניים. ההסכמים מהווים את המסד לחיים פרלמנטריים תקינים ולשלטון יציב. אם כל חוק המוגש לאישור הכנסת יהפוך לסימפוזיון [illegible], ספק רב אם הכנסת תוכל למלא את תפקידה בתחום החקיקה. ומכיוון שכך, אין כל פסול בכך שגם בנושאים הנוגעים לבעיות דת ומדינה והקשורים בשלמות העם ושמירה על זהותו היהודית — יוכנו הסכמים מוקדמים בין הסיעות הנוגעות בכנסת, כדי להביא לאישורם של החוקים הנ"ל.

הסכם בין גופים פוליטיים — אינו בחזקת כפייה. הוא מבוסס על הבנה הדדית ועל אינטרסים משותפים. אין איפוא כל הגיון לפסול לאלתר הסכמים שביסודם מבוססים על הידברות בין הצדדים השונים — דתיים וחילוניים.

עם זאת, יש לברך על כל יוזמה המכוונת להחזיר את האחדות בעם. לברכה מיוחדת ראויה יוזמתם של אנשי תורה ומדע אשר התפנו מעיסוקיהם היומיומיים כדי לתרום את תרומתם לאיחוי הקרעים שנתגלו בעם ישראל. אולם, דווקא מהם יש לבקש זהירות יתר, בל יתפרשו דבריהם שלא כהלכה.

החוג שהקימו בכוחו לבנות גשרים, אך אם לא יכלכלו את עניניו כראוי שלא להשאיר מקום לספקות ולספקנים, הוא עלול לתת לגיטימציה לכל אלה הנושאים עיניהם לבטל את החקיקה הדתית במדינת ישראל, כדי לבנות מדינה חילונית־דמוקרטית, משוחררת „מכבלי החקיקה הדתית". אין להניח שזה רצונם של העומדים בראש חוג „הגות".

מן הראוי היה שבקול קורא של החוג „הגות", כפי שהוצג במסיבת עתונאים, לא יסתפקו בהפניית אצבע מאשימה כלפי הציבור הדתי המאורגן במסגרת המפלגות הדתיות, היוזם חוקים דתיים וחותם הסכמים קואליציוניים, כדי להשיג רוב למען היקום הנ"ל. אמנם, ראשי החוג גם הזכירו את הפרת ה„סטטוס־קוו" בעניינים דתיים בתוספת פנייה שלא להפר אותו, אבל לא נאמר דבר כלפי מפירי ה„סטטוס־קוו" במדינת ישראל שבמעשיהם הרסו את גשרי האחדות בעם ישראל.

בכלל, מסכת היחסים הסבוכה בין דתיים לחילוניים אינה מצטמצמת במישור החקיקה. גם אילו ביטלו לחלוטין את החקיקה הדתית, ספק רב אם בנסיבות הקיימות היו שוררות אהבה, אחווה ורעות בין המחנות.

שורשו של המשבר הוא בחינוך. קם דור חדש שלא רק שאין לו מושג: מהי יהדות, אלא גם מתוך אי־ידיעה מורד בעיקרי היהדות ורואה בהם מחסום הסוגר על „חברה מתקדמת". הילכך מי שרוצה לתקן ולהחזיר את האחדות בעם, בראש וראשונה עליו לנקוט צעדים מתאימים כדי להביא לשינויים במערכת החינוך. יש להבטיח שהדור החדש המתחנך בבתי ספר ממלכתיים יכיר טוב יותר את השורשים של בני עמו וילמד להתייחס לא רק מתוך סובלנות, אלא גם מתוך דרך ארץ לקניינים הרוחניים ששמרו ושומרים על עם ישראל מיום היותו לעם. רק אז, יש סיכוי כי ייעלמו המתחים הקשים בין דתיים לחילוניים.

צדקו דוברי החוג „הגות" — שהתריעו במסיבת העיתונאים כי „אחדות עם ישראל נמצאת בסכנה, דבר המאיים על קיומו הרוחני והפיזי של העם". ברם, יש לזכור כי אחת הדרכים הבדוקות להבטחת האחדות היא — כאמור — דרך החינוך ולעיתים גם דרך החקיקה. לא אחת החקיקה קובעת נורמות התנהגותיות, הנושאות בחובן ברכה לחברה כולה.

חברה המורדת בנורמות התנהגותיות הנקבעות כחוק, נושאת עיניה לאנרכיה שבה כל הישר בעיניו יעשה.

המורדים בחקיקה בעלת אופי דתי אינם נרתעים למרוד גם בחוקים אחרים ולערער על נורמות התנהגותיות של חברה תרבותית מתוקנת. לכן, אל לנו להתרשם מה„ויצעקו" שהללו מקימים נגד חקיקה דתית והמצביעים על „כפיה דתית" כביכול המאיימת על המדינה. יתרה מזה, היענות מצד הציבור הדתי לקריאתם זו עלולה להעמיק עוד יותר את הפירוד בעם ולפגוע בשלמות זהותו היהודית.

חוג „הגות", שעל עצם הקמתו יש לברך, ייטיב איפוא לעשות, אם יפנה את עיקר מאמציו ומשאביו להסברה ולחינוך כדי להביא לדור הצעיר תוכן של המאור שביהדות המאיר על תורת חיים של עם ישראל שבצאצאיו לחיות על פיה ולבנות את מדינתנו לפי אורחותיה.

הסברה מסוג זה, גם אם אינה קלה, יש לה סיכוי להצליח בתנאי שהמסבירים והמחנכים יידעו להתמיד במעשיהם כדי לבנות תשתית חינוכית מן היסוד שהרי מדובר בערכי יסוד של עם ישראל.

מובן שמידת הצלחתם תלויה גם במידת ההיענות של הצד שכנגד, הוא הציבור המתקרא חילוני. אם בעקבות פנייתם של ראשי „הגות" יופיעו סופרים ומחנכים חילוניים, ויושיטו יד להחזרת האחדות בעם, בלא לפגוע בעיקרים של היהדות — נדע, כי אכן יש שותפים לציבור הדתי לבנות גשרים של אחדות ישראל.

נקווה, כי הצד שכנגד לא יסתפק בברכה לראשי „הגות", אלא יושיט יד למעשה משותף, שהרי בלעדיו אין אחדות.

צוות מקצועי דוחה חלק מהמלצות „ועדת בייסקי"

קורא לסטות מהמלצות מקצועיות בעניין שוק ההון

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

הצוות המיוחד של משרד האוצר ומשרד המשפטים, שבדק את ההמלצות המקצועיות של „ועדת בייסקי" בעניין ויסות מניות הבנקים, ואפשרויות ויישומן, דוחה את ההמלצה המקצועית של הוועדה אך מציע לקיים לגביהן בדיקה מעמיקה נוספת.

דו"ח הצוות המקצועי הוגש אתמול לשר האוצר, משה ניסים, ולשר המשפטים, יצחק מודעי. דו"ח זה מיועד להנחות את ועדת השרים המיוחדת שמונתה ע"י הממשלה ליישום המלצות ועדת החקירה.

בייסקי: נתנו לחתול לשמור על השמנת

יו"ר ועדת החקירה, השופט ד"ר משה בייסקי, הגיב אתמול על דו"ח הצוות המקצועי באומרו: „נתנו לחתול לשמור על השמנת".

בצוות המקצועי השתתפו אריה ברנסקביץ, היועץ המשפטי לאוצר (יו"ר), יהודה דרורי, הממונה על שוק ההון, ונציגי משרד המשפטים, תמר הקר וד"ר אילה פרוקציה.

בשורה של נושאים ממליץ הצוות המקצועי לסטות מהמלצות ועדת החקירה, וזאת בעיקר בנושא זכויות והצבעה במניות, בנושא „פושי שוק" ובנושא סמכותו של תאגיד לרכוש מניות שהוא עצמו הנפיק וכן בנושא סמכותו של שר האוצר לעניין הנפקת ניירות ערך. בשני עניינים עקרוניים, פעילות הבנקים בשוק ההון והנושא הפיקוח על שוק ההון אין הצוות סומך ידו על המלצת ועדת בייסקי והוא מציע שהמלצות ועדת החקירה יועברו לבדיקה מקצועית יסודית ומקיפה. לשם כך מוצע להקים שתי ועדות מקצועיות שכתב סמכותן יהיה רחב ביותר ולא יגביל אותם מראש בצורה כלשהיא.

סיכוי להסדר למניעת חילולי שבת בחיפה

מאת א. צבי גבעון

נוכח הפגיעה ההמונית בקדושת השבת מקיימים ראשי הציבור בחיפה מגעים עם כל הגורמים הנוגעים בדבר בעיר למציאת פתרון למניעת חילולי השבת בבתי קולנוע, בתחבורה הציבורית, במבער ועוד.

השבת, פרשת בלק, מוקדשת להעמקת ההסברה על קדושת השבת. הרבנים הראשיים ורבני השכונות ישאו דברים על קדושת השבת ויצאו בקריאה לכלל הציבור להימנע מפגיעה ברגשותיו של ציבור שומרי שבת. בבית הכנסת הגדול תתקיים תפילה חגיגית ובמוצאי השבת ייערך קונצרט מיוחד בהשתתפות החזנים א. ד. פוקס מארה"ב, אליהו גרינבלט מתל־אביב ואלימלך רוזן מחיפה.

יו"ר המועצה הדתית ישראל לבנון אמר לסופרנו כי הוא מלא תקווה, שבקרוב יוכל לבשר לציבור החיפאי שהושג הסדר בתחום רגיש אחד וקדושת השבת תישמר על אף הלחצים מבית ומבחוץ.

פניה לדון בוועידת התנועה במצב השבת בפתח־תקווה

מאת משה לוי, סופר „הצופה" בפתח־תקווה

ציבור מקדשי שביעי בפתח־תקווה יתכנס הערב, ליל שבת, בשעה 10 בבית הכנסת „זכר חיים" [illegible] העיר לעצרת המחאה ה־47 נגד חילול השבת בעיר.

בעצרת זו ישאו דברים רבני העיר ורבנים אורחים. לאחר מכן תצא משלחת של רבנים ואישי ציבור למחות ב„כיכר השבת".

חברי הוועדה למען השבת בפתח־תקווה יעלו ביום ראשון לירושלים לשיחה עם ראשי התנועה הדתית לאומית ערב פתיחת הוועידה. המשלחת תביא את דרישת הציבור הדתי בפתח־תקווה לקיומו של הסטאטוס קוו ותבקש לדון בנושא זה בוועידה.

ועדת הביקורת סיכמה עבודתה בתום הקדנציה

ועדת הביקורת של התנועה קיימה שלשום ישיבת סיכום לעבודתה בתום תקופת כהונתה מאז הוועידה האחרונה.

למשתתפי הישיבה הוגש הדין־וחשבון שהכין המבקר צבי ברנשטיין לצירי הוועידה, ובו כלולים מרבית הנושאים אשר הגיעו לשולחן הדיונים של רשות הביקורת.

בישיבה השתתף גם גזבר התנועה אהרן קופולוביץ, ששימש במשך כל הקדנציה כמקשר בין רשות הביקורת למוסדות הארגוניים העליונים.

משתתפי הישיבה שיבחו את עבודת הביקורת ואמרו שחרף המגבלות (מנגנון מצומצם, העדר „שיניים" לביקורת) פעלה ללא ליאות וללא משוא פנים. הדוברים הביעו תקוה כי עבודת הביקורת, שהיא חיונית מאד לתנועה — תתרחב בעתיד לרוחב ולעומק, וייתנו לה כלים לעקוב אחרי ביצוע מסקנותיה ואכיפתן על הנוגעים בדבר.

14 הוסמכו לרבנות במדרשה הגבוהה לתורה בירושלים

במעמד מרשים בהשתתפות הרב הראשי לישראל, הגר"א שפירא, הרב הראשי לירושלים, הרב יצחק קוליץ, הרב הראשי לחיפה ונשיא מוסדות „אריאל", הרב שאר־ישוב כהן, הרב הראשי ליהודי ציריך, הרב מרדכי פירון, חברי כנסת, אישי ציבור ומוזמנים רבים מן הארץ ומן התפוצות הוענקו תעודות ההסמכה לרבנות ל־14 תלמידי המדרשה הגבוהה לתורה בירושלים.

בדברי ברכתם ציינו הדוברים את חשיבות תפקידו של הרב נוכח המשבר הפוקד את החברה היהודית בארץ ובגולה. על הרב בישראל ציינו הדוברים, להצטיין באהבת ישראל, בנכונות לפעול לקירוב לבבות בדרכי נועם ונתיבות שלום תוך הדגשת המאחד והרחקת המפריד.

את המעמד הנחה הרב עוזי קלכהיים, המנהל הרוחני של המדרשה הגבוהה לתורה, ודברי הסיכום בשם 14 המוסמכים הביא הרב שמיאל שפר. המעמד נערך בבית הכנסת שבבית אריאל בירושלים.

שש"ס

ועידת התנועה הדתית לאומית

חזית דתית לאומית–הסתדרות הפועל המזרחי

ועידת התנועה

ועידת התנועה הדתית לאומית תיפתח אי"ה בבנייני האומה בירושלים ביום ראשון י"ג בתמוז תשמ"ו (20 יולי 86) בשעה 6.45 בערב.

טקס הפתיחה במעמד נשיא המדינה והרבנים הראשיים לישראל

בתוכנית:
- ברכות
- דברים — ד"ר יוסף בורג — שר הדתות
  יצחק יגר, יו"ר ועדת מבנה וארגון התנועה
- מסכת אור וצליל — חזון הרב קוק ומגשימיו

דיוני הועידה יתקיימו בגני התערוכה בתל־אביב בימים: שני — שלישי — רביעי — י"ד — ט"ו — ט"ז תמוז (20—21—22 ביולי).

הודעות לצירים

א. על הצירים להיות בבנייני האומה בירושלים ביום ראשון, י"ג בתמוז תשמ"ו (20.7.86), בשעה 6.00 בערב לקבלת חומר בלשכת הוועידה (הצעת „ועדת הוועידה" לחוקת הבחירות למוסדות התנועה ולמוסדות הוועידה וטפסי הגשת מועמדות לועדה המתמדת) • נא להגיע ב־6.00 בערב בדיוק.

ב. ביום שני י"ד בתמוז (21.7.86), על הצירים להיות בגני התערוכה בת"א (מרכז הקונגרסים), בשעה 8.00 בבוקר לקבלת תעודות ציר ותיקי ציר. דיוני הוועידה יחלו בשעה 9.00 בבוקר.

ג. הגשת מועמדות לועדה המתמדת של הועידה תתקיים בתל־אביב ביום שני בבוקר י"ד בתמוז (21.7.86), משעה 8.00 עד שעה 9.50.

בס"ד

ועד כפר חב"ד

בארצנו הקדושה ת"ו

הננו מתכבדים להזמין בזה
את המוני בית ישראל

לחגיגת חנוכת הבית

של

„בית אגודת חסידי חב"ד, אהל יוסף יצחק ליובאוויטש"
בכפר חב"ד
שנבנה בתבנית 770 („בית אגודת חסידי חב"ד,
אהל יוסף יצחק ליובאוויטש") בניו־יורק
וחגיגת הבר־מצוה של „בני הגיבורים" הי"ד

האירוע יתקיים בעז"ה ביום שלישי,
שהוכפל בו כי־טוב
ט"ו בתמוז ה'תשמ"ו בשעה 7.00 בערב,
ברחבת הבנין החדש

בברכת חסידים

ועד כפר חב"ד

הצהרתו של הרב הגאון האדיר

רבי פנחס טייץ

גדול מרביצי התורה בארה"ב

א. הצעתו של השר פרץ, לרשום גוי שגויר ב„גיור" רפורמי, מופרך לגמרי מכל וכל, כמובן לכל בר דעת.

ב. הצהרתו בכנסת, שהצעתו היא בניגוד לאמונתו, ועשה כן בשל הגבלות החוק, היא הצהרה נוראה איומה ומזעזעת.

איך ייתכן, שרב בישראל יאמר כזאת? האם זה פיקוח נפש לשבת בממשלה? ואפילו אם כך, אין פיקוח נפש דוחה „מיהו יהודי"!

ובפרט בהתחשב בהשפעה, שיש לזה על ההתבוללות בתפוצות, נושא, שקרוב אלי זה שנים.

ג. אני מחפש כל דרך לשכנע את השר פרץ, לחזור בו מהצעתו ולומר ביד רמה, אינני יכול לרשום גוי כיהודי.

הממשלה עשויה

(סוף מעמוד ראשון)

ומדוע היה צורך לחוץ אותם? ת: גם אם פעלו בפקודה, אינם פטורים מאחריות פלילית.

ש: האם ממלא מקום ראש הממשלה ראה את נוסח בקשת החנינה? ת: נוסח הבקשה לא הובא לידיעתו.

ש: האם נרשם פרוטוקול בישיבת הקבינט שדנה בחנינה ומדוע לא יוצג לבית המשפט? ת: נרשם פרוטוקול אך הוא חסוי.

ש: האם מקובל והיו מקרים בעבר שהקבינט ממליץ על חנינה? ת: לא מקובל ולא נהוג, אין תקדים כזה, אך אני משוכנע כי בכל עת שהנשיא יבקש זאת, תיענה הבקשה בחיוב.

קריאה לחנינה מיידית והפסקת כל חקירה

לחנינה נשיאותית מלאה לכל המעורבים בפרשת השב"כ והפסקת כל חקירה נוספת בנושא, קורא ד"ר הרולד גייקובס, נשיא תנועת „ישראל הצעיר" המתכנסת בימים אלה בישראל.

במברק לנשיא המדינה, ראש הממשלה, שר המשטרה והיועץ המשפטי, מתריע ד"ר גייקובס מפני „הנזק שאנו גורמים לעצמנו בהלקאה העצמית הנמשכת. נזק זה גדול בהרבה בחוסר הצדק שנגרם כביכול, לכנופיית מרצחים שתקפה אוטובוס עמוס באזרחים שלווים".

במברקו מוסיף נשיא התנועה כי „כל המעורבים בפרשה כבר למדו את הלקח ואילו הרוב המכריע של תושבי ישראל רוצה בחיסולה המהיר. כיהודים אמריקנים אנו מצטרפים לרוב זה ומבקשים סיום מיידי לציד המכשפות המעכיר את הרוחות ומכתים את שם ישראל בעולם".

לוועידה - ברכה!

הוועידה ה־16 של הפועל המזרחי והד־6 של המפד"ל תיפתח מחרתיים בבנייני האומה בירושלים.

נדמה שמעטות ועידות מפלגתיות בישראל שדובר בהן כה רבות כמו לגבי ועידה זו. הוועידה האחרונה התקיימה ב־78 וזו שלפניה ב־73. לכאורה רק מרחק של 8—7 שנים בין הוועידה האחרונה ובין זו שתתכנס מחרתיים אך גם אלה האחראים לה כאילו השלימו עם מחיקתה מלוח הוועידות. משום שהבחירות לוועידה זו וכל מה שהתבסס עליהן נתבשלו בדרך בלתי דמוקראטית (זאת, בסגנון המעטה).

הפעם הפעולות בכל שלבי ההכנה לוועידה (כולל הפקפוק בשיטת הבחירות) היו תחת פיקוחה של ועדה לא נחשבה כבעל־עניין לגבי תוצאות הבחירות: לאחר שההליכים הנ"ל אושרו מראש על ידי המוסדות המוסמכים של התנועה — אין למצוא בהם דופי ואם היתה וישנה ביקורת על כמה משלבי ההכנות הרי אין לטעון נגד האחרונים שפעלו בניגוד לעקרונות שנתחייבו בהם ההנהגה ההולכת השלימה עמהם.

יש קבוצת בוחרים הצירים לוועידה שמאסו בשמות של המפד"ל הפועל־המזרחי וכבר הודרו לשלול את השמות האלה משמות הוועידה. אם היה טעם להסתייג ולהעלים שמות אלה לפני הבחירות בשל השם הלא טוב שיצא למפד"ל בעקבות כשלונותיה מאז 1981 — הרי אחרי שהבחירות כבר נתקיימו, לכל מי שהשמות המפד"ל והפועל־המזרחי היו עלולים להרתיע אותם לא היתה שום סיבה להתנכר לשמות היסטוריים רק כדי שקבוצה פורשת שתחזור למפד"ל ומקבלת בברכה, תוכל להמשיך ולשאת בגאון את פרישתה מהציבור הדתי לאומי בעבר הקרוב.

נעלה מכל ספק שלא השם של הוועידה עיקר אבל אין טעם וצורך לבעוט בשמות היסטוריים ללא הצדקה רציונית. הגאולה הראשונה באה משום שלא שינו את שמותם.

כמו שציינו רבים, גם מחוץ לציבור הדתי־לאומי — הוועידה מתכנסת בשעה שהחברה הישראלית לוקה בקיטוב שלא היה כמוהו ובהתפרקות חמורה מעיקרים יהודיים. המדינה זקוקה לתנועה דתית־לאומית חזקה, לא רק למען עצמה, אלא למען האומה והמדינה, כתנועה שתגשר על פני תהום המחלוקות. לפיכך חייבת הוועידה להפגין חוסן מוסרי גבוה, אחדות מלאה והינתקות מקריירזים אישיים וכיתתיות צרה. רק כך נוכל לחזור ולהוות כוח רציני בקואליציה שתשוב ותזכה למקום של כבוד ולמימוש יעדיה.

בכל הוועידות, שהתבססו על בחירות סיעתיות — ידענו מראש, מה יהיו פניה. הפעם הבחירות היו אישיות (וזאת גם הסיבה להשתתפות הערה) ואף שמועמדים רבים זכו לצירות הודות לתמיכה סיעתית, אין זה אותו דבר. נוסף לכך יהיו בוועידה גם פנים חדשות. זו מעלה גדולה אך יש בכך גם קשיים בגיבוש עמדות והתייחסויות. תמיד ידענו מראש מה סוכם קודם בין הסיעות ומה יסוכם בוועידה. הפעם שונים הדברים. הכל פתוח והכל עשוי — או עלול — לקרות. אפשר לצפות להפתעות ולאכזבות.

הברכה השלוחה מקרב לב היא שכולם יתעלו לרמה של דרישות השעה והוועידה תצליח לכונן מסגרות וגופים שיצליחו להבטיח את הציבור הדתי בשנים הקרובות.

בקצה העט
מאת צב

טעותם של 14 השרים

מי שציפה כי בדיון, המי־יודע־כמה, בישיבת הממשלה ביום שני שנמשך 9—8 שעות, יצליח מישהו מהשרים לשכנע את זולתו כי ועדת חקירה בנושא השב"כ עדיפה על חקירת המשטרה — הוא יותר מתמים. מאז עלתה הפרשה, ברור לכל כי חילוקי הדעות בין שרי הליכוד לבין שרי המערך, אינם ענין שבסמנטיקה ויסודם בשאלה אם צריך לטפל בשב"כ בכל היקפו ועומקו, כולל אפשרות להגיע גם לדרג המדיני, המהווה „הרשות והסמכות" לגוף זה — או שניתן להצטמצם באחד [illegible] שנחשפו והקשור באירוע [illegible] של קו אוטובוס מספר 300, וגם זאת לא ברצון אלא מאונס של התפתחויות של השבועות האחרונים.

כבר שכתבו כי הדרישה שהמשטרה תחקור את הפרשה, שהליכוד (ואיתו שלושת השרים הדתיים) נאבקו עתה למימושה בחירוף נפש — היא היא הצעתו של היועץ המשפטי לשעבר זמיר שנאלץ לפרוש בגללה ולעזוב בפועל את התפקיד [illegible]. אך אם היה בה טעם והגיון בזמנה — מה ההגיון שבה, לאחר שראש השב"כ ועוזריו הקרובים, כבר הודו במה שיוחס להם ואף זכו כבר לחנינה מהנשיא (אם בית המשפט העליון לא יבטלה) ואם המשטרה לא תוכל לחרוג מהמסגרת של חקירה פלילית רגילה?

יש גם סייגים לא רציניים נגד ההחלטה שהמשטרה תחקור בדבר, כגון: אין זה יאה שזרוע אחת של המדינה (המשטרה) תחקור אנשיה של זרוע־אחות; או, שחקירת המשטרה תהפוך את נושא החקירה לענין פלילי רגיל וזה יהיה [illegible] חמור לאנשי השב"כ; או, שבלתי אפשרי שמחקירה משטרתית לא ידלפו דברים שיפגעו בשב"כ וכו'. כל הטענות האלה ניתנים לתיקון. ההבדל המשמעותי — מאד, בין ועדת חקירה לבין חקירה משטרתית טמון בסמכויותיה הרחבות, בהרכבה המשוער ובכך שהיא תוכל לחדור לשורש הדברים ותחוייב לקבוע נורמות לפעילות המוסד שבחשיבותו לבטחון המדינה אין כלל להגזים. רק חקירה של ועדת חקירה על פי חוקי המדינה תפסיק את מחול השדים המשתולל במדינה כבר כמה חודשים טובים.

אני חושב שאותה כוונה (להפסיק במהרה את מחול השדים) היתה גם לארבעה עשר השרים שתמכו בחקירה משטרתית בלבד. ייתכן שהגיעו כי השינויים שחלו בסיטואציה מאז דרש זאת מר זמיר (הודאת הנאשמים העיקריים וחנינת הנשיא) — יש בכוחם לקצר את ההליך החקירתי. סבורני שטעות בידיהם. העדר סמכות מספקת למשטרה לחקור את הדרג המדיני היוקרה הציבורית שתהיה לה, בהשוואה לוועדת חקירה ציבורית — יגרמו לכך שהדרישה הכללית לחקירה אמינה ויסודית לא תרד מהפרק ותוסיף להלהיט דעת הציבור. ועוד: המשטרה שתחקור, הרי איננה בית משפט ואחרי החקירה יהיה צורך לעבור לערכאה משפטית, כדי לשפוט את הנחקרים.

שוב ושוב מתברר שחטאו הקדמון של ראש הממשלה שמעון פרס שהתייחס בקלות דעת מדהימה לתלונה שקיבל בזמנו נגד ראש השב"כ — היתה טעות גורלית והיא טעונה הסבר. לאור מה שידוע היום, הדברים על „פוטש" של המתלוננים נגד ראש השב"כ בלי שראש הממשלה ישתמש באפשרויות הבלתי מוגבלות שברשותו לשם חקירת העניין בשקט, בטרם יצא החוצה — בלתי מובנים בהחלט.

ועדיין לא מאוחר לדון ולהוסיף לדון, ולא תחת זרקורי העתונות, כיצד להיחלץ מקללת המילכוד שאנו הולכים ומסתבכים בו יותר ויותר.

קולות ממצרים

לפני שבוע הובע בטור זה ניחוש סקפטי על גורל היחסים בין ישראל למצרים בעתיד. נאמר שם כי ענין טאבה שהמצרים כה מגזימים בחשיבותו ואינם מוותרים כהוא־זה בניסוח שטר הבוררות — אינו אלא עילה שלא לנרמל את היחסים האלה ועל כן שום ויתור ישראלי ושום התערבות אמריקאנית, לא יסייעו להסדירה.

השבוע, ציטט „דבר" צוות אסטרטגים מצריים הממליץ לנטוש את השלום עם ישראל לשם פיוס ערבי ובעיקר עם סוריה וסעודיה. זאת על אף הסיכונים הכרוכים בכך כגון: פגיעה באמינותה של מצרים בזירה הבינלאומית ואובדן הסיוע האמריקאני למצרים.

סופר „דבר" מעיר כי דו"ח המכון האיסטראטגי מבטא הלכי רוח פופולאריים במצרים ומשקף כמיהם בחוגים שונים, גם מקרב מפלגת השלטון, להתפייסות מלאה של מצרים עם העולם הערבי, ולשובה למעמד המנהיגות שאבד לה מאז הסכמי „קמפ־דיוויד". אולם גישת מחברי הדו"ח עדיין איננה נחלת השלטון. אין מקום להניח כי הנשיא מובארק יהיה מוכן לשלם את המחיר הכבד של התרחקות מצרים מארה"ב ולוותר על הסיוע האמריקאני הרב שמצרים מקבלת — בצד השגת פיוס מלא עם העולם הערבי. יחד עם זאת באווירה השוררת כיום במצרים קשה לראות, כיצד תיתכן מצרים בתהליך חיזוק השלום עם ישראל והגברת הנורמליזציה ביניהן, גם אם יסכימו שני הצדדים לבסוף על שטר בוררות בענין טאבה.

חילול השם

אחרי פטירתו, לפני כמה חודשים, של הרב יעקב לנדא הישיש, רבה של בני־ברק — ששימש בכהונה זו שנים רבות — נודע כי ציווה שאחרי פטירתו, יתמנה בנו, הרב משה, במקומו.

עם כל הכבוד לנפטר — מינוי רבנים בדרך זו אינה מקובלת. יש פרוצדורה קבועה לבחירת רבני עיר וזו פעלה יפה לפי חוק השירותים הדתיים שלפיו נבחרים רבני עיר בכל הארץ. התפקיד שרבנות עיר עוברת בירושה, אינה מקובלת עתה ואף אינה תואמת את רוח היהדות הנאמנה אלא שלמעשה, חוקי המדינה אינם תקפים בבני־ברק ולפחות לא בתחום זה (הרבנות הראשית לישראל הורתה לקיים בחירות, כמקובל, תוך חצי שנה ויש אומרים שהרב לנדא הסכים לכך). החידוש הוא שההתנגדות לכהונת הרב החדש, באה לא מהחוגים המוסמכים לכך מטעם המדינה, אלא מחוגים דתיים אחרים: ה„ליטאים" (למה דוקא „ליטאים"?) הכפופים למרותו של הרב שך, ראש ישיבת פוניבז', מאז פטירתו של הרב, נתלקחה מחלוקת ביניהם לבין תומכי הרב משה לנדא, הללו אף בחרו לעצמם רב אחר הוא הרב קרליץ.

כדרך גוברין יהודאין אנשי הריב והמדון לא הסתפקו במלחמת כרוזים ועברו לפעולות. בלילה לא בהיר אחד, אלמוני או אלמונים, ליכלכו את מכוניתו של הרב שך. אלה אומרים: ידיהם של תומכי הרב לנדא בדבר ואלה אומרים: פרובוקציה! מיד נתמלא עתונו של הרב שך „יתד נאמן" מודעות גדולות אין ספור נגד הנבלה שנעשתה על ידי אלה שפגעו במכוניתו של הרב הרים המכובד מאד, וספי העיר רעדו מאש המחלוקת.

עד כאן „הכל בסדר" (אם אפשר להתבטא כך). אנו רגילים לסגנון הפולמוס המתפתח בין שני חוגים קיצוניים ולא הופתענו מחריפותו. עד שאירועים נוספים שיוו למחלוקת ממדים נוספים.

אם מחלוקת — אז שתהיה מחלוקת של ממש. אם הרב לנדא איננו מקובל על אנשי הרב שך — הרי גם המונופול שלו על כשרות המזון בעיר מתערער. על שלב זה מודיע „מעריב" מיום 13/7/86: „לאחר הכנות מחתרתיות ממש נעשתה ביום רביעי האחרון שחיטה ראשונה על ידי „המתנגדים" הפורשים. בבית המטבחיים בחולון נשחטו בהשגחת הרב קרליץ כמה אלפי עופות. בבני־ברק נתלו מודעות שבישרו על השחיטה וצורפו מספרי טלפון למעוניינים בבשר. כעבור חצי שעה נמכרו כל אלפי העופות השחוטים ואלפי משפחות נותרו מאוכזבות על שלא זכו לעופות מהכשר החדש". כאן באה המכה הנגדית של הצד השני (או הראשון). „אנשי הרב לנדא טוענים שהעופות לא נשמרו בקירור והקונים נאלצו לזרוק אותם לפח משום שהסריחו כמבריחים".

לכאורה — תיקו אפס—אפס? טעות בידכם! „ביום חמישי — נמשך הדיווח — נסע הרב לנדא [illegible] להתלונן אצל הרב וייס רב העדה החרדית בירושלים וביקש ממנו להוציא פסק הלכה שיורה מיד על הפסקת השחיטה שאינה בפיקוחו. בדרכו חזרה לבני־ברק, סמוך לכפר־חב"ד, התהפכה מכונית ה„וולוו" של הרב ונפגעה קשה. „החסידים" (של הרב לנדא) אומרים שהתהפכה רק פעם אחת. „המתנגדים" (מהצד של הרב שך) אומרים שלוש פעמים". מכל מקום: גם במקרה זה, כמו במקרה הקודם — רק המכונית נפגעה.

באין הכרעה הכניסו (אנשי הרב שך) למערכה המסלימה לעזרתם. כוחות עליונים הם אומרים: „הכל בידי שמים אין מקריות בעולם. זאת הוראה לרב (לנדא) שיפסיק להילחם באלה שאינם מקבלים את מרותו וכופרים בסמכותו". (לעומתם) אנשי הרב לנדא מזהירים: „לרב היה גם גדול. אף אחד אינו מטורן על דיני שמים ועל מעשי שמים. שיפסיקו (אנשי הרב שך — קרליץ) לבלבל את המוח".

אך נראה שלא יפסיקו ואוי לאותה בושה! אשרי המנוח הגדול, הגר"י כהנמן, מקים הישיבה, חכם שאין כמוהו, שלא „זכה" להגיע למחלוקת זו. מפני הרעה נאסף הצדיק.

שר האוצר: פריצת מסגרת השכר — כדור שלג שלא ניתן יהיה לעצרו

מאת סופרנו הכלכלי

העלאות שכר יגרמו לאסקלציה [illegible] האינפלציה — אמר אתמול שר האוצר, משה נסים, במגישה עם כתבים כלכליים בלשכתו בתל־אביב.

שר האוצר ציין, כי העובדים אינם צריכים להיות מעוניינים בתוספת שכר אלא בהעלאת כוח הקניה או לפחות ביציבותו.

אם נפרוץ את מסגרת השכר, יביא הדבר לגלגול כדור שלג שלא יהיה ניתן לעצרו. הוסיף השר. האוצר בוחר בדרך אחרת כדי לשמור על היציבות במשק ועלית הייצור ב־5% בחודש, באמצעות הביטוח לאומי. בדרך זו הלכנו ונלך גם בעתיד — אמר.

שר האוצר הביע דאגה משינוי באווירה של יציבות ומכבה סימנים לערעורה. בין היתר הזכיר את עליית הצריכה, עלייה ביבוא וירידה בייצוא.

רפורמה כוללת במיסים

להלן מסר על הכוונה לבצע רפורמה כוללת במיסים. כמות היקף המיסים בישראל הם הגדולים בעולם וגם היקף הסובסידיות היא מהגדולים. מצב זה דורש רפורמה במיסוי. לגבי שוק ההון, אמר, יש לפתחו כך שיוכל לשמש מקורות למימון הסקטור העסקי.

בדבריו עמד גם על הצורך לחוש את הצמיחה במשק.

כוונה להגדיל את מס הנסיעות

בתשובה לשאלות אמר גם שר האוצר כי אין כוונה להגדיל את מס הנסיעות לחו"ל. הוא הוסיף כי רצוי היה לבטל העיוות הקיים של היטל אחיד על נסיעה קרובה ורחוקה, ולקבל סכום זה בצורה אחרת.

הצעה במו"מ השכר בשירות הציבורי:

קידום בהדרגות במקום תוספות שכר

מאת סופרנו בתל־אביב

במרכז דיוני המו"מ על הסכם השכר החדש בשירות הציבורי, שהתחדשו אתמול, עמד הויכוח איך לשפר את תנאי העובדים בלי לתבוע תוספות שכר רשמיות. זאת לאחר שהממונה על השכר במשרד האוצר, הלל דהאי, הבהיר, בצורה חד־משמעית ש„לאוצר אין כסף".

נציגי ההסתדרות במו"מ הביעו נכונות לדון בהסדר של קידום בדרגות לכל העובדים בשירות הציבורי, הממונה על השכר הביע נכונות לכך, אך הבהיר כי לא לגבי כל העובדים אפשר יהיה להבטיח קידום.

בענין שכר המינימום תבעו נציגי ההסתדרות כי השכר המינימלי יהיה בגובה של 530 ש"ח.

קיסר: דברי הנגיד — התערבות חד־צדדית

לפני כן תקף מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר, את נגיד בנק ישראל שאמר כי יש להימנע מעליית שכר בהסכמים החדשים כדי להבטיח את המשך היציבות במשק. לדעת קיסר, יש לראות בכך התערבות חד־צדדית בויכוח של מו"מ על הסכמי ש־

18/7/86

הצופה

* * * * *

מוסף של שבת

בדרך ללא מוצא

מאת משה אישון

האם תבוצע הרוטאציה — שאלה זו אינה יורדת מסדר יומה של המדינה. דשים בה וחוזרים ודשים בה מיום כינון ממשלת האחדות הלאומית. יש ימים שמניות הרוטאציה עולות בבורסה הפוליטית ולימים הן יורדות לשפל המדרגה — לדרגה של „מוכרים בלבד". גם כיום, כשנותרו בסך הכל שלושה חודשים לביצוע הסכם הרוטאציה, הדעות חלוקות. בודדים מוכנים להשתכן ולהתנבא מה יקרה ביום השי"ן — בבוא יומו של יצחק שמיר ללבוש את האיצטלא של ראש ממשלה. התשובה השגרתית היא: „נחיה ונראה". היחיד שמוכן בכל הזדמנות לחזור ולומר, כי הוא נחוש בדעתו לקיים את ההסכם הוא — ראש הממשלה שמעון פרס.

ובכל זאת הכל לוט בערפל, כשם שעתידה של ממשלת האחדות הלאומית לוט בערפל, בפרט עתה כשהיא שרויה במצב של „בין המצרים" — בין בג"ץ לועדת חקירה, או חקירה משטרתית... ורוטאציה.

בנסיבות אלה באין איש יודע: מי הם החוקרים ומי ומי ברשימת הנחקרים, האם הדרג המדיני ייכלל בה או לא — קשה שבעתיים להתנבא לגבי עתידה ואורך ימיה של הממשלה. די בשינוי קל שבקלים ברשימת הנחקרים, או בשיטת החקירה, כדי שהקואליציה הממשלתית תיפול, בלא שראשיה ירצו בזה. כי הממשלה תלויה על בלימה, על אף האימון מצד למעלה מתשעים חברי כנסת התומכים בה. אולם לא אחת מתברר שאין זאת אלא תמיכה „כפויה" על פי צו „המצפיפים" הנהנים לפי הכלל „כופין אותו עד שיאמר רוצה אני", גם אם כיום אינם משתמשים עוד ב„מקל ורצועה" כדי לשכנע.

ממשלת האחדות הלאומית שהיתה תקוות וחלום הדור הפכה אט־אט לאכזבה. הדור ואולי אף של הדורות שיבואו. הממשלה אינה מושלת. לרוב היא נתונה תחת השפעת הרחוב, במקום להוביל את הרחוב.

מצד אחד, יש קורטוב של חיוב בזה שהממשלה מאזינה לרחשי לבו של הציבור. מצד אחר התנהגות כזו מעידה על משבר מנהיגות.

הממשלה בהרכבה הנוכחי חדלה לעורר כבוד בעיני הציבור. התוצאה היא שהציבור נבוך. הוא מתקשה להבין את מדיניותה ולעתים מתייחס בספקנות. גם להחלטותיה. אנו עדים למשבר אימון כפול ומכופל — משבר בתוך הממשלה ההולך ומחריף נוכח העובדה שאחדים מהשרים אינם נותנים בה אימון; ומשבר אימון, מצד הציבור שאינו רוחש עוד אימון לממשלתו.

הופעה זו נושאת בחובה סכנות לעם ולבטחון המדינה. ספק אם ניתן עוד לעצור בעד התפשטותו של משבר כפול זה, אשר החריף לאחרונה על רקע פרשת השב"כ.

חילוקי דעות בין שרים לגיטימיים בהחלט. בדרך כלל ההחלטות הטובות ביותר הן אלה המתקבלות „ברוב יועץ"; לא כן ההחלטות המתקבלות פה אחד.

אימתי?

— כאשר הויכוח הוא עניני וזה מתנהל מתוך כבוד הדדי ואחריות ממלכתית.

למרבה הצער, הויכוחים המתנהלים מסביב לשולחן הממשלה ומחוצה לו אינם מצטיינים, לא בכבוד הדדי, לא בתרבות, ולפעמים גם נעדרת בהם הרגשת האחריות הממלכתית. לרוב בולטת בהם ההתנצחות האישית מלווה פנקסנות מפלגתית כפולה. בסנגרי [illegible] שבהם המפלגות היו מעל לכל [illegible] מפלגתיים נהגו לחזור על האימרה המפורסמת: „המדינה זה אני"...

ויכוחים בנוסח זה, כל עוד אלה מתנהלים בין אופוזיציה לקואליציה — הם בתוקפת הצרה, אם כי אין בהם אפילו קורטוב של חכמה, אבל בשעה שהם הופכים למנת חלקה של הממשלה והקואליציה הממשלתית הרי שהממשלה אינה ממשלה, והשרים אינם עוד שרים בעלי השפעה וכל דאלים גבר, אפילו שכל אחד מהם מוכן להישבע בנקיטת חפץ שהמחלוקת שהוא מנהל היא לשם שמים, וכי לנגדו תמיד טובת העם והמדינה.

וכל אחד ואחד והגדרותיו — מה טוב למדינה. אחד מאמין שזו קשורה בביצוע הסכם הרוטאציה, אחר בדעה, כי דווקא אי־ביצועו ייטיב עם העם ועם המדינה.

ויש מי שקושר כתרים לראשו, כאילו אין זולתו הראוי להנהיג את המדינה ויש המציג את יריבו הפוליטי — כאויב מספר אחד של המדינה, תוך התעלמות מופגנת מבעיותיה האמיתיות של מדינת ישראל המוקפת אויבים וגם ידידיה המעטים שנותרו לפליטה לא תמיד בעצה אחת אתה.

וכה נוצר מצב פרדוכסלי שמסיחים את הדעת מהנעשה מעבר לגבול; האוזן אינה שומעת את צחצוחי החרבות והעין אינה רואה את התכניות הנרקמות אי פה ואי שם, כדי לכפות על ישראל הסדר שעלול להכניסה אל תוך מיטת סדום.

גם בעיות כלכלה אינן תופסות את המקום הראשון, למרות שהכל מודים, כי המשבר הכלכלי טרם חלף ויותר ממה שנעשה עד בה יש לעשות כדי להוציא את המדינה מהמיצר הכלכלי.

וכן עוצמים עין ממכת הירידה הפוקדת את ישראל ומהמשבר החברתי הגובל באובדן הזהות היהודית של חלקים נכבדים בעם ישראל.

מסתבר שהכל הבלים, פרט לרוטאציה ועוד אי אלה נושאים שוליים המעוררים עניין בתודעת אחדים משרי הממשלה, כגון, הצעת חוק נגד הסתה גזענית, מפגשים בין נוער יהודי לנוער ערבי, חיפושים חוזרים ונישנים אחרי „הרוצחים" של שני המחבלים שנהרגו בדרך שנהרגו בעת שחרור האוטובוס של „אגד" שנחטף על ידם וכו'.

הנושאים הללו מעסיקים את הממשלה; הם ממלאים גם את סדר יומה של הכנסת וועדותיה, בעוד שכל השאר נדחק לקרן זווית, כאילו הגענו למצב אידיאלי כבימי מלכות שלמה בהם „איש תחת גפנו ותחת תאנתו" ישב, ואין לו לדאוג, לא לבטחון, לא לכלכלה ולא לחברה הישראלית.

ואין זה אלא חלום באספמיא.

הבעיות לא נעלמו. הן קיימות. ושומע אין!

*

ומה שהיה הוא שיהיה, אם תבוצע הרוטאציה. הממשלה בהרכבה הנוכחי בשינוי האדרת של ראש הממשלה, תפתח את המחצית השניה של הקאדנציה שלה על פי התסריט שנקבע עם הרכבתה לפני כשנתיים, אך עם זאת לפי אמות המידה שנתגבשו בשנתיים האחרונות שאינן מחמיאות ביותר וודאי שאינן מוסיפות כבוד לחבריה.

כי הנפשות הן אותן הדמויות. גם המריבות — אותן המריבות. דבר לא נשתנה. וכל הסימנים מעידים שהמריבות רק יחריפו.

ידידיו המשבעים של יצחק שמיר לא ישלימו לקבלו כראש ממשלה, אפילו אם הם ימשיכו לכהן בממשלתו; מפלגת העבודה תעשה הכל, כדי להביא להפלתו אם רק יידראה לה כי קיים סיכוי של סיכוי לכונן ממשלה חלופית, אפילו „ממשלת מיעוט" הנתמכת על ידי מיאפיי רשות.

ומכיוון שהמחצית השניה של הקאדנציה מובילה לבחירות, הרי שבלאו הכי לא תהיה לעתה של הממשלה נתונה לבעיות יסוד של סדר יומה של המדינה; כי אז כל המאווים מתנקזים בדרך אל הקלפי — בפירוק אחרי הרף מפלגתו הבוחר.

לפנינו תמונת מצב עגומה. קשה להשתחרר מצבעיה הקודרים. גם האופטימיסטים יתקשו להתעלם מהמועקה האופפת בכולם — בכל מי שעיניו בראשו המביט בעין פקוחה לנעשה סביבו.

„דאגה בלב איש ישחנה" — אמר החכם באדם. אולם, לא כולם נוהגים לפי כלל זה. גם אלה שמרבים להשיח את אשר על לבם לא תמיד מצליחים למקד את שורשי הבעיות. כתוצאה מזה לעתים אף הם נתפסים לדברים שוליים כאילו עליהם העולם עומד והופכים את העיקר לטפל... ואת הטפל לעיקר.

הסיסמאות הסטריאוטיפיות המופצות על־ידי המנגנונים המפלגתיים מושלות אף בהם. הלכך גם המסקנות הן בהתאם. במקום להרים קול זעקה שמפיכים את קולות המחאה ויורדים מהארץ מתוך אכזבה; במקום לגנות את סגנון הויכוח האלים שאחדים משרי הממשלה הכניסו לזירה הפוליטית יש אשר מאמצים לעצמם סגנון זה בחיים הציבוריים.

הרגל זה נעשה טבע. אם לא יצליחו לעצור בעד התפשטותו הוא עלול לכלות כל חלקה טובה בחיינו הממלכתיים, הציבוריים והחברתיים.

השאלה היא: האם יש תקנה לכך?

לא קל לרשום מרשם. דבר אחד חובה לומר, כי זה לא יכול להימשך. מדינה זקוקה לממשלה מושלת. עם זקוק לממשלה שחבריה משמשים דוגמה ומופת להתנהגות טובה בדיבור ובמעשה.

כיום, הממשלה ברוב מריבות פניניות מתקשה למשול, בפרט כשחלק נכבד משריה שקועים במריבות עם יריבים פוליטיים מסביב לשולחן הממשלה: הם גם אינם מקפידים על נקיות לשונם. הם עולבים ומלבינים פני חבריהם ברבים, בלא להניע עפעף של חרטה...

הם מטיחים זה בזה עלבונות השאולים מהלקסיקון של בני העולם שאינו העליון: גם מייסרים בשוטים ובעקרבים את הנאמנים למורשתו הרוחנית והלאומית של עם ישראל. ואחדים מהם, בלהט הויכוח על שלום וגבולותיה העתידיים של מדינת ישראל, אף מצטרפים, מדעת או מתוך היסח הדעת, לכת הספקנים לגבי זכויותיו של עם ישראל על ארץ ישראל. התנהגות כזו, לא רק שהיא מקלקלת את השורה מבית, אלא גם מכה במדינה היהודית בזירה הבינלאומית.

„ואם בארזים נפלה שלהבת מה יאמרו אזובי קיר...".

*

אש המריבה מאיימת על המדינה — על שלומה ובטחונה. נשאלת איפוא השאלה: האם לא צריך לגרור את העם ואת המדינה למערכת בחירות בטרם זמנה, כדי לשים קץ למחולות השדים המכבידים על חיי העם והמדינה.

מול הנימוקים כבדי המשקל, מדוע יש להימנע מבחירות מוקדמות, כגון צורכי המשק והכלכלה, יש להציג את הנימוק המכריע: מוטב שהכלכלה תיפגע למשך תקופה קצרה מאשר המדינה שנקלעה לדרך ללא מוצא, תיפגע לאורך ימים ושנים.

הממשלה בהרכבה הנוכחי, על פי ההרכב האישי שלה, אינה מסוגלת להמשיך ולנהל את המדינה מתוך אחריות ממלכתית והגינות ציבורית.

ממשלה ששריה מציגים זה את זה בכינויי גנאי כגון פורשים, נוכלים, חסרי דעת, לא נותר לה אלא להתפטר באין ביכולתה לשנות את ההרכב האישי שלה כדי שנקיי הדעת ונקיי הלשון ימשלו בה.

ומכיוון שאין בכוחו של ראש הממשלה להביא לחילופי אישים בממשלה: וגם ממלא־מקומו המיועד לרשת את מקומו במסגרת הרוטאציה קצרה ידו לבצע שינויים פרסונאליים, הרי שהברירה היחידה שנותרה היא: בחירות מוקדמות, ומהר ככל האפשר, כדי להציל את כבודה של המדינה.

זה הרע במיעוטו, אבל בסופו של דבר זה גם הטוב במיטבו, כדי לחלץ את המדינה מידיהם של אנשי מריבה.

המצדדים ברוטאציה אומרים, כי ראש הממשלה, שמעון פרס, תקיף בדעתו לקיים את הסכם הרוטאציה, כדי לשמור על אמינותו. אפשר להבין אותו במיוחד אחרי שמשך שנים סבל מתהוויות של חוסר אמינות שיריביו במפלגתו ומחוצה לה הדביקו על תעודת הזהות הפוליטית שלו. אבל יש מצבים בהם גם ראש הממשלה חייב לעשות חשבון נפש של אמת: מה טוב למדינה, ובהתאם עליו לקבוע את מהלכיו הבאים, אפילו במחיר ויתורים מפליגים על המאמצים שעשה כדי שלא תינזק אמינותו.

דומה שגם ממלא־מקום ראש הממשלה, יצחק שמיר, היה מיטיב לעשות, אילו קם ואמר, כי במצב זה לתוכו נקלעה הממשלה הוא נכון לשחרר את ראש הממשלה מכבלי הרוטאציה, היות שלא יוכל לעמוד בראש ממשלה שבה מחצית מחבריה חולקים על כישוריו ואמינותו להנהיג את המדינה.

זה לא יגרע מכושר המנהיגות של יצחק שמיר. צעד כזה עשוי להעלות את קרנו בעיני הציבור הרחב.

אמינות אינה נבחנת אך ורק בקיומו, או אי ביצועו של הסכם הרוטאציה. אמינות נבחנת בעניינים נעלים יותר כגון פרשת השב"כ, שבטיפול הכושל בה נתערערה אמינותם של ראש הממשלה וממלא־מקומו, וכן בענייני יסוד הנוגעים לדמותה וצלמה היהודי של המדינה, שאף בהם נתגלתה הממשלה כחסרת חוט שדרה ויכולת הנהגה.

בכלל, אמינות נבחנת ברגע של אמת. וזה הרגע לקום ולומר, כי ממשלת האחדות הלאומית הגיעה אל קצה הדרך. היא אינה מסוגלת להמשיך עוד. עליה להתפטר ולהחזיר את המנדט לעם, כדי שהוא יקבע בקלפי מי ינהיג את המדינה בשנים הבאות.

זאת המציאות, בין אם רוצים להשלים עמה, או לא.

הברירה היחידה שנותרה, היא בחירות, או המשך המריבות גם בשנתיים ורבע הבאות, עד לתום כהונתה של הכנסת.

על כן, אין ברירה. בחירות מוקדמות הן — כאמור — המוצא היחיד מהסבך שהמדינה נקלעה לתוכו.

אין מוצא אחר בדרך ללא מוצא.

מערכת בחשיפה...

פתיל השהיה לפרשת השב"כ

מאת מ. ניר

שר המשטרה, חיים בר־לב, חיבר פתיל השהיה קצר ל„פצצת הזמן" — פרשת השב"כ. חקירה משטרתית תתקיים במלוא המרץ. השר בר־לב הודיע, כי כפי שנראה לו תסתיים החקירה עוד לפני מועד הרוטאציה. מסקנות החקירה המשטרתית עלולות אם כך ליצור מצב שבו ייתכן לחץ כבד מצד שרי המערך על ראש הממשלה לשקול אם לקיים את הרוטאציה.

שר הבריאות, מוטה גור, שלא היה נלהב מועדת חקירה, הודיע בישיבת הממשלה באורח חד משמעי, כי „על ממלא מקום ראש הממשלה, יצחק שמיר, שהיה אחראי ברמה הפוליטית בזמן הפרשה, להודיע כי הוא לא יכהן יותר כראש הממשלה. „רק על ידי הודעה כזאת ניתן לסיים את הפרשה מבחינה ציבורית", אמר השר גור.

גם השר יעקב צור אמר, כי מבחינתו הסיית המשטרה איננה סוף פסוק והוא ימשיך במאבק בדרכים ציבוריות ובתוך מפלגתו כדי להשיג את הקמת ועדת חקירה.

החלטת הממשלה שלא להקים ועדת חקירה לפרשת השב"כ היא עדיין לא סוף פסוק לפרשה. „בהול השדים" עוד ילווה אותנו זמן רב — כבר הקימה יהדות ההחלטה. אך סופה היא תלויה. רק בעוד שלושה או ארבעה חודשים נדע את תוצאות החקירה וההשתפעויות הרבות שאליהן תגיע.

ההליך שבו בחרה הממשלה לטפל בפרשה — חקירה משטרתית — היא רק פאן אחד. הבג"ץ עוד לא נתן את פסיקתו בעניין תקיפת החנינה. אם הבג"ץ יפסוק שהחנינה של הנשיא איננה בתוקף, הדבר יביא לפתיחה הפרשה מחדש ולהגביר ביתר שאת [illegible] להביא לנפילת הממשלה. שרי המערך [illegible] כבר על חקירה, ואם לראש השב"כ לשלושה הבכירים לא תהיה חנינה, עלול להיווצר מצב אבסורדי שבו יוכל ראש השב"כ ועוזריו כבולים באזיקים לבית.

הציבור גם הוא עוד לא אמר את דברו האחרון. שרי המערך שבהחלט ראו בהצבעה תבוסה, כבר הודיעו כי ישובו להיאבק, אם במוסדי הממשלה או הציבור, כדי להחיות את דרישתם לועדת חקירה. ביצעם ראשונים של מזכיר שבועות [illegible] לשר הממשלה וכדור תפקידו של שבעין פרס [illegible] כבר לצוין בסניפי מפלגת העבודה. חברי המשמרת הצעירה של מפלגת העבודה בירושלים כבר עשו את הפגנתם הראשונה באמצע הצבעת בול לשכתו של שמיר. היתה זאת הפגנת מחאה על כי הדרג המדיני יצא „נקי" על ידי ההחלטה הממשלתית.

המניעים הפוליטיים של שני הצדדים

[illegible]

אחרונה בקשר לתלונה במשטרה, שימש לפרס הבל הצלה. זה היה כאילו הוא אמר: „אני לא רוצה חקירה, אך מה אני יכול לעשות מול עמדתו הקיבעת של היועץ המשפטי?

אין ספק שדימויו של מר פרס ואמינותו נפגעו. דווקא שלושה חודשים לפני הרוטאציה הוא לא גילה הקיפות ועבירה אפיצה לאורך הדרך ועשה שגיאות בדרך הטיפול בפרשה. ה„כן — ולא של פרס" נדבק אליו בתורה. במהלך הטיפול בפרשה גם בפרצה המצודה הכבושה של צדי המערך מאחורי ראש הממשלה. בפעם הראשונה שלחו שרי המערך חיצי ביקורת לעברו של מר פרס. דמותו נשחקה גם בעיני שריו בשל הליכה העקלקה שלו.

האם זה ישפיע על הרוטאציה?

האם להחלטת הממשלה יכולה להיות השפעה על הרוטאציה? ברור היה מתחילתה של הפרשה, כי פיצוץ ממשלתי לא יבוא בעקבותיה, אלא אם כן יתברר כי שמיר בעצמו היה שותף למהלכי החיפוי. אבל ברור היום, כי שמעון פרס לא נתן להדיח השרים לגדול את הפרשה לכיוון של ביטול הרוטאציה. אבל בכל זאת עלול להיווצר מצב שעם הרוטאציה בעוד שלושה חודשים, תבקש קבוצת שרים מהמערך שלא להצטרף לממשלה בראשות שמיר. יתכן שמוטה גור יהיה הראשון בשרי המערך לנקוט בצעד זה. ייתכן שעד הרוטאציה תסתיים החקירה המשטרתית, ואם החקירה תטיל דופי בשמיר, עלול להיווצר משבר חדש.

קשה להסתיר את התחושה, כי בעקבות הפרשה נפרצה תהום עמוקה בין הליכוד והמערך. הדיון בישיבת הממשלה ביום שני היה התנגחות בין שני הגושים הגדולים. הדבר יעיב בוודאי על המשך תפקוד ממשלת האחדות הלאומית. הרבעה הצרכה, כי הממשלה יצאה מבותקת ביכולת הכרעתה. והדבר יתן את אותותיו בעתיד. השר משה שחל אמר, כי „בעיקרית, פרשת השב"כ תישאר פתוחה ותלווה ידחף בעל הממשלה כל עוד היא תמשיך לכהן. זהו חומר נפץ שעלול לפוצץ כל רגע. העתיד יוכיח כי לא ניתן להבאא דבר — האמת חזקה יותר".

הגיבת המערך לאחר הישיבה כללה האשמה כלפי הליכוד כי הוא לוקה בחוסר אחריות ממלכתית ובפרהסיה: הליכוד בצעד הביא לחקירה משטרתית, ובכך היא לא הציל את המדינה, כפי שהוא גורס, אלא את יצחק שמיר. לשם כך מיכבים היו בליכוד להפקיר את השב"כ לחקירה שבמהותה הסודיות והביטחון ישבתו אלה שלא זכו לחקירה ממלכתית יותר.

בליכוד הובעה שביעות רצון מלאה מתוצאות ההצבעה. בכירים בליכוד אמרו, כי היתה זאת הצלחה כפולה. לא רק שלא התקבלה ההחלטה על הקמת ועדת חקירה, אלא שגם הודשה הברית עם המפלגות הדתיות. דבר שיבטיח לדעת גורמים בליכוד את המשך קיומה של הממשלה, גם אם המערך יפרוש. כבר בשעה בליכוד הדיבורים. המסקנה היא, שביתו יהיה לקיים ממשלה צרה אם המערך יפרוש. בכמערך הובעה אכזבה מעבודת המפלגות הדתיות. שרים במערך הצהירו באמצע השבוע, כי בעקבות ההצבעה נוצר פער בין המערך למפלגות הדתיות, שלא לדבר על האכזבה מעמדתו והצבעתו של השר יגאל הורביץ.

שתיקתו של דוד לוי

[illegible]

הבג"ץ כמנהל המדינה

מאת יצחק דויטש

המעורבות של הרשות השיפוטית בעניני מדיניות הולכת ומתרחבת. בהתרנה בתקבל הרושם כי איכות הבג"צים וועדות החקירה נפלה על המדינה המשפטית. שוב אין יודעים אם מהלכים התכנונים ונידונים בכנסת יופעלו למעשה ויתמשכו, או שתבוא התערבות ערכאות משפטיות ותיכפה ביטול או שינוי. הבג"צ הופך להיות יותר ויותר מנהל המדינה.

עליונות המשפט היא מוסכמה בחברה הישראלית, לרבע גורמים הריגים. קיימת דבקות מוחלטה במדינת חוק, למעט יוצא־דופן הקיימים בכל חברה דמוקרטית. אך עם כל קדושה של תפישה זו עומדת השאלה אם אין אנו מגיעים להפרזה ומוסרים את ניהול המדינה בפועל לידי בתי המשפט ומצמצמים את היכולת של הממשלה הנבחרת לפעול.

הרחבת היריעה

הבג"ץ לא אתמול נולד. אולם במשך שנים רבות דאג בית המשפט הגבוה לצדק לתחום היטב את התחומים ונמנע להתערב בעניינים שהם בתחום המדיניות. דווקא הנוגעים שישבו בדין, בשכם גם חיים כהן, הקפידו על כך היטב. הם התערבו בענייני ביצוע הנוגדים את החוק; כך גם בדברים שאינם עולים בקנה אחד עם הצדק הטבעי. אבל מדיניות כוללת השאירו לממשלה והם נמנעו מלבוא במקומה. לאט־לאט וההדרגה הרחיב בית המשפט הגבוה לצדק את התערבותו בנושאי מדיניות. היום כבר נראה כמובן לאליו שהוא מתערב בעניינים שאנו מצפים כי הם יהיו בשיקולים הבלעדיים של הממשלה או הכנסת.

את מעורבותו של הבג"צ אנו מוצאים היום בכל התחומים: הוא המחליט על הפעלת הטלוויזיה בשבת ומועדי ישראל, בעוד שלכאורה ההכרעה היא של הממשלה: ההתיישבות ביהודה ושומרון, מתוך מתן פירושים מרחיבים מאוד למשמעויות הצדק וזכות האזרח מול צרכי המדינה; טיפול מחבלים; גירוש גורמים מסוכנים מבחינה בטחונית; הפעלת שעון קיץ; תקציב כספים. הרשימה היא ארוכה מאוד. ישנם נושאים שהם אמנם עניין של עשיית צדק, הפליה או הפרדה. אבל ברבים מהם השיקולים הם של מדיניות. אך בתי המשפט נכנסים לשיקולים הללו של מדיניות והם הקובעים איך לנהוג. מעורבות כזו אנו מוצאים גם בנושאים שהם בסמכותם של בתי הדין הרבניים.

החוק מעשה ידי אדם

העם בוחר בכנסת ובממשלה כדי שינהלו את ענייניו. אם המדיניות של הנבחרים תהיה כושלה ומנוגדת לרצון העם, הוא יעניש אותם בבחירות. הנבחרים עומדים למשפט העם ולא למשפט בערכאות.

יש מקום לכך שמשפטנים יבהנו היטב את ההתפתחויות שחלו בתחום זה של מעורבות בתי המשפט בהחלטות מדיניות ובשיקולים של הממשלה. אך גם כאשר אנו סמוכים ובטוחים שבתי המשפט פועלים לפי התערבותם תואמת את החוק, עדיין יש מקום לכך שנעקוב אם התערבות זו היא רצויה. הרי החוק הוא מעשה ידי אדם, יכולה איפוא הכנסת להביא לחוקים מה הן הסמכויות הבלעדיות של הממשלה ומה נתון להתערבות בג"צ. האם אנו רוצים שבג"צ הוא אשר יחליט אם להפעיל בטלוויזיה בשבת? האם אנו רוצים שבג"צ הוא אשר יחליט כיצד ינהגו הבטחון יפעלו בזירת קרב עם מחבלים?

צריך לתת את הדעת על כך עד כמה יכולים מי שמופקדים במדינה לנהוג ולהמציא פתרון מתוך הכרעה של המדינה, אפשר לאשר כאן הם, המחבלים וכרמיהם, [illegible]

בריחה משלטון דרך ועדות חקירה

[illegible]

•

[illegible]

גם לאחר סגירת משרדי אש"ף בירדן

קלושים סיכויי חוסיין להכות שרשים ביו"ש

מאת נ. שחל

לדעת כל המשקיפים העוקבים אחר הנעשה במרחבנו, מעמדה הבינערבי של ירדן ושל העומד בראשה, הוא חסר תקדים מבחינת יציבותו. חוסיין הוא השליט הערבי היחיד השומר על יחסים תקינים כמעט עם כל מדינות ערב. ואין לזלזל בכך כלל ועיקר בסבך היחסים כאן.

בכאן ניתן להבין את הציור שבזר המלך „נקוט ב[illegible]" [illegible] לארגון אש"ף ויאסר ערפאת העומד בראשו.

אין ספק כי המהלכים המדיניים האחרונים כלפי אש"ף, שורשם באכזבה שהארגון הנחיל לאורך כל הדרך.

ביבוש המדיניות החדשה שלו הבנים חוסיין בשנה וחצי האחרונות תשיפת ניכרת. בתחילת הדרך קיווה כי שיתוף הקפילה עם אש"ף, כארגון המייצג של הפלסטינים, יצא אל הפועל. אך אשליה זו נופצה כידוע נוכח הכחשות. אש"ף וראשיו הציבו ותוכיחו שהם קנה־רצוץ בכל הקשור להליכה עניינית בשיתופת להראות מציאות פתרון לבעיה הפלסטינאית.

זהו הרקע לתגובתו המפתיעה של חוסיין, שהחלה כבאומו בחודש פברואר השנה הגביה, לאיזיאה בסגירת 2 משרדי פת"ח מתוך 25 משרדי אש"ף בירדן (כאשר ההשבים שבהם: משרדי הנזרה המרכזית וכשרד „כוח 17" — שומרי הסודר האישיים) והילוקו של אבו־ג'יהאד סגנו של ערפאת, יחד עם רעייתו ועוזריו ועוד אחדים מראשי אש"ף הפעילים בירדן.

האלטרנטיבות של חוסיין

כמספר אלטרנטיבות עמדו בפני המלך. אחרי תקיפתם החיוור ודהויים אשר ערפאת נעקבות ההסכם המפורסם ביניהם מ־11 בפברואר 85:

א) להעביר את הלחץ על אש"ף בכל הדרך אחר [illegible] שכדי שיגבש את עמדותיו ויאות לצאת עימו. דרך זו לא הניבה את התוצאה הרצויה;

ב) כאמץ לפגוע במעמדו של אש"ף ולהציגו כבלי ריק בעיני הפלסטינאים. יחד עם זאת לנסות ולארגן אלטרנטיבה מדינית לאש"ף מתוך תושבי יהודה ושומרון. זאת צריך חיזוק יסוד הדרג הפלסטיני ביו"ש, בדרכים ובאמצעים שונים ומגוונים. מאז פברואר האחרון, הקרע הגלוי בין ירדן לבין אש"ף, נראית אופציה זו בעיני המלך ועוזריו, יותר מציאותית ויותר קונקרטית.

בכוון שהוזלין החותר התנתקות הבלעדיות הראשונות לצעדיו של המלך הבגיעתן מיהודה ושומרון אין בהם כדי לעודד את חוסיין. בכל תנאה, שאינו יודע דווקא בהחלטות מדיניות יהיקת, שם יהבו המעט על הטוזה הארוך יותר של השלום. [illegible]

ג) הדרך הטולים, חוסיין היה את קשרייה הבריאליים של ירדן עם סוריה ופגעה עם בהנהגה ושאר אל־אסד. כתנאה לקבל ניבוי סורי באשירה לכיבוש לעיר בינלאומית בשיתוף בנוגה מיישית שתהיה מקובלת עליו ותהקה לארגון אש"ף והשפעתו.

אבל, היום הוכיחו כי אופציה זו היתה הזרה שי־פור מלכותילה.

זהו הרקע לפעילותו ולצעדיו האחרונים של חוסיין. יש הטוברים כי המכה שנחתה באחרונה על פת"ח בירדן נבעה משיקול מאסטר מוטעה בבי־ושה ירדנית. שכן, ורישעות מתוחה עדירה מהבינים וריעים לא פוגת בקרב תיכבר השטחים, בנגדה שהיה מבהיעה. [illegible]

פעילי פת"ח ואש"ף נותרו בירדן

עם זאת, אין לשכוח כי בירדן נותרו עדיין בני־בית פעילי פת"ח ואש"ף, הגם תחת פיקוח צבאי ולוחץ.

שני הסברים אפשריים לצעד זה: אחד שחוסיין הוא זכנו, ושמים של אלה לשילוח תגיע בעתיד הקרוב. והשני — להמשיך לפגע בכל, להן שיפיה כלפי ערפאת לעת המהוך בעתיד.

תגובה מנהיגי אש"ף להחלטת זו של חוסיין יש בהם מעורבות של עם האשמה ירדן בקיתות מדיחה גדולה בשיתוף פעולה עם אה"ב, ישראל וסוריה נגד העם הפלסטיני.

מצד אחר, ראשי אש"ף משתדלים לא להוחיה את התבל הירדני יותר על המידה ולא לשרוף את הגשרים. בציפיה לימים טובים יותר ולהדדיות אפשרית עם המלך.

מכאן גם הבקשה עלהם לשלח את הציר בירדן לחגיג אלר־ריטאמי ראש הממשלה ודע בלבד צעבה. על כל פנים כינים אלה מכנס בהנהגה הערה המרכזית של אש"ף על כל 55 חברי להחלטת הדרים לזמן [illegible]

[illegible]

בינתיים זוכה להאות של הנהלי ההזשבי ההשני־[illegible]

(המשך בעמ' 11)

האם מעוניינת סוריה בהסלמה עם ישראל?

שגריר סוריה בלונדון יוצר מגע עם מחבל פלשתינאי ומפקיד בידיו מזוודת נפץ המיועדת למטוס „אל־על", ודמשק מודיעה רשמית על גינוי ניסיון החבלה במטוס. ספינת מחבלים פלשתינאית מגיחה מחופי לבנון שבשליטת הסורים לעבר שפת הים של אכזיב — ובגבול הגולן שם ניבאו לנו לפני כחודשיים, ריכוזי צבא סוריים מאסיביים ואו,סו, טו, מלחמה — שוררת רגיעה מפתיעה ; הקטיושות נוחתות באצבע הגליל, וחוסיין מסלק את אש"ף מירדן והסורים עולזים (ערפאת הוא שנוא נפשם) ; אסד ממשיך לחמש את צבאו נשק סובייטי מאסיווי ; אנשי המרכז ללימודים אסטרטגיים באוניוורסיטת תל אביב (בדו"ח השנתי שלהם) מזהירים מהפרת האיזון שבין ישראל לבין סוריה אבל חוקרים אחדים טוענים : סכנת ההתלקחות בצפון פחתה... איך מוצאים ידיים ורגליים בין כל הסתירות הללו ? האיתותים הסוריים ? עד כמה צריך לחשוש מפני השכנה האכזרית והמסוכנת שהשתלטה „לנו" על לבנון ?

מאת נ. גולן

ד"ר מרקס הלר, חוקר במכון דיין מנ־סה לשמש מדריך במבוך הסורי ולענות על שאלות.

האם סוריה מעוניינת בהסלמה המזוין בישראל ?

ד"ר הלר : אם מדובר בפיגוע הנפל מ־לבנון שארע לפני כשבוע, התשובה חיו־בית. הארגון ששלח את המחבלים בספי־נה ידוע בקשריו ההדוקים עם דמשק וגם נקודת השיגור של הספינה בלבנון — נמ־צאת היום בשליטת צבא סוריה.

אבל זה לא אומר שכל פיגוע או קט־יושה שמקורה בלבנון — הסורים עומדים מאחוריה.

בוא נגיד זאת כך : לפי השקפת עולמם של הסורים יש להבחין בין הפלשתינאים המתקיפים מטרות בישראל לבין מעשי טירור של פלשתינאים באירופה. הראשו־נים — רצויים, האחרונים — זכאים לגי־נוי. אגב, ניסיון החבלה במטוס „אל־על" בלונדון הוא לפי מיטב ידיעתי, הפרשה ה־אחת היחידה מסוג זה, שבה יש הוכחות ברורות למעורבות סורית. בכל שאר המי־געים עקבותיה של סוריה בהירים פחות.

הסורים מקבלים את כללי המ...ק

אם כך איך אפשר להבין את המעשה ב־לונדון ?

ד"ר הלר : יש הגורסים שהפיגוע היחיד הזה נועד לנקום את יירוט המטוס הסו־רי האזרחי ע"י ישראל והשפלת נוסעיו. לא נובעת מכאן בהכרח יוזמה סורית ל־ביצוע פעולות פיגוע נוספות מסוג זה ב־אירופה מאחר שגם ישראל אינה מחפשת להתגרות בסורים ולא רוצה הסלמה ע־מם — היא נוטה לקבל את הגינוי הרשמי ולחתום בכך את הפרשה.

הרי אנחנו כן תוקפים מטרות בלב־נון באזורים שבשליטת סוריה ?

ד"ר הלר : הסורים מקבלים את כללי ה־משחק לפיהם תקיפת מטרות פלשתינאיות בלבנון, גם באזורים שבהם יש נוכחות צב־אית — אינה דומה להתקפה על מטרה סורית. יש כאן דרגות שונות בשפת ההי־דברות האיתותים שבינינו לבינם, וכש־תוקפים פלשתינאים — הם אינם כאויי־בים.

חאפז אסאד
אוסטראטגיה של מלחמה

איך זה מתהדר עם האזהרות שהשמ־יעו מומחים צבאיים משלנו לפני כמה חודשים מפני מלחמה אפשרית עם סו־ריה ?

ד"ר הלר : לפני כחודשים נוצרה מתי־חות בצפון כתוצאה מגיוסי כוחות בשני הצדדים. הטמפרטורה אכן עלתה או אבל מי שדיבר על מיתקפה לא פירש נכון את הכוונות שלנו או שלהם. ודאי שבמוקדם או במאוחר יחפשו הסורים פתרון לבעיו־תיהם בדרך הצבאית אבל לא בעיתוי ה־נוכחי.

הפרשנים הישראליים סובלים עדיין, כנראה, מהסבידך מלחמת יום הכיפורים. ב־73' נתפסו כולם „על הס" בלתי מוכנים כליל למה שהתרחש, ומאז, בתדירות של חצי שנה בערך, הם נוהגים להשמיע אז־הרות אזהרה תקופתיים, כדי לתת לעצמם מרווח ביטחון.

אינטרס טאקטי משותף

בעתוני השבוע דווח כאילו ישראל מעקנעת את המהלך הירדני באיתות ל־כיוון הסורים. האם גם הסורים בעסק ?

ד"ר הלר : לסורים ולירדנים אינטרס טא־קטי מיצותף, להעמיק את הפרופיל של ער־פאת ולגמד אותו עד כמה שאפשר. אבל הם מגיעים אל הדבר הזה מכיוונים מנו־גדים. חוסיין אכן מנסה ללחוץ על ערפאת לקחת חלק בתהליך המדיני ואילו הסו־רים חוששים דווקא מן הדבר הזה, מאשי־מים את ערפאת שהוא פייסני מדי ורו־צים להכתיר על אש"ף את עושי דברם, כמו אבו מוסא למשל.

בשבוע שעבר התפרסם מפי על מאי־זן הכוחות האסטרטגי במזרח התיכון שהציג העומד בראש מכון המחקר — האלוף (במיל') אהרון יריב. איזה מס־קנות ניתן להסיק מהפרק הסורי שבו ?

ד"ר הלר : הסורים עורכים בשנים האח־רונות מאמץ אדיר כדי להתעצם צבאית. הם משקיעים כישאבים כספיים ומשאבי כוח אדם כמעט עד הזמם. כאז נשאה מצ־רים את מעגל המלחמה, עירק עסוקה עם איראן וירדן חלשה מדי, — התכנעו הסו־רים שהם זקוקים לצבא שיוכל להחזיק מעמד בכוחות עצמו מול צה"ל, דהיינו צבא שישתווה לצה"ל בעוצמתו.

מכאן — סכומי עתק המוקדשים לתק־ציב הביטחון, (3 מיליארד דולר) סכומים שהביאו את כ... קשה ב־יותר, מכאן — ג.ת.ס . ... כל הנו־ער ואימון צבא ... מיליון חיי־לים בסדיר, ו־3/4 מיליון ...ילים בסך הכל, הרבה יותר מאשר לישראל, וזה כשהתל"ג שלהם קטן בהרבה מזה שלנו; ומכאן — קליטה רצופה של כלי נשק סובייטיים ש־בניגוד למה שאולי חושבים, אינם מתקב־לים בתינם וצריך לשלם בעדם.

הסורים רחוקים מהאיזון

ואיך הם יכולים לשלם ?

ד"ר הלר : אכן הקשיים הכלכליים של סוריה הם אחת הצילות לעובדה שהסורים רחוקים עדיין בפועל וגם בעיני עצמם, מן האיזון, אליו הם שואפים, עם ישראל. ה־תמיכה מצד מדינות הנפט קטנה והולכת, אפילו סעודיה, התומכת היחידה במעט, הק־טינה את מענקיה ואסד משתמש במצב הזה כדי להסביר לעמו מדוע הוא כופה על ה־אוכלוסיה קרבנות כלכליים קשים כל כך בלי להפעיל את מכונת המלחמה, נגד יש־ראל...

האם אפשר לגשום נשימת רווחה ו־להוריד את מי הכוננות הגבוה בגבול הגולן ולצאת אל חופשת הקייץ רגו־עים ושלווים ?

ד"ר הלר : לא צריך להגזים... בל נשכח שגם לישראל בעיות כלכליות וקיצוצים תקציביים שיש להם השלכות על הכוננות הצבאית ועל רמת האימונים בצה"ל.

ד"ר הלר : לא צריך להגזים... בל נש־כח שגם לישראל בעיות כלכליות וקיצו־צים תקציביים שיש להם השלכות על הכו־ננות הצבאיות ועל רמת האימונים בצה"ל.

בל נשכח גם שאסד הצליח בכל זאת להפר לרעתו את המאזן בינינו לבינו כ־בהינה כמותית ומבחינה איכותית גם יחד. האמנות, בכל מקרה, מסוכנת לישראל. אבל מלחמה באופק הקרוב ?

לדעתי — אין !...

שמעון פרס כרסום בבית — אהדה בחוץ

מאת שאול שיף

לא מעט אזרחים ופוליטיקאים סברו כי שר האנרגיה, משה שחל מדבר מתוך גרונו של ראש הממשלה, שמעון פרס, כאשר תבע, חזר ותבע, להקים ועדת חקירה בפרשת השב"כ והפך תאומו של שר התקשורת, פרופ' אמנון רובינ־שטיין בעניין זה.

היו שטענו, כי השר שחל, שבשעתו הוכ־תר בתואר „שר מתאם" בין ראש הממשלה לבין הכנסת (על רקע זה רבתה המתיחות בינו לבין יו"ר סיעת המערך בכנסת, ח"כ רפי אדרי) פועל למעשה לסיכול הרוטציה מטעם ראש הממשלה. אלא שראש הממשלה עצמו, מבקש להישאר „יבש", לבל תיפגע אמינותו, כמי שאינו מכבד הסכמים חתומים.

הליכוד התקשו להאמין, כי מר שמעון פרס אינו מסוגל לקרוא את משה שחל לסדר ולהורות לו לחדול מהצהרותיו בזכות הקמתה של ועדת חקירה ממלכתית. אם אכן זוהי דעתו, שיש להגן על השב"כ והעומד בראשו ולמנוע בכל מחיר הקמתה של ועדת חקירה כזו או אחרת, כפי שהצהיר בראשית התפר־צותה של הפרשה.

ראש הממשלה מאבד גובה

מה שלא ידוע ברחוב הוא, שראש הממש־לה שמעון פרס מאבד גובה במפלגתו, במע־רך. אמנם, אין להקיש מכך, כי קיים איום על מנהיגותו, בטווח הקרוב וכי קם לו יורש, או שבחדרי חדרים מתארגנת איזו הפיכה נגדו — בכל זאת המרירות שהצטברה כלפיו עלולה לפגוע במרחב התימרון שלו ובדימוי שהיה לו בשנה הראשונה לכהונתו, כי הוא כל יכול במפלגתו, במיוחד, לאחר הסכם שביתת הנשק הבלתי כתוב בינו לבין שר הביטחון, יצחק רבין.

מה הן הסיבות שגרמו לשחיקה בסטטוס ולאותה מרירות שכמה ממקורביו (בעבר) טורחים להרגיש את קיומה.

ראש הממשלה הצליח, כידוע, להגיע לראשות הממשלה על גבה של מפלגתו ולא בגלל פופולאריות מרקיעת־שחקים בקרב דעת הקהל. המערכת המפלגתית נשארה נאמנה לו למרות דימויו הבלתי אהוד בדעת הקהל ערב הבחירות לכנסת ה־11. אז כזכור, סברו רבים כי הנשיא לשעבר, יצחק נבון עשוי לגרוף רוב מוחץ.

משנכנס שמעון פרס לנעלי ראש הממשלה הצליח בכל מה שנגע. הוציא את צה"ל מלבנון והילץ את הכלכלה מצרת האינפלציה הדוהרת ותימרן בתחום המדיני כוקן ורגיל. שלא לדבר כבר על הצלחותיו במסעותיו בחו"ל ושיקום היחסים עם המימשל בארה"ב.

ההצלחות הללו יישרו את גבו, בריכוזי עדות המזרח „הביצים הסרוחות" שנהגו להשליך לעברו פינו מקומן לצהלות שמחה ומנות קוסקוס דשנות בהם החלו מכבדים את ראש הממשלה. ההצלחה בסקרי דעת הקהל, כמו־בן, לא איחרה לבוא והיא נסקה ככל שהוע־מקו המחלוקות בתוך חטיבת „חרות" ש־בליכוד.

זנח את הגרעין הקשה

כאן קרה לשמעון פרס מה שקרה למנהיגים ונבחרים לא מעטים שכשלו לבסוף בגלל זה: הוא החל לנוח את הגרעין הקשה שאיפשר

שמעון פרס
האם לרוטאציה ?

לו את ראשות הממשלה, והחל לשחק לפי כללים של מנהיג־על.

בחוגו המצומצם החלו לשמוע ממנו, כי אין לו עם מי לעבוד. מי שספג ממנו עלבון צורב עם הרכבת הממשלה, השר גד יעקבי, שעמד בראש הצוות הכלכלי של המערך בתקופת הבחירות, ונאלץ בעל כורחו לשבת על כסאו של שר התיכנון והכלכלה — לא שותף בכל ההתייעצויות הכלכליות כפי שצי־פה. ההבטחה לצרף למשרדו פונקציות שונות ממשרדים אחרים לא קויימה ועד היום. לדוג־מא מינהל מקרקעי ישראל פוצל בחסותו של שר החקלאות אריק בחמקין. לסגן שר האוצר, עדי אמוראי הנאמן לו הובטחה כהונת נגיד בנק ישראל וזו נפלה בסופו של דבר לידיו של מועמד הליכוד פרופ' מיכאל ברונו. לאמור־ראי חוג חברים לא מבוטל במפלגה כשם שלא מעט מידידיו של גד יעקובי ציפו לקי־דום באמצעותו. אחר כך בא הטלפון ליוסי ציחנובר עם ההבטחה לכהן יועץ משפטי לממשלה במקומו של פרופ' יצחק זמיר שפרש וגם כאן באה האכזבה וידידו של שר המשפ־טים יצחק מודעי השופט חריש זכה במישרת הרמה.

לפתע גם השר משה שחל מצא עצמו מחוץ למעגל ההתייעצויות המצומצם ויועצים משפ־טיים חיצוניים נתבקשו לחוות דעתם בעניין השב"כ למורת רוחו של משה שחל ולמגינת־לב של החבר הבכיר בלשכת הצמרת, שר המשפטים לשעבר חיים צדוק.

התקוות שנתבדו

מר שמעון פרס היה גם תקותם האחרונה של המושבים המתמוטטים, של החברות ההס־תדרותיות הכושלות וגם התקוות הללו נתבדו.

ומעל לכל סיפור הרוטציה. בעוד כל המע־רכת המפלגתית מאמינה כי ראש הממשלה בתרגיל מבריק ישמור על שלטון המערך, הנה הוא חוזר ומצהיר, ואף נוהג בהתאם להצהרותיו, כי הסכם הרוטציה יכובד, מבלי לקחת בחשבון כי לאחריה יישאר המערך למעשה ערום ועריה. באוצר יושב לו עדי אמוראי כשמעליו שר אוצר חדש המצמצם את מרחב הפעולה שלו, ושאר התיקים הכל־כליים נתונים בידי אנשי הליכוד, להוציא כמובן את משרד הכלכלה שהשפעותיו על המהלכים היומיומיים במשק אינן ניכרות במיוחד.

„פרשת שרון" נגמרה בלא כלום בתיווכו של השר הרב יצחק פרץ, „פרשת מודעי" נגמרה אף היא בלא כלום. הוא התמקם היטב במשרד המשפטים ובפרשת השב"כ, הצ'אנס האחרון, הוא שיחק ומשחק לידי הליכוד.

למר שמעון פרס אולי שיקולים ממלכתיים טהורים אך המפלגה עיניה כלות בראותה כי „הסוס" שלה עומד להיגמר עם כניסתו של יצחק שמיר לכהן ראש ממשלה. השר עזר ויצמן שהאמין כי יעלה בידו לנווט את ראש הממשלה למסלול שאין נסיגה ממנו אלא פירוק הממשלה, הולך כעוס וזועם על שמישאלת ליבו אינה מתגשמת. השר ויצמן מאמין, כי השלום היה מתייצב בפתח אילו השתחרר שמעון פרס משרון, שמיר וארנס והנה בתוך זמן קצר יאלץ לכבב לצדו של מר שמעון פרס במשרד החוץ, ללא כל אפשרות להמשיך ולדלק בשליחויות בחו"ל תחת המטריה של ראש הממשלה.

הרבה תקוות שלא התגשמו אצל נאמניו בעבר מקשים כרגע על ראש הממשלה לפעול כרצונו. ייתכן שעל כסא שר החוץ ירצה לתקן את כל העוולות כביכול שנעשו אך אז אולי יהיה זה מאוחר מדי.

צפוי גל חדש של סכסוכי עבודה

מאת חיים פיקרש

יציאתם השבוע של אלפי אנשי ה־מחקר במערכת הבטחון ובתעשיה ה־אווירית, ל„חופשה של יממה", במח־אה על שהמעסיקים אינם פותחים עימם במו"מ על השכר, אינה אלא התחלה, שכן סקטורים שונים במשק, במיגזר הציבורי־ממשלתי ובפרטי, כבר הודיעו שגם בדעתם לעשות כן, נוכח השחבת הקיימת בכל הקשור לניהולו הרצוף של המו"מ על הסכם השכר החדש.

ברם, מלבד הטענות הללו על „עיכוב בחידוש הסכם השכר, מציג כ סקטורים אחרים, תבי־עות ודרישות שונות, ו־עיתים גם משונות. ה־צד השווה שבכל אלה, שהם עלולים לאמת את איומיהם ואזהרותיהם, ומכאן ועד לשביתה כלי־לית, או עיצומים תלקים, הדרך ארוכה עוד.

המורים, למשל, הביעו התנגדותם לוויתור נוסף על תוספת ציוקר, המגיעה להם על פי ההסכם החל מה־1 בספטמבר. מדובר בתוספת בסכום כולל של 24 מיליון דולר. מעסיקיהם מ־אנשי משרד האוצר והחינוך מבקשים, לדחות את תשלום התוספות, בטענה כי קשה עתה ל־היענות לתביעת המורים, אם כי צודקת בשי־לעצמה.

הם גם מרכו עד כה לכל דחיית בתשלום ה־תוספות. יצחק ולבר מזכ"ל הסתדרות המורים ושמריהו בן־צור, ממלא מקומו, הורים ומפ־בירים כי הפעם לא יוכלו להסכים לדחיית את מימוש תשלום התוספת. „כיו אווירה חירום שוררת עתה במדינה" — הם שואלים, הן המשק חוגג, כולם נוסעים לחו"ל, היבוא גדל, מחיר הדלק יורד, למה המורים צריכים שוב ושוב לוותר ? וכל זאת כאשר דחיית התוספות, משמעותה המעשית — ביטול שעות הוראה ל־ילדים, מה שיגרום, חלילה, להמשך המצב הי־רוד במערכת החינוך" ?

ברם, המעסיקים, עומדים על שלהם, וכך כנראה יתמידו בכל המגעים שיתחדשו בין הצדד ב במרוצת פגרת החופש הגדול, אך המו־רים כבר הבהירו, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שהפעם יתעקשו, עד כדי כך, שאפילו את שנת הלימודים, ייתכן שלא יפתחו במועד, אם לא יקבלו את תוספת ציונוי.

עוד המורים, מחדשים את מאבקם ובורקע נשמעים כבר איומיהם של אנשי חברת החש־מ"ל, גם מאבקם אינו קשור ישירות להסכם ה־שכר החדש, אלא להביעת משרד האוצר, לקי־צת משכרם, באופן רטרואקטיווי, מחודש אפ־ריל 1985 את „תוספת האיזון" של 4.5 האחו־זים, עובדי חברת החשמל טוענים, כי אם יתי־מכש הדבר הרי שכל עובד ועובד ייאלץ להח־זיר בסופו של דבר סכום כסף השווה ל„משכורת וחצי". לכך, הבהירו העובדים בצורה נחרצת, לא יסכימו.

ובדי להוכיח זאת, הם מוכנים, מיד, לנקוט עיצומים שמשמעותם — החשכת המדינה. בע־ניין זה, אין כל בעיות „רק להחצים על ה־מתג"...

ולהיצעות על מתם בחברת החשמל, גלורות תוצאות אכזריות ביותר למשק המדינה, ולתר־שביה, הן בעבר כבר השתמשו ב„נשק" זה, ר־הכל זוכרים את העלטה ששררה אז והביכה את כולם.

הרוצה הארצית של עובדי חברת החשמל כבר התכנסה, וגם קיבלה החלטה עקרונית ב־נידון. הסמיכה את המזכירות הארצית לנקוט עיצומים, מבלי להזדקק לאישור נוסף, וכך, בכל שבריר של שניה, אם האוצר „ינסה רק" להוריד משכרם של העובדים, המדינה תשו־תק.

„אנחנו לא אחיות. לא נשבות שלושה שבועות. לנו מספיקות הדקות"... אומרים־צוחקים, עובדי חברת החשמל, היכולים בנקל לשמש דוגמה גם לאחרים, איך בכלל נלחמים ותמיד על גבם של אחרים !...

מאבק האחיות טרם נסתיים

אגב, הזכרנו את האחיות. נראה כי מאבקן עדיין אינו בבחינת סוף פסוק. הגורם עם ה־מעסיקים ונציגות הסיבת האחיות בבתי החולים — זוהי החטיבה החדשה שקמה מכוח המאבק של אחיות בתי החולים, וראשי ההסתדרות נא־לצו לומר „הן" על כל מלה שלהן, ואפילו ל„הכיר" בהתפטרותה של כרמייה פדן המזכי־רה הרשמית של ההסתדרות, הגו"ם עיכון, רק מתחיל...

המורים יהיו, רק עם חלק מהאחיות, שכן אח־יות בתי החולים הצליחו במשימתן, לנטרל, את כלל ציבור האחיות, בטענה, שאין להשוות את היקף העבודה של אחות בית החולים עם זו של מירפאות קופת חולים, למרות שהשכר שווה, ר־אולי על כך, עיקרו של המאבק. ברם, אם אחיות בתי־החולים, בסו"ם המערך, יקבלו את התוספות המיוחלות ויקבעו גם את מעמדן הייחודי, על ידי קביעת ה„דרגה הייחודית", מי יודע כיצד „ניבו שאר האחיות, של המירפאות, למשל ?

כן, הן יכולות בנקל לפתוח בשביתות, שתב־ביך על חולים, בעיקר ילדים וזקנים, ושוב גר־כל לצפות במראות אכזריים של חולים המשוו־עים לעזרה, ואין מי שייענה להם. ולא רק אחיות המרפאות ועובדי שירותי הקהילה, גם עובדי ה־מינהל והמשק בבתי החולים, טרם אמרו את ה־מלה האחרונה, גם להם תביעות, הן בעבר ה־קרוב והרחוק, נקטו אלה עיצומים, ואם הם מרותקים כיום לעבודה, הדבר נעשה מכח צווי הריתוק שהוצאו נגדם על ידי בית הדין לעב־בודה...

ואם לא די בכל אלה, קיימת תסיסה גם ב־סקטורים אחרים של המשק, ושוב — לא על תביעות שכר, או עניין הסכם השכר החדש. עו־בדי משרד המסחר והתעשיה למשל, דבקים ב־תביעתם, שריקעה למעשה — פוליטי שהשר ה־ממונה על משרדם, במקרה או שלא במקרה, מדובר בשר אריאל שרון מ„הליכוד", לא ימנה את אנשיו לתפקידים בכירים במשרד אלא יקדים את העובדים הותיקים. השר לא נענה להם (טען ובצדק, שבכל משרד השר הממונה הוא המביא את אנשיו לתפקידים הבכירים) ואלה השיבו מיד בנשק המצוי בידם — שביתה ועי־צומים.

עובדי חברת „בזק" סיימו אך השבוע את העיצומים המשובשים, יחסית שנקטו במחאה על כך שהחברה העבירה עבודות לקבלנים ולגורמי חוץ, מה שפגע לא־רק בהכנסותם של העובדים, אלא גם בעבודתם, השכם היה — שהסדר כזה יביא לכך שהעובדים לא רק שלא תהיה להם עבודה אלא שירגישו עצמם, כמיותרים בכ־לל.

העובדים בשרות הדואר, על מה הם נקטו השבוע עיצומים חלקיים ? מסתבר שהנהלת מש־רד התקשורת מסרבת לבסס את רשות הדואר על הסכמים, דוגמת אלה שנחתמו בשעתו בחברת „בזק". לדברי נציגי העובדים במשרד התקשורת, על הסדר זה התמו הצדדים לא מכבר, אבל כש־רד התקשורת מתחמק מלמלא את ההתחייבות. תגובת העובדים יכולה היתה להיות אחת — שביתה, עיצומים, או השבתות חלקיות, אך מכ־איבות.

גוברים המאבקים היומיומיים

על כל אלה יש להוסיף כי נקיטת הצעדים של העובדים במפעלים השונים בארץ, גדולים וקטנים המנהלים מאבקים יומיומיים, כדי ל־הבטיח את מטה לחמם, ולמנוע את פיטורי חבי־ריהם, אך מאבקים אלה, כמעט שאינם מגיעים אל כותרות העיתונים, משל הורגלו למציאות זו, ושוב אין בהם חדש.

ייאמר לזכותה של ההסתדרות שכאז נתנה ידה להצלחתה של התכנית הכלכלית החדשה, דחקה זו את שיטת המאבקים באמצעות שבי־תות, השבתות ועיצומים. עם זאת לא מעט עדיין שומעים אנו, על אזהרות ראשי ההסתדרות, בנקי־טת צעדים ארגוניים רצל כשה מאבק, המוטל עדיין והברלין נפגעים כדי שבתע, זה חודשים ו־שנים.

הנה כי כן, רק השבוע הוסמך האגף לאיגוד המקצועי בהסתדרות, לפתוח במאבק. אם יופחת המס המקביל. הוועד הפועל של ההסתדרות ש־התכנס בתחילת השבוע בתל־אביב, הזהיר חזו־בשלמיה את הממשלה והמעסיקים בפני צעד חד־צדדי כלשהו, לשינוי הסדרי „גביה, שמשמ־עותו קיצוץ או שינוי בתשלומי המס המקביל.

הוועדה המרכזת קבעה מפורשות, שאם ה־ממשלה תממש את כוונתה, מיד תכריז ההס־תדרות על סכסוך עבודה, שמשמעותו אפשרות של פתיחה בשביתה כללית, ללא כל הודעה מו־קדמת, בתום שבועיים מיום ההכרזה.

בכלל בהסתדרות מחוממים קצת על הממ־שלה, בעיקר על שלא נהגה מיד להקלת מצו־קת הקונצרן של כולל בונה שנתון בקשיים מרו־בים. ישראל קיסר, מזכ"ל ההסתדרות הביא ל־ממשלה הצעה, לאפשר לסולל בונה לגייס אש־ראים בארץ ובחו"ל, אך ההצעה נדחתה.

וכל כך למה ? מפני שגם הקבלנים הפרטיים פנו לוועדת הכספים בתביעה דומה...

אך שוב, כל אלה הם בבחינות מאבקים שו־ליים, לעומת מה שעלול לקרות אם המעסיקים, הפרטיים והציבוריים, לא יחישו את התחימה על הסכמי השכר החדשים.

ההסתדרות כבר הבהירה, בצורה ברורה ביותר כי אם עד סוף חודש יולי לא ייחתם ההסכם החדש, מיד יפרצו כל הסכרים וכל מגזרי ה־משק „יעלו על בריקאדות" ואז גם התכנית הכ־לכלית החדשה, שכל כך הרבה עמלו על הצ־לחתה, תרד לטמיון...

בכל מקרה נראה, שבוצא מעוף יחסי העי־בודה, עוד יעמוד במבחן ועוד צלליים אנו להש־במשמעות של הצעדים הארגוניים הללו, שלעיבם הודיעו העובדים בצידוה של ההסתדרות.

שיט שלא שוכחים לעולם

4 הפלגות בלבד ליפים בנמלי יוון, איטליה ותורכיה

„סיטי אוף רודוס" היא:

- האניה היחידה שאינה פוקדת נמלים מצריים.
- האניה היחידה בעולם שיש בה מטבח בינלאומי ויווני כשר.
- האניה היחידה בעולם שיש בה קצין בידור המדבר בשפתך ומבין אותך.
- האניה היחידה המציעה לנוסעים לא רק קאזינו, בריכת־שחיה, חנות־ללא־מכס, דיסקוטק ובידור בינלאומי — אלא גם בידור ישראלי עשיר.
- האניה היחידה שהותאמה במיוחד לקהל הישראלי — המבקש להפליג בנוחות ובבטחה.

• 7 ימים במסלול:
חיפה — רודוס — בוסטורוס — איסטנבול — מיקונוס — הרקליון (כרתים) — חיפה.
תאריכי הפלגה: 31.7; 7.8; 14.8.

• 10 ימים במסלול:
חיפה — רודוס — אולימפיה — ונציה — דוברובניק — קורפו — תעלת קורינת — חיפה.
תאריך הפלגה: 21.8.

ארגון וביצוע: מלחי בע"מ
- תל־אביב: רח' דיזנגוף 76 (☎ 03-299414; 03-290596).
- חיפה: רח' הבנקים 3 (☎ 04-524218, 9).

הרשמה אצל כל סוכני הנסיעות

פרטים: מועדון מטיילי מעריב, מערכת „מעריב", רח' קרליבך 2, תל־אביב טלפון 03-439207

מכתב מן האחר

כוחה של אחדות

מאת הרב אליעזר ברנשטיין
(ניו יורק)

ברור לי שעמדת נציגי התנועה בהנהלה הציונית בהצבעה על סילוק המוסדות החרדים לא הוסברה די הצורך לחברים בארץ ובגולה ומגיעה להם תשובה. חס וחלילה, שיחשדונו בסטיה לחרדיות ואם אמנם לא נכחתי בעת ההצבעה האומללה, אני מצהיר על הזדהותי עם עמדתם אשר חייבת להתפרש על יריעה של תהליך מתפתח ומסוכן.

ההנהלה הציונית הגיעה להסכם מקובל על כל המפלגות להצביע רק בעד בדיקת קריטריונים. כשהגיע הנושא לוועד הפועל, הפרו תנועות מסויימות את ההסכם. הנושא הועלה בוועדת עליית הנוער והתוצאה היתה אופורטיוניות דווקא במגזר זה.

באופן עקרוני, לא יכלו נציגי היהדות הדתית הלאומית להסכים שעריכת חשבונות אידאולוגיים, דתיים ופוליטיים יהיו על החינוך הלוחם של התינוקות של בית רבן שלא חטאו. מוסדות הצדקה הוקמו על יסוד דרישות הצרכים. העקרון שהשקפות העולם של התורמים יכוונו את בסיסי המגבית של העם היהודי, מסוכן ביותר ליהדות הדתית הלאומית והיא המתנגשת עם התורמים בפורום של הסוכנות היהודית. החישוב הפוליטי של המערך כאן היה ברור — להפחית את האחוז הדתי בעליית הנוער.

לכל חקיקה יש רקע ומשפטנים יודעים להעריך את הרקע הזה בפירוש החקיקה. המטאה הברורה כאן היתה לגנוח את הדתיים, ובעיני תומכי ההצעה אין הבדל רב בין יהודים שומרי מצוות למיניהם. מטרתם הגלויה של כמה ממנהיגי העצרת היתה שעל היהודי הדתי להוכיח את כשרותו הציונית. בין המוסדות אשר אינם ממלאים את כל הקריטריונים של „הציונים" האלה הוא כפר חב"ד למרות שבני הכפר כן משרתים בקודש של צה"ל.

האירוניה שבדבר שהפעלת הכללים האלה פוסלת מיניה וביה הלק הארי של המוסדות הרפורמיים בגולה. וכי חוגגים הם את יום העצמאות (עמיתי אליעזר ספר שאל זוג שתמכו בהצעה מתי יום העצמאות, וענו לו שבאיזה יום בחודש יוני) מדברים עברית? מניפים את דגל ישראל? מלמדים תולדות מדינת ישראל?

ואירוניה שניה. ראשי אגודת ישראל וש"ס מבכים מרה על העוול הגדול שעשו למוסדותיהם אנשי הסוכנות היהודית. הם לא עשו דבר כדי למנוע עוול זה והם אינם חלק מן המערכת. דווקא אנשי הציונות הדתית ניהלו המאבק בכבוד למרות שהתוצאות היו ידועות מראש. הם יודעים לקבל אבל לא להכיר תודה בזכות מי מקבלים. האם יבינו ויידעו שהם עומדים לפני בחירה גורלית — לתמוך במזרחי בבחירות לקונגרס הבא או לסייע בישיבה מן הצד לפריצתם של הרפורמים לתוך חיי הדת במדינה דרך הקרנות ולחץ ואיומים כספיים?

ב

למה היינו בארצות הברית נגד בחירות לקונגרס הציוני? האם אינכם מאמינים בדמוקרטיה? גם שאלות אלה דורשות תשובה.

העובדה, כל הציונים באמריקה חוץ מהעבודה ומפ"ם אשר למעשה בטלים בשישים בארה"ב מתנגדים לבחירות. הרפורמים, אשר אינם מפלגה אלא זרם דתי אשר בכשרותם הציונית מפקפקים רבים, היו בעד. גורמים שבעצמם אינם עומדים בבחירות כגון מכבי וארגוני בתי הכנסת של הקונסרבטיביים והרפורמים, תמכו בבחירות.

1) הנימוק העיקרי של התנגדותנו לבחירות הוא שאיננו יכולים להצדיק הוצאות כספיות ענקיות לבחירות בזמן שבארץ יישובים מתפרקים והאוכלוסיה סובלת ממחסור בשירותי סעד, חינוך וכו'. ליהודי אמריקה אין שום עניין אם דולצין עומד בראש או לווינסקי (חושבני שזה גם המצב בארץ). כל הכוחות שלנו ישקעו בהכרח לתוך פולמוס וניהול מפקד ובחירות, ולכן גם המאבקים הקונסטרוקטיביים יסבלו. התנועה שלנו, על כל פלגיה, מורכבת מתנדבים וקשה וגם לא צודק לדרוש מהמתנדבים אלה פעולות שגם מקצוען אינו יכול לבצע. אנו יכולים עכשיו להופיע בפני הקהל ולהודיע שידינו לא בזבזו ממון הציבור.

2) הקורא את הכותרות מדי יום יבין שיש עכשיו משבר ביחסים בין ארצות הברית למדינת ישראל. פרשיות ריגול צצות כפטריות בכותרות, וד"ל.

3) נראה עכשיו שבמוקדם או במאוחר יתקיימו בחירות — ויהיה נושא אחד יחיד מרכזי במערכת הבחירות — הדת. המאבק הוא בינינו ובין הרפורמים. מעניין הדבר שהרב הראשי מבין את העניין על בוריו. דווקא בזמן שכל החרד לשלמות העם היה רוצה למנוע עימות הרת סכנה, באה התנועה הציונית וכופה אותו עלינו (נוסחה זו הצעה בוועד הפועל הציוני המכניסה את התנועה הציונית ישר לענייני דת ומעמידה את היהדות על שלושה זרמים). הברירה לפנינו, לעמוד בעימות או לערוק מן המערכה.

אלה, בציונות הדתית, אשר חייבו בחירות, אפשר שלא הבינו את המכה למדינת ישראל ואחדות האומה בעימות. ניצחון של רפורמים עלול להגביר את הלחץ על גורמים ממשלתיים. „העבודה" עושה יד אחת, בלי שום הסתייגות, עם הרפורמים (פלא הדבר בעיני שאנשי ש"ס ואגודת ישראל ממשיכים לשחק איתם ולמכור להם את הבכורה בעד נזיד עדשים). חושבני, שבציונות הדתית עובדה זו כבר ברורה. דווקא בפני המבצע הציוני.

מה הם הסיכויים? טובים, אפילו טובים מאד, אם היהדות האורתודוקסית תתלכד. מנהיגי הסתדרות הרבנים ושני ארגוני בתי הכנסת מבינים את הסכנה אבל טרם נדע אם הם מוכנים לעשות את המאמצים הדרושים בפני אתגר שכזה. דרושים כספים וכוח אדם והכרה שאנו בסירה אחת. אז או נשתלט על הגלים הסוערים או שנרד במצולות ביחד.

היעד מכרח להתעלות על החישובים הצרים הרגילים. ישבתי עם אחד מן הגורמים מן התנועה שלנו אשר יש לו שלוחה בארה"ב. התחילה השיחה: אולי טוב ללכת בשני ראשים, ואח"כ — למה לא מגיע לגורם שלו עוד ציר. תשובתי היתה: לא לאכול עוגה שטרם אפו אותה. לא בידי לחלק צירים לקונגרס ואין לי עניין בזה אבל אמליץ לא לתת לגורם אשר לא ירתם לפעולה בלי הסתייגות, ואם רוצים ללכת בשני ראשים, שיילך ומובטחני שייצא כן העניין בלי ראש על כתפיו. מובטחני, שלכל הפחות הופעת התנועה בארה"ב היתה מלוכדת. גיבוי התנועה כאן הוא חיוני להצלחת הציונות הדתית בעולם.

שורות אלה נכתבות לפני הוועידה בי"ג תמוז. ועידה מכובדת שתוכיח על ליכוד התנועה תהיה מסר חשמלי לכל העולם היהודי בכל אתר ואתר. ועידה מלוכדת והנהגה חדשה מוסכמת יהיו גורמים מכריעים חוץ מגבולות המדינה.

ג

המאבק אינו מוגבל לתנועה הציונית. הוא נמצא בתוך קרנות הצדקה וארגוני הסעד. ההחלטה על מוסדות ציוניים הועברה בעצרת של הסוכנות היהודית ותיווכה היתה באנשי הכספים.

היסודות לאתגר לחינוך היהודי כבר הונחו. אלה שהשתלטו על ועדת החינוך של הסוכנות רחוקים מאד מעולמה של הציונות, ואנשי המקצוע שבהרן בהם מתנגדים לאורתודוקסיה בצורה גלויה. אין לי ספק שיפנו את כל מאמציהם להקים מוסדות חינוך בלי תוכן יהודי מסורתי להתחרות עם הישיבות בעתיד הלא רחוק. ראש ועדת החינוך חרג מן התהליכים הקבולים בסוכנות למנן את תקציב הוועדה אשר „השניה" בסקריה, דוחיות, וועדות. את השקפתו על החינוך היהודי סיכם עוד בראשית דרכו כיושב ראש. מטרת החינוך היהודי, לדעתו, היא לעשות „מנטש", בן אדם.

ברור לי שמטרה עיקרית גם בסוכנות וגם בהסתדרות הציונית היא המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה, אשר בראשה עומד עמיתי יצחק מאיר. המטרה אינה רק פוליטית אלא אידאולוגית. הכל מודים שהחינוך היהודי בגולה — דתי. בתי הספר היומיים (ישיבות בלשון הגולה) הם כמעט כולם של הזרם האורתודוקסי. יש התירה מקדמת דנא לאחד את שתי המחלקות (השניה היא מחלקת החינוך הכללי) ולטשטש את ההבדלים ביניהם. כשלון פוליטי הנגרם על ידי עמידה מן הצד ייצור את הדינמיקה לשינוי זה אשר פירושו, לדעתי, סוף הדרך של הציונות הדתית בכלל והאורתודוקסיה בפרט, בתוך המערכת הציונית.

מאז הקונגרס האחרון, צומצם מקומה של הציונות הדתית במסגרת הציונית הסוכנות. בעליית הנוער טרם הורגש השינוי, כי עולי אתיופיה נמסרו למוסדות דתיים, אבל בסופו של דבר יהיה השינוי ניכר בעליית הנוער. השינוי ניכר ועוד איך בבני עקיבא והאגף הדתי במחלקת נוער וחלוץ. הנפגעים מקיצוצים בתקציביהם ואיחורים בתשלומיהם.

ד

שיהיה הדבר ברור. הרפורמים החליטו לפרוץ ארצה בכוח דרך הסוכנות. ראשי הרפורמים בתנועה הציונית איימו בפירוש לקצץ בתרומות לקרנות מפני האפליה נגדם. הם יודעים היטב שסעד ותמיכה ניתנים לנצרכים ולא לתורמים, אבל נאמר לי בפירוש על ידי תומכיהם בוועד הנאמנים שלא יעילו טענות של צדק ויושר. הם פנו למחלקת העליה, למשל, אבל נאמר להם שאין עולים, אין להם מוסדות בעליית הנוער. הם מודים ששני הקיבוצים שלהם נתמכים ביד רחבה.

כל הדרישות הן אחיזת עיניים למטרתם העיקרית: הכרה כזרם במדינת ישראל, שווה זכויות וצמודה כמו האורתודוקסיה, ליעד זה הם הקדישו סכומים ראויים להתכבד מאד, צוות מוכשר בארץ ובארצות הברית ומנגנון תעמולה. יעילות המשמעת הפנימית בנושא זה — למופת.

הם בוחרים כל נקודת תורפה בחומת היהדות והנהגים קשה. אם בתי הדין לא יידעו ולפתור בעתיד הקרוב את בעיית העגונות המחכות לגיטין שנים רבות, יהיה זה הסוס אשר ירכבו עליו במצעד ניצחון בחוצות ירושלים. לכל הפחות, יש צורך להראות איזה מחווה רצינית בנושא עם ריבוי מספר הגירושין. הם שעשו יד אחת עם אנשי אגודת ישראל כשתמכו בסתר ובגלוי בהפגנות נגד הרבנות הראשית בעניין יהודי אתיופיה. האורתודוקסיה באמריקה ידעת את לבן כי גרה אתו. אנו כאן מפחדים שהאורתודוקסיה על כל גוניה בארץ אינה מבינה את הסכנה והזהרות על כל השגיאות של הדור הראשון של הרבנים יוצאי אירופה בארצות הברית.

ומוסר של פסוק. נשאלתי למה איני מזכיר את היהדות הקונסרבטיבית. היא תנועה שבויה במשבר אידאולוגי קשה. הלק גדול למעשה נוטה לרפורמה. הפלג הדתי הקטן בחוסר השפעה. המספר הכשרותי שמהם קטן מקומץ. נעשו נסיונות באצבים לקרבם והיזמה באה מאתנו. הבעיה היא שהם אינם מוכנים ואפילו יש שבפחדים. יש הבדל רב בין פעולות של קירוב והכרה.

סדנא דארעא חד הוא, ביחוד בעולם שנעשה יותר קטן על ידי מדע, תקשורת ותחבורה. האתגר והסכנה יודזו לפנינו כרוכים ביחד. בכוח האחדות ושלום הבית בין שלומי אמוני ישראל ניתן להגדיל תורה ולהאדירה. מי יתן שתורה זו תצא מציון, והציונות הדתית תאיר את הדרך.

סיכומו של שבוע

מתכוננים לרוטציה ולבחירות

השבוע חל ה־14 ביולי. בתל־אביב ובירושלים השתתפו אישים רבים בחוגים שונים במדינה באירועים לציון יום הבאסטיליה של צרפת. בירושלים היתה זו מסיבת פרידה מבין גבתן, הקונסול הצרפתי, המסיים ארבע שנות שירות, שרבים חיבבוהו, יהודים ולא יהודים. בחודש הבא ייכנס לתפקיד זה הקונסול החדש מר קוסיניון.

לנו הזכיר תאריך זה את ה־14 באוקטובר, יום שנכפל בו כי טוב, למחרת יום הכיפורים. יום שבו צריך רה"מ, שמעון פרס, להעביר לידי יצחק שמיר את ההגה, הידוע בציבור בשם רוטציה.

אלקים בוחן כליות ולב. לנו אין אלא מה שעינינו רואות. לזכותו של פרס ייאמר שהוא נשאר נאמן להסכם הרוטציה, אם כי בלא קושי רב יכול היה למצוא עילה להשתחרר מחובת קיום ההסכם. בין חבריו ומקורביו, ובמיוחד השרים וייצמן ונבוקן, נמצאים כאלה הרוצים מאוד בהתנערות מהרוטציה, שמלכתחילה „האחדות הלאומית" לצנינים בעיניהם. הללו גם „הרשו" לא פעם, בדיבורים ובמעשים, בגלוי ובסתר, להתקלות מהרוטציה. השר נבוקין אמר לחבריו בצמרת המערך: הליכוד זרק לנו כפפה, הציע הקדמת הבחירות. הבה נקבל זאת ונלך לבחירות. העם יחליט. לא אירוע אחד קובע בבחירות, אלא הרבה נושאים. נאמר לציבור שאחרי הרוטציה צפויה שוב כלכלה של יד פתוחה ואינפלציה.

פרס דחה את כל הצעות והתצעות הללו. הסכם חייבים לבצע. במשרד רה"מ החל השבוע בהכנות להעברה מסודרת של השלטון, מבחינה משרדית. במשרד רה"מ, כמו גם בלשכתו של שר החוץ, נכנסה ל„הילוך גבוה" תכנית שיבוץ אישים, פקידים בכירים, דוברים ויועצים בתפקידים ועמדות שונות. מי יישאר ומי יוחלף, מי ייאלץ לפנות לתפקיד חדש, כלפי מעלה או להיפך, ומי יחזור לתפקיד שממנו בא. מלשכת שר החוץ „מאותתים" שלא תהיה „צריפת ראשים", פרט לאי אלה שינויים.

אותה שעה ידוע כי בשתי המפלגות מתכוננים גם לאפשרות של הקדמת הבחירות. הן במערך והן בליכוד מכינים צילומי קטעים ומסמכים, רשמיים ולא רשמיים, שיזכירו בבוא היום להוד מעלתו, הבוחר, מחדלים, עיוותים ומשגים של הצד האחר.

כאמור, המערך מפולג לא רק בגישה לבעיות מדיניות, כלכליות וחברתיות, כמו גם בגישה לנושא יחסים עם הציבור הדתי, אלא מפולג גם בעניין זה של הרוטציה. דווקא עתה, כתשעים יום לפני איתו היום, פעילים במערך נציגים ושרים „לטרפד" את ההסכם, גם אם הדבר יביא הקדמת הבחירות. הללו משליכים את יהבם על תוצאות החקירה המשטרתית בפרשת השב"כ, בתקווה שיגובשו מסקנות לפני תאריך הרוטציה.

ערב הקמתה של ממשלת האחדות הלאומית ניבאו מתנגדיה מחוגי השמאל הקיצוני והמתון, ובכלל זה גם חלק מהמערך, שזו תהיה „ממשלת שיתוק לאומי". פרס דחה זאת ונכנס באומץ לזירת הסיכונים והסיכויים וניווט ביד נאמנה את ספינת המדינה בגלים סוערים של היציאה מלבנון, של החלצות מכלכלה אינפלציונית, בעוד חבריו מקורביו מכשילים נסיונו להמשיך בחכמת הפרשה עם הציבור הדתי ובכיבוד עקרון הסטאטוס קוו כימי מורו ורבו, דוד בן גוריון.

נראה שלא רק המערך הליכוד, אלא כל סיעה ומפלגה מכינה עצמה ליום ביצועה של הרוטציה, אך גם מתכוננים כבר מעתה לאפשרות של הקדמת הבחירות, מה גם שייתכן ששני האירועים יהיו בתאריכים סמוכים. מדברים על אפשרות שבשבועות מעטים אחרי ביצוע הרוטציה, יוחלט על הקדמת הבחירות. „יריות" ראשונות לקראת מערכת הבחירות נורו השבוע ע"י כמה חברים מהמערך בהציעם שינויים בשיטת הבחירות.

יונה כהן

„אגרוף סגול" בחיל האוויר

לרגל יום חיל האוויר שחל אתמול, נחשפה השבוע מערכת נשק חדשה — „אגרוף סגול". זהו דגם חדיש ומתקדם של טילי „שרייק" האמריקניים, שהופעלו מבצעית במלחמת שלו"ג. מערכת זו, ששוכללה בפיתוחים ישראליים, מופעלת על־ידי חיל האוויר והיא מיועדת לזהות ולהשמיד מערכות קורנות של האויב. (צילום מיכאל צרפתי, יחידת דובר צה"ל)

קרע עמוק ביהדות החרדית

אותו פלג בציבור החילוני המבקש לצמצם את השפעת הציבור הדתי ועול התורה, הגג השבוע שוב למיקרא הציטוטים בעתונות מהדברים הקשים שהפיה ראש ישיבת פוניבז' הגרא"מ שך, באמ"ר בחובנים. אמנם פורסמה הכחשה רשמית לדברים שפורסמו, אך כל שיודע את האמת מכה בישיבה „ועד הישיבות", שם השמיע הגרא"מ שך את דבריו, יוכל לספר כי אכן הציטוט לא היה מדוייק אבל הדברים שנאמרו באמת היו חמורים פי־כמה מהציטוט שפורסם בעתונות.

מפני כבודה של תורה לא נחזור כאן על ההתבטאויות שיצאו את הנוכחים. מיותר גם לספר על הקרית שהיתה שם בין ראש ישיבת פוניבז' לראש ישיבה אחר בתחילת הישיבה ב„ועד הישיבות". אותו ראש ישיבה עזב כאותר יותר את ההוד למשמע דבריו של הגרא"מ שך. בשעתו, כאשר הגרא"מ שך תקף את האדמו"ר מלובאוויטש במועצת גדולי התורה, גרר הדבר את פירוקה של „המועצה" ומי יודע מה תלד התקפה הנוכחית.

שרים לא מעטים שקראו את תוכן הדברים, שטולפו במתינות, אך בחלתם שיקפו את האווירה בישיבה שנערכה בירושלים, לא האמינו למראה עיניהם והביעו תדהמה כהקרע העמוק הפוקד את היהדות החרדית.

מעבר לאירוע זה, קיים המשבר בין „אגודת־ישראל" לבין הליכוד. ח"כ הרב מנחם פרוש הביע לא אחת בחודשים האחרונים את רצונו לפרוש מהקואליציה נוכח הכתיות בינו לבין ראשי הליכוד. הרב פרוש, הכלא סעבות כריזין כלפי הליכוד, קיבל סוף סוף את הרשות לפרוש מן הקואליציה. הגרא"מ שך אמר לו בערך כך: אם אתה מרגיש שאינך יכול להשפיע יותר בקואליציה או הפרוש. ש"ס הסבורה, שיכולה להשפיע — תישאר...

עתה מצפים הכל לראות איזו עמדה ינקוט ח"כ הרב אברהם שפירא, סיעתו, „סיעת גור", איתנה בדעתה כי עליה לפרוש. כעת, כאשר הרב מנחם פרוש פירש, לא קיים עוד החשש, כי הוא יתפוס את מקומו של הרב שפירא בראשות ועדת הכספים — המקום שעמד כל הזמן בחלל הריק של ההסבורים מדוע יש להמשיך ולשבת בקואליציה, שהיהדות הדתית כולה לא השיגה בה למעשה הישג כלשהו כאן בוגנת ממשלת האחדות הלאומית.

ש. שאול

התפטרות בשעה ה־12

החודשיים והחצי לאחר הגשת דו"ח „ועדת בייסקי" הגיש השבוע רפאל רקנטי את התפטרותו מהנהלת בנק דיסקונט. בכך הושלמה ההתפטרות של מנהלי הבנקים שוועדת החקירה מצאה אותם אחראים לוויסות מניות הבנקים, אשר הביא בסופו של דבר להתמוטטות, להפסדים גדולים של הציבור ולהסדר שבו קיבלה הממשלה על עצמה את האחריות לעמוד מאחורי המניות, במך של שבעה מיליארד דולאר.

רפאל רקנטי הגיש את התפטרותו לאחר שהממשלה אישרה את הצעת ההשעיה שהוגשה ע"י נגיד בנק ישראל, פרופ' מיכאל ברונו. היא עשה זאת עשרים וארבע שעות לאחר קבלת ההחלטה בממשלה. השתלשלות זו העלתה באיכן כבעי את השאלה האם הממשלה בהתפתלויה הארוכה והמתמשכה לא גרמה בעצמה לכך שביצוע המלצות ועדת בייסקי בתחום האישי ארך זמן כה רב. אין זה מיותר להזכיר: הממשלה קיימה דיון ראשון בדו"ח ועדת בייסקי שבוע לאחר הגשתו. אולם אז היא נמנעה מלהחליט בעניין אימוץ ההמלצות בתחום האישי. במצב זה נוצרה אשליה אצל הבנקים, כי אין הכרח למלא אחר ההמלצה. אפשר לנסות ולהתחמק. ברבית לבנקאים דחו זכינבו. לרפאל רקנטי היה ניכוי נוסף על זה של האחרים. דיסקונט היא בנק פרטי (כי מיבן התעלמו מכך שהממשלה קיבלה על עצמה את האחריות למניותיו שבהסדר). צמרת הבנק קיימה מגעים הדוקים עם השרים והחכ"ים. רבים מהם הביעו תמיכה מתוך הכרה. אחרים הבטיחו זה לא עולה כסף. יש אומרים כי לא פחות ממניין וחצי מניין של שרים הבטיחו לתמוך, או לפחות להימנע מהצבעה, כאשר יעלה עניין דיסקונט בממשלה. רקנטי עשה דיסקונט על שטרות אלה. משום כך לא היה צורך למהר ולהגיש את ההתפטרות. התוסף גם הצד המשפטי. כאשר תקנותו של הסעיף בחוק לפיו עמד הנגיד לבצע את ההשעיה נמצא כעומד בספק. לכן יכולה היה רקנטי להלך על הסף.

רק בסופו של דבר הוכח כי הבעיה אינה משפטית, אלא שאלה של החלטת הממשלה לעמוד על מילוי ההמלצה של ועדת בייסקי. כאשר הממשלה קיבלה את ההחלטה הוי לא היה עוד צריך לבצע את ההשעיה והדברים כלל לא הגיעו לבית המשפט. כומו כוכיה על תחילתו: הכן ולא בממשלה הוא שגרם לביזוי שהיה.

לזכות רפאל רקנטי והנהלת בנק דיסקונט ייאמר: כאשר הוגשה ההתפטרות ברגע האחרון היתה דאגה כנה לטובת הבנק. בשום פנים ואופן לא השאירו אדמה חרוכה. מועצת המנהלים של הבנק דאגה למנות מיד מנהל ויו"ר מועצת מנהלים. מונו לתפקידים יוסף צ'חנובר וגדעון להב, אישים מעורבים בשוק ובעלי שיעור קומה. יש הכרה כי הם יצליחו למלא את החלל שנוצר ולהבטיח את ציבורו של הבנק והמשך קידום עסקיו בעתיד. אמנם משפחת רקנטי והנהלת דיסקונט שלחו בשר נוסף: התפטרו גם אלי כהן והבנים לוי־און ואדי רקנטי. מהלך זה מצביע על הברירות של המשפחה מאליו של רפאל רקנטי להתפטר. אבל הוא מעורר שאלה: האם יש בכך יותר מזה? הגם יש כוונות מסויימות בדבר מדיניות המשפחה לבנק? ככל שהדברים נשמעים בנאליים, ניתן לומר רק זאת: ימים יגידו.

י. ד.

מים, אש ומוסיקה בביכר

האמן יעקב אגם הצליח למזג אש ומים ביצירת מופת שלו, שהוצגה השבוע בכיכר דיזנגוף בתל אביב ונחנכה במעמד ראש הממשלה, ראש העיר, נכבדי תל־אביב ואלפים מתושביה.

באי המקום לא יכלו לגרוע עין מאותה יצירה, שנבנתה במשך ארבע שנים מהשקעה של מאות אלפי דולרים, כשבתוכה עולים בערבוביה סילוני מים, זיקוקי אש וברקע — מוסיקה שלוחה המלווה את ה„מחול"....

את מי שטען כי „הדתיים בתל אביב יעשו שוב בעיית", אם המופע היצירה הזו בימי שבת וחג — הרגיע דווקא האמן עצמו, הצובר, לדברי מקורביו, הליכים ראשונים של חזרה בתשובה. הוא ציין, כי הבזרקה, פועלת באורח אוטומטי בכל ימות השבוע.

כך או כך, זכתה תל אביב, ובלב הכיכר ברחוב דיזנגוף הופעלה אטרקציה של מבט שלא רק תיירים יבואו ליהנות ממנה, אלא רבים מבאי העיר...

ח-פ-ן

העוגה הלאומית והכיס הפרטי

שיחה עם ד"ר יעקב רוזנברג מאוניברסיטת בר־אילן

מאת מוטי זפט

לפני שנה עדיין היינו רגילים לאינפלציה חודשית של 15 ו־20 אחוז ו־עתה, זה מספר חודשים ברציפות, שיעור עליית המדד אינו עולה על שני אחוזים.

את האינפלציה הדברנו. אך היבוא דורך במקום והיבוא — גדל. לבצע פיחות? — שוב יעלו המחירים ותאבד היציבות במשק. — מה עושים? „שב ואל תעשה" — יש גם אסכולה הדוגלת בכך.

בעניינים אלה של העוגה הלאומית והכיס שלי ושלך שוחחנו עם ד"ר יעקב רוזנברג מהחוג לכלכלה באוניברסיטת בר־אילן.

ש. כדי זהים בחודש מהירי של האוצר „שאין להתבשם" מעליית המדד. אולם אנו רואים שבמשך זמן התהליך ההתייצבות עובר זרמה של 1־2 אחוזים בחודש הפנה לקביעה. האם באמת אין מקום להתבשם?

ת. לאחר תקופה של כשנה, שיעור האינפלציה שהגענו אליו מראה שאכן התכנית הכלכלית הצליחה ובתחום האינפלציה אין ספק שחל שינוי יסודי במשק. יחד עם זאת ברור, שכשם שכל דבר יכול להתחדש — כך גם באשר לאינפלציה.

עם זאת ראוי לציין שהשינוי בנושא האינפלציה הוא באמת יסודי וראיה לכך היא העובדה שהממשלה אינה מקיימת גירעון בתקציבה. בעבר „הורגלנו" לגירעון של כ־20 אחוז ואילו היום נע הגירעון בין 2 ל־3 אחוזים בלבד וזה מצביע על שיפור אמיתי במצב.

ש. העלאת מחירי מוצרי היסוד תרמה לעליית מדד יוני. האם לא עדיף, מבחינת המשק הלאומי, שלא להעלות מחירי מוצרי יסוד, כדי לעצור את עליית המדד גם כשהוא יחסית אינו גבוה?

ת. במצב שעליית המדד מרוסנת, כפי שהוא בחודשים אלה, אין ספק שהמגמה של ביטול הסובסידיות (= העלאת מחירי מוצרי היסוד) לרמה מינימלית היא חיובית.

ש. באינפלציה יש שיפור. אולם מה באשר לייבוא שהריך במקום בעד הייבוא גדל. האם שינוי בשער הדולר הוא הצעד המתבקש? הרי הוא בהכרח יביא לאובדן היציבות במחירים? — איך יוצאים מהמבוך?

ת. נראה לי שבשלב זה יש לקבל את דעתו של נגיד בנק ישראל שאין להיבהל ברגע זה ממצב מאזן התשלומים וזאת משתי סיבות עקריות: אחת — מצב יתרות המטבע כיום הוא באמת מצוין (הודות לסיוע האמריקני), השניה — התנודות, שבחלקן נובעות משינויים בשערי המטבעות בעולם, — קשה להסיק מהן מגמה כלשהי. נראה לי שבמצב הנוכחי ראוי לחכות להתפתחויות.

ש. משרד התעשיה והמסחר הסיר את הפיקוח על מחירי למעלה ממכסת המוצרים במשק ובכוונתו להמשיך בכיוון זה. האם לא היה עדיף לחכות עם צעד זה עד שתהליך הבראת המשק יכה שורשים עמוקים יותר?

ת. להיפך. התוצאה הנראית בשטח, אחרי הסרת הפיקוח היא מעודדת, להדגיש צנפים בודדים. ככלל, לא הועלו המחירים בשיעור חריג. דבר זה מחזק גם את דעתם של רוב הכלכלנים, שאין אינפלציה כבושה במשק.

ש. הבנקים השונים מעמידים בשבועות אלה אשראי נרחב ללקוחות, בתנאים נוחים, יחסית. האם אין בכך סכנה ליציבות? האם בנק ישראל אינו צריך להתערב בנושא?

ת. לדעתי, בנק ישראל אינו צריך להתערב בנושא זה ולהטיל מגבלות על פעילות זו של הבנקים. מדיניות כלכלית — התערבות ממשלתית לא צריכה להינקט אלא במצב הדרסטי. האשראי החופשי במשק הוא חלק זעום מסך האשראי ולכן אינו מהווה בעיה. הממשלה איננה צריכה בעקבות כל מיבצע או הכרזה של הבנקים להציב תותחים ולירות בהם.

ש. השבוע נשלם סבב המינויים החדשים בצמרת הבנקים. ועדה שיים מיהרת אמונה לדה עתה מהמלצת האחרות של ועדת בייסקי. מה דעתך עליהן?

ת. כל פעולה שמביאה פחות הלאמה של שוק ההון במובן שהממשלה שולטת בו ללא מצרים — וכמו־כן כל פעולה שיכולה להגביר את התחרות בין הבנקים — מבורכות בעיני.

לדעתי, בנושא המלצות ועדת בייסקי על שוק ההון יש להעמיק, אין לקחת את המלצות הדו"ח ולומר „כזה ראה וקדש". יש לזמן מומחים מקצועיים שיבחנו לעומק את כל נושא הרפורמה בשוק ההון וברור שקצב הביצוע של המסקנות חייב להיות איטי ומבוקר.

על מה ולמה פתע נעצרנו?

על מה ולמה פתע נעצרנו
על מה ולמה מלאנו ספקות
הן יחד צעדנו יחד הלכנו
אבות ובנים ממזרח וממערב
יחד היינו ב־תש"ח וב„קדש"
ב„ששת הימים" ובמלחמת כיפור
הן ישר היה מצעדנו
מאוחדים בגורל ושותפים ביעד
ידענו היטב אל אן פנינו
פתע עמדנו תקופי מבוכה
פתע אנו לבד, היכן בנינו?
תמול צעדנו כעם אחד
מאוחדים ומלוכדים
והיום פזורים ומפורדים
זה לזה פונים עורף
אלה בבה ואלה בכה
בנינו נוטרים כרמי זרים
חשים במעדם של אחרים
ולבם אבן לכאבם של אחים
בונים עליות לנכרים חרים
ואנחנו בתחתיות ארץ שוכנים
תמול צעדנו בשיר על שפתיים
עתה פסו נושאי דגל, רפו הידיים
תמול כלכלנו נפשנו בפת חזון
היום נפשנו ריקה וכולה רזון
למה ועל מה פתע נעצרנו
למה ועל מה עמדנו מלכת
ולפנינו דרך ארוכה רבת משימות
בין אתגים אכזרים וחרשי מזימות
מי יתקע מי ינחנו בדרך נכונה
כבימי ראשיתה של המדינה?

בן־אמתי

נופש בישראל היפה

יש מקום לנופש בחודש יולי
בבתי הארחה של קופת־חולים

הזמנת מקומות ישירות בטלפון:
★ בית גוריון בכפר־החורש - 065-72530
★ ארזה, מוצא ע"י ירושלים - 02-342291
★ מרגוע לעובד באשקלון - 051-36433
★ כנען בצפת - 069-30834
★ בית יערי ע"י כפר־ויתקין - 053-93377
★★ שפרינצק בנצרת - 065-73006
★★ גמדורי בחיפה - 04-381414

★ מחיר יום אירוח מלא - 44 ש"ח
★★ מחיר יום אירוח מלא - 51 ש"ח
המחירים לחברי קופת־חולים הכללית וכוללים מע"מ

ניתן להזמין גם במרכזי ההזמנות:
- בתל־אביב, רח' אבן גבירול 51 - טל. 219211
- בחיפה, רח' אחד העם 7 - טל. 04-664241
- בירושלים, רח' התקופה 24 - טל. 02-667151
- בבאר־שבע, שלמה המלך 17 - טל. 057-73772
- ברעננה, אחוזה 56 - טל. 052-454131

צא לנופש וקבל מנוי ל"איתנים"
המביא מודעה זו בעת ההרשמה, מקבל חינם מנוי שנתי לירחון "איתנים" - ירחון הבריאות של ישראל (12 החוברות יגיעו אליך הביתה).

קופת חולים
ענף ההבראה

עט לשחוק

מכירת האחיות התפטרה כי פשוט הרגישה עצמה מיותרת. לאחר שנטשו האחיות את חדרי המיון כבר לא נשכח אותן.

* * *

במקום אחיות רחמניות יש היום אחיות חמרניות.

* * *

בשביתת האחיות היה חולה בודד יותר מתמיד. עד השביתה היה במקרה הגרוע חסר אונים, אך עתה, למרות שזעקתו הגיעה לנימי הלב הרגישים, היה גם חסר עונים. המתגלים שחדרו דרך הים שמעו בוודאי כי יש באוזנו יתושים ומדוזות, אך הם שכחו להזהר מה„דבור".

* * *

המכנה המשותף היחיד בין ספר תורה ולהבדיל מטוס ה„לביא" הוא שאת שניהם גוללים. אך בניגוד לספר תורה לא ברור אם את ה„לביא" גם יגביהו.

* * *

מילוא ושחל הם שני עורכי דין. לאחר ההאשמות ההדדיות ברור כי אחד מהם הוא גם עובר דין.

* * *

מה המשותף לדקנאטי ולמורקה של אגם שנחנכה בכיכר דיזנגוף? שניהם נפסלו.

* * *

הפתרון למצוקת הסיגריות הוא מכירת המעשנים דווקא. שמעתי כבר על מכורים רבים.

אילן בומבר

השבוע בקו / מעט יעק

זהירות, גבה־גלין

* **עיטורי סופרים וספרים** *

משורר פול ני קורא את „אפר המקלה" של השואה

מאת פרופ' אפרים שמואלי

יז'י פיצובסקי, משורר פולני, זכה בפרס ק. צטניק, שהוענק השנה בבית הנשיא בפעם הראשונה ליוצרים לא־יהודים. השנה יצא לאור הקובץ ה־ראשון של שירי פיצובסקי על השואה, „קריאת אפר מקלה" *).

נער היה יז'י כשפרצה המלחמה ובחור כבן עשרים, כששיתף את עצמו במחתרת ובמרד העיר וארשה, בשנת 1944, נגד הכובש הנאצי. אבל הוא הספיק לקלוט בלבו עמוק עמוק את המוראות של השעבוד ואת הבראות של מעשי הזוועה והגבורה, אותם ואת לקחיהם, ואת הפורענויות שבאו על בני עמו ועל שכניו היהודים כתב לדורות על דרך השיר. כשה־מציאות היהודית העשירה והרחבה היתה לאין. כש־מיליונים של יהודים נרצחו על אדמת פולין, ראה פיצובסקי את עצמו כאדם „שיסודי כן העפר הזה אני אחיהם הלא־שרוף" וצירף את קולו ל„אלפי היבבה" (המשורר א. שלונסקי שינה את הברכה לרבקה אמנו: „את היי לאלפי רבבה", לתיאור קללה וזעקת שבר: „ואתה היית לאלפי יבבה").

עוד במיצר הכיבוש הנאצי התחיל לדובב את הסבל האנושי, שלנו ושל העם הפולני, באמת, להבקיע את המיצר במעשים נועזים ובדברי יצירה, כדי שהסבל לא יישאר כשא אילם ואטום. ואחרי כן, במשך שנים רבות, עד היום, לא מצא מרגוע בנפשו על שלא הצליח להציל אפילו נפש אחת, על שהוא רק לעזור באיזור רב, ועדיין הוא סובב והולך בבתי הקברות שאינם, כדבריו.

הוא הצמיד את אוזניו לקולות הזמר באידיש ותרגם אותו ללשונו בשם „צימוקים ושקדים". תרם הרבה לקובץ שירי עם ביידיש וגם קיבץ שירי עם שתירגם באנתולוגיה מקפת, שעדיין, דומני, לא הורשתה לצאת לאור בפולין. כשפגשתי בפולין בביקור קצר, בשנת 1982, שמעתי בהתרגשות, שהוא תירגם לפולנית את היצירה הגדולה של משורר השואה, יצחק קצ־נלסון, „השיר על העם היהודי שנהרג". מאז נחרת שמו בזכרוני, וטוב שפקדנו אותו, בבוא העת, למתן פרס ק. צטניק. פיצובסקי גם טיפל ברוב מסירות בעזבונו של המשורר היהודי הפולני הגדול, בן ה־עיירה דרוהוביץ', ברונו שולץ, וכינס את מכתביו והזכרונות עליו בספר מפואר.

אולם בעיקר יקר לנו המשורר פיצובסקי, כשהוא מפענח את הצעקות שנקטעו ואת „הצעקה האיומה ביותר — זו השתיקה", כשהוא מדובב את „המולת התמהה" ואת „שאון השוממות" (כתרגומו המוצלח של שלום לינדנבאום).

יש לנו חשבון היסטורי ואקטואלי ארוך ומסובך עם נופי אדמתה של פולין, עם מדינתה ועם בני עמה. מי אם לא „אחינו שלא־נשרף" שבפולין יודע, כי אדמתה שותקת: „שזו שנים שוכבים פה ירויים במעמקי שתיקת האדמה", ובמקום אחר: „התרזות לא תכלאנה ריחן, הרגנים לא יפהדו לצמחו" (עמ' 48). אולם ממשלת המדינה הפולנית אינה שותקת בלבד. היא משתקת ומתעללת: היכן מרבלינקה? אין זכר לקרבנות היהודים שם, אבל המשורר רואה כיצד שם „חלוף כעל ליער להק אותיות עבריות" (עמ' 56). אכן המשורר, האח שלא־נשרף, „נוצר שאריות דברי אנוש". אימתם ובכיים „התייצבו ל־נוכח פניו". גם משורר שואה זה מאסף בסל יצירותיו את „הדברים הלא־נראים", כדברי גלי זק"ש.

פענוח, קריאה ופירוש

„פענוח עפרות", או מאותר יותר, „קריאת אפר מיקלה", כינה המתרגם, שלום לינדנבאום, את קובץ שיריו של פיצובסקי, שיצא לאור בלתדזון מחכת פירובם של השלטונות להדפיסו בפולין. המשורר נתכוון באמת לפענוח, לקריאה ולפירוש — פענוח אפר השרופים מה היתה זוועת השואה ומה היא באה להשמיע לאלה שלא נשרפו בה? ניתן לומר בלשונו הפארדוקסאלית של איוב, שהמשורר מתכוון להיות „מגלה עמוקות מני חושך ויוצא לאור צלמות" (יב, כב). כיצד מוציאים לאור את הצלמות עצמה? בספר איוב מצוי גם הביטוי „משלי אפר" („זכרוניכם משלי אפר" — מטיח איוב המעונה כלפי רעיו) ובעיננו שם דברים קלי ערך, דברי הבל. אולי בעיקר לעוצמת השאת, הבעתה והפחד שבפסוק הקודם: „הלא שאתו תבעת אתכם ופחדו יפול עליכם".

אולם „אפר מיקלה" הוא בעברית בלא ספק סמל עמוק עוד יותר מן המרומז ב„משלי אפר". הוא נזכר בראשונה, אם אינני טועה, במסכת משניות עתיקה ועצובה, היא מסכת תענית, ריש פרק ב': „סדר תעניות כיצד? מוציאין את התיבה לרחובה של עיר ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה, ובראש אב בית דין, וכל אחד ואחד נותן בראשו. הזקן שבהן אומר לפניהן דברי כיבושין" וכו', דברי כיבושין הם, על פי רש"י שם, „דברים שכובשין לבו של אדם להחזירו למוטב". כלומר — מלים המנסות לגעת, לפתוח, להחזיר אדם להווייתו האמיתית. שירי פיצובסקי הם דברי כיבושין מן הסוג הזה. אבל לביטוי אפר־מיקלה שבתרגום לעברית יש עוד משמע נוסף. זהו אפר שריפה להזכיר לקב"ה את עקידת יצחק**). אפשר שיז'י לא חזה, אבל שלום כיוון יפה.

הספר „קריאת אפר מקלה", הקובץ הראשון של שירי פיצובסקי על השואה (ובכתבי העת נדפסו עוד שירים רבים אחרים), יצא לאור במהדורה ביבליו־פילית דו־לשונית מהודרת, בהוצאת „גזית", עם ה־איורים של מארק שאגאל ואחרית דבר של נתן גרוס. ראוי להזכיר, שבסוף מרץ לפני שנה הלך לעולמו מארק שאגאל, שבאיוריו אלה ובכמה וכמה משאר ציוריו הציב גל־עד אבנותי לזכר השואה.

מחשבה פיוטית חכמה וגם מלומדת

הקורא בשירי ספר זה, כבשאר שירי פיצובסקי, נתבע למאמץ רוחני לא קל. לא בבת אחת נהפכים ציורי הלשון הפולנית, שהמשורר שקע בה יתר, מעשה אמנות של מחשבה פיוטית חכמה וגם מלו־מדת. העברית של לינדנבאום בספר זה, ושל יעקב בסר ומתרגמים אחרים לשיריו, לא תמיד מפשטת את הבנת השירים לקורא, שאינו יודע את המקור, אף כי על פי רוב היא מדוייקת למדי, וכוח יצירה רב הושקע בה. יש בשירים עושר של דימויים, שקצתם מיישבים את הדעת ורובם מרעישים ובפתי־עים אותה. המון דקויות שבציורים כחיי יום יום, גם משלהם וגם משלנו, של רוזיקה ויינקל, מחייה את הרהורי הלב במהותיות של המציאות הפולנית. יש כאן טלית ותפילין וסידור תפילה וגם צעירים פולנים שידיהם בכיסיהם, התושפים להבאיש לאצ־בעותיהם על ידי טיפול בפצעי זרים; יש תיאורי כחטנים והדיבורים של המתאווים לגזול והנהגים כן השלל, באמת סולם של קולות רבים, כיגון של מר־אות ושפע של ריחות.

הרי כמה דוגמאות: „ארכיון רינגלבלום (עונג שבת): כצוררת אותי זעקת בוות של השבת / באותיות זעירות היא כתובה על פי הדיבור אחרי המסה האחרון". או השיר על האניה „יציאת אירופה": „אקסודוס תיעה בימים / אניה מבקשת בית, זו שחילצתם מן הלילות והוציאתם מבית העבדים, מוסרת את גופות המתים לדולפינים ומבט אין־בית היא משלהת לשהסים". הים מכה בגלים ציוורים „בחלו־מות התוף השקטים של הערים השבעות".

המשורר שומע את זהרת „קרון הבקר עם הבכי". קרון זה, וכיוצאים בו רבים „מזמן כבר דרסו הנוף ההוא למות / והוא לאחר המות עד היום קיים בלי עונש / אין עדים, אבדו, גוויית ילדותי נסעה ביניהם" (עמ' 38). בעיקר מיצר המשורר עם הילדים, ילדי קורצ'אק, ילדים שנחנקו בהאי הגאוים, ילדים ש־הסתתרו במהבואים בלי שיוכלו להגיד אמא־אלה.

בכל עצם היותו, ובנסיבות הימים והמדינה, נכנס משורר זה אל היות המאבק על חופש הביטוי האנושי־הרוחני, המבקש לשתף את עצמו בצערם של היהודים למען „עגנותיה" (כינוי צופן למדינת יש־ראל) ולמען האדם הפולני, הצריך ישועה גדולה. כי בין התמורות הראשיות, שנתחוללו בפולין באר־בעים השנים האחרונות, היתה עליית רמת ההשכלה בזכות היעוד־חובה חינוך־חינם בכל מוסדות ההש־כלה והמדעים ומכוני המחקר, המורה גדולה — שמאות אלפי סטודנטים מתחילים בצורה זו בכל שנה את לימודיהם. והלא כמחציתם של הפולנים לפני המלחמה לא גמרו בית ספר יסודי ובחלקם הגדול מאוד היו אנאלפביתים. אבל מצד אחר — ראה זו צרה: משכילים חדשים אלה אנוסים לכבוש את דיבורם בכתב ובעל פה מחמת גזירות המלכות. מצפים אנו מן המשכילים בני הדור החדש, שיפתחו את פיהם ויכתבו ברוחו של פיצובסקי, שלא יישאר הוא בודד במערכה.

שיריו של פיצובסקי נאבקים, על פי דרכם ה־מודרנית, הסוריאליסטית, המתחכמת בכללי הפו־איטיקה, עם בעיית הרוע והרשע בעולם ומבקשים מענה אלוקים לייסורים, ואולי גם גמול ושילום.

*) יז'י פיצובסקי, קריאת אפר מקלה, מהדורה ביבליופילית דו־לשונית, פולנית — שלום לינדנ־באום, איורים — מארק שאגאל, אחרית דבר — נתן גרוס, הוצאת גזית, תל־אביב, 1985.

**) חז"ל הבחינו בין סתם עפר לבין אפר, כמו שסיכם שם ר"ע מברטנורה: „ומשום דעפר סתם נמי אקרי אפר, תנא — אפר מקלה, דהכא צריך שיהיה אפר ממש, כדי שיזכור הקב"ה עק־דתו של יצחק וירחם".

יעקב ניומן

לב יודע

לב יודע
ומתחמק
מצרת נפשו
מזונק

מתחבא
אחורי זהר
מסגור עין
המתקרבת

והלב בנכר
מגשש
מתחרש
ולביתו מתגנב

והלחץ כי יחזק
ומתעלל
הלב נשאר
ומפלל.

ההתיישבות בנגב

מאת י. עמוס

ערכו רחל ינאית — בן־צבי, יד בן־צבי ללימודי ירושלים, עידן 6, יישוב הנגב, 1900 — 1960, תשכ"ז

עוד בשנות השמונים של המאה ש־עברה הבחין זלמן דוד ליבונטין, מבני העלייה הראשונה, בחשיבותו של הנגב להתיישבות יהודית. אמת ציונית זו ידע יותר מן האחרים דוד בן־גוריון, כאשר נוכח לדעת, כי אוכלוסיה דלילה ממלאת שטח עצום, כשנים־עשר מיליון דונאם. השטחים העצומים והריקים שבדרומה של ארץ ישראל משכו את לבו והלהיבו את חזונו, עד כדי כך, שראה ביהודו של הנגב אבן־בוחן לכל המפעל הציוני בארץ האבות.

בשנת 1935 שלח בן־גוריון תזכיר לשופט לואי ברנדיס, ובו העלה על נס את רעיונו על ההיש־בות יהודית „המונית ושפופה, שלא תיתכן בשום מקום אחר בארץ ישראל המערבית". אפילו אם יקצו חלקים מן הנגב לישובם של הבדווים, הי־שאר אדמה מספיקה ליישובם ולקליטתם של יהו־דים רבים, אשר יפתחו את ההקלאות ואת התע־שייה באיזור, שיש לו חשיבות מדינית, כלכלית ו־איסטרטגית. בן־גוריון כתב גם על זיקתנו לים ו־על השער הדרומי של הארץ — אילת — המקשר את הארץ עם ארצות אסיה ואפריקה.

נכס ציוני ללא תחליף

ברנדיס הושפע מהתלהבותו של בן־גוריון ו־תרם מכיסו עשרים וחמישה אלף דולר לצרכי ה־התיישבות. כאחור יותר, עם הקמת המדינה, טען בן גוריון, כי „אם לא נעבוד על המדבר — לא תעמוד גם תל אביב". אם ישראל לא תילחם בעד הנגב, „יברח" הנגב מגבולות המדינה, כי „הנגב הוא נכס ציוני כביר, ואין לו שום תחליף בכל מקום אחר בארץ־ישראל". בן־גוריון לבד מדרכם של אבות האומה, שהדרימו לנגב ותקעו בו את אהליהם. בתנ"ך כתוב על עליה לנגב ולא על ירי־דה, בלשון של „עלו הנגבה". השממה וכיפוש ה־גשמים משמשים אתגר לעם היהודי כולו ולויזמת החלוצים ואנשי המדע והמחקר כדי להתמודד אי־תם. יש בכך משום „שינוי סדר בראשית" שיש לחוללם. „בלי יישוב הדרום הנגב לא יתכן בטחון המדינה ולא נגיע לעצמאות כלכלית". זו היתה אלומת־אומן של דוד בן־גוריון בתפקידו של הנגב לגבי שיבת ציון במאה השנים האחרונות.

היישוב הראשון שהוקם בנגב עוד בשנת 1912 היתה רוחמה, "שהוקמה כחוות עובדים, על ידי ציוני רוסיה. היתה בה הקפדה על עבודה עב־רית של חלוצים יהודים. מכת הארבה שפקדה את הארץ בימי מלחמת העולם הראשונה גרמה נזקים כבדים ביותר לחלוצי רוחמה. המכה השנייה היו הטורקים, אשר בזזו ללא גבול אספקה לחיילים ומספוא לסוסים. ניתוק הקשרים עם רוסיה הכביד על המתיישבים, אשר היו, אולי מחזיקים איך שהוא מעמד אלמלא פרשת הריגול של קבוצת „נילי", אשר הביאה בסוף המלחמה לידי מאסרם של כל העובדים והיסולה של הנקודה ההתיישבו־תית.

גם בבאר שבע נעשו נסיונות זעירים של חדי־רה יהודית עוד לפני שמונים שנה. יהודים בודדים ניסו לתקוע את אוהלם במקום זה, שהית כעין כפר נטוש בידי הטורקים. חילות הצבא הטורקי, שהיו חונים במקום, הביאו לבאר שבע כאות יהו־דים, שעשו את שירותם הצבאי או שהיו קשורים עם הצבא. הקהילה היהודית הקטנה, שמנתה כמה עשרות נפשות בלבד, פנתה לעזרתם של מוסדות יהודים, ואלה תמכו בה. הקהילה דאגה לבשר כשר ולאורח החיים המסורתי. עד שקיבלו רשות לקבור את מתיהם במקום — הגבפת הפילו הללים רבים מבין אנשי הצבא הנלווים אליהם — היו שולחים את ארונותיהם להברון. מאורעות תרפ"ט שמו קץ ליישוב היהודי הקטן. עם כיבוש באר שבע בידי צבא ההגנה לישראל החלה תקופה חדשה של פריחה, הנמשכת עד היום.

חשיבות אסטרטגית

הבריטים ראו בנגב חשיבות אסטרטגית בגלל הקשר עם מצרים ועם עבר הירדן. המומחים שלה־הם היו סבורים, כי באדמת הנגב מצוי נפט, והם עסקו בהכנות לקידוחים. אלא שמלחמת העולם ה־שנייה ויציאת הבריטים מארץ ישראל מנעו בעדם לעסוק בחיפושי הנפט. הבריטים לא ראו בעין יפה את המגמות היהודיות לתקוע יתד בנגב. מדי־ניותם לגבי הבדווים היתה ליברלית ואיפשרה להם להמשיך את אורח החיים המדברי. הטורקים, ש־שלטו בארץ מאות שנים, לא התערבו בחיי הבדווים א"א בסוף שלטונם. הם ניצלו בסוף המאה שעברה מלחמות שבין שבטי הבדווים וניסו להכניסם בדרך הדיכוי והענישה. דבר זה הביא לנסיון של מרד כללי נגדם שכלל גם מגעים עם ראשי היהודים בארץ ישראל בשנת 1903.

הבדווים נקבו בטורקים בימי מלחמת העולם ה־ראשונה, כאשר יצרו קשרים עם האנגלים. עם זאת נתנו הטורקים לבדווים ביטחון בנגב וקביעת גבולות בין־שבטיים. והיות שהמלחמות השבטיות נסבו על בארות המים הכריזו הטורקים על הבארות כעל נכס המדינה, השייך לכלל השבטים. עובדה זו יצרה תחושה של יציבות, שסללה את הדרך לפעילות חקלאית ולהתנחלות על הקרקע. שני הדב־רים האלה היו בגדר מהפכה של ממש לבדווים.

גם הקמתה של באר שבע תרמה להפסקת ה־נוודות, שכן השלטונות רצו ליישב בה בדווים דווקא, אך הללו חשדו בכוונות הממשלה והסתיי־גו מהתיישבות באיזור העיר. הם פנו לחקלאות. סקר משנת 1937 העלה, כי שלושת רבעי האוכ־לוסיה הבדווית בנגב התפרנסו מחקלאות.

עם הקמת מדינת ישראל נטשו רובם הגדול של הבדווים את האיזור ונשארו רק כשנים עשר אלף איש, לפי הסקר משנת 1951. עליית רמת חייהם ובצירופם בחברה הישראלית ידועות וגלויות ל־כול. פיתוח הנגב והגדלת היישובים היהודים הבי־או בעקבותיהם חיים בטוחים ותקינים לבדווים.

כאשר הבדווים משווים את השלטונות בארץ במאה השנים האחרונות, הם מציינים במקום הרא־שון לטובה את הבריטים, אחריהם את הישרא־לים, ובמקום האחרון את הטורקים. לבריטים הם זוכרים את חסד אי־ההתערבות בחייהם הפנימיים, את התופש לנדוד, נשיאת נשק ועיגון מערכת ה־משפט המסורתית בחוק המדינה.

כל הפרטים האלה עולים מתוך המחקרים הה־יסטוריים המובאים בקובץ. כולם מגוללים יריעה רחבה של תולדות הנגב בששים השנים הראשונות של המאה שלנו. לא נעדרים מאמרים על היישו־בים במערכה הנגב במלחמת העצמאות, ההתיישבות החקלאית בנגב, תכנון הנגב והקמת עיירות הפיתוח, מקורים על התכנון העירוני של באר שבע ועל התעשייה בנגב, חומר נלווה נוסף.

בין החומר מצוי גם מאמרו של שמעון פרס על רשמי מסע לאילת בינואר 1945, במסגרת סיור משותף לפלמ"ח ולנוער העובד, „כדי להכיר את הנגב הרחוק, לכפות את שביליו, לציין את מקורות המים שלו ולעמוד על מצבם של האדם החי והצ־מחה שבו".

סגירת מעגל

הסיפור המעניין ביותר הוא „איש הנגב, ראיון עם יהושע כהן, מראשוני קיבוץ שדה־בוקר". איש הנגב הוא יהושע כהן, שהיה חברו וידידו הקרוב ביותר של בן־גוריון בקיבוץ. הוא מספר, כי קיבל פעם ספר מבן־גוריון עם הקדשה בנוסח של „ל־יהושע ולנחמה כהן, חלוצים מבית לחי", כתנת חבר מאחד הלוחמים נגד הארגונים הטירוריסטיים. דוד בן־גוריון, שדה בוקר, 24.3.55...". בהקדשה זו נסגר, אולי, המעגל על היחסים שבין יושב ראש הסוכנות היהודית וראש ממשלתה הראשון של מדינת ישראל לבין לוחמי חירות ישראל, ש־החלו שנים מעטות לפני קום המדינה ונסתיימו עם הליכתו של בן־גוריון לנגב ועם ידידות־הנפש ש־היתה לו עם אחד מחברי לח"י.

לדעתו של יהושע כהן נדלק בן־גוריון לנגב עוד בשנת 1934, כאשר סייר במרחביו. לבו הלך שבי אחר האפשרויות הגדולות של המפעל ה־ציוני דווקא באיזור צחיח זה. ואולי כבר אז חלם על התיישבותו במקום ועל מקום מנוחתו האחרו־נה כעל למכתש רימון.

שני מסמכים על „חולמי הנגב" מסיימים את ה־קובץ.

הראשון — של נחום תשבי, ששימש מנהל מח־לקת המסחר של ההנהלה הציונית, הפונה אל חב־רי ההנהלה ואדפריזלאנד וקולונל קיש בעניין פיתוח חוף עקבה (אילת). התזכיר נכתב בראשית 1924.

השני — של יצחק בן־צבי לד"ר חיים וייצמן, המציע לרכוש מיליון דונאמים בנגב בראשית 1926. יצחק בן־צבי ורחל ינאית חלמו על יישוב הנגב עוד בהיותם חברים ב„השומר". בשנת 1921 נכשל ניסיון ליישב חיילים משוחררים, מאנשי ה־גדודים העבריים, בתל ערד. יחד עם ישראל ו־מניה שוהט זוכו יצחק בן־צבי ורחל ינאית „קבו־צה אינציאטיבית", שסיירה בנגב, ובשעת הקונ־גרס הציוני הי"ד בווינה בשנת 1925 מצאה תמיכה לרעיון יישוב הנגב אצל סטיפן וויז וד"ר וייצמן. קבוצת מומחים באמריקה, שסיירה בנגב בשנת 1927, מצאה שאין אפשרות לפתור את בעיית ה־השקאה החקלאית בדרך כלכלית כדאית, ולכן אין הנגב יכול להכלל במסגרת ההתיישבות בארץ ישראל. אך חברי הקבוצה לא נואשו והמשיכו ב־פעולתם עד למאורעות 1936. משלחת ההסתדרות שיצאה לאמריקה ושכללה את יוסף ברץ, דוד רמז ויצחק בן־צבי נפגשה בלונדון עוד ב־1926 עם ד"ר וייצמן. לאחר הפגישה שלח לו בן־צבי את תזכירו והציע לגייס עד חצי מיליון לירש"ט מתוך ההלוואה הלאומית, שעמדה לגייס אמצעים גדו־לים למטרות ציוניות. ההלוואה הזו לא יצאה ל־פועל. בן־צבי כותב במכתבו, כי „בנגב אפשר לעשות או הכול, או לא כלום. להתחיל בקטנות אי אפשר...".

הקובץ מוכיח, כי ההתיישבות היהודית בנגב היתה בראש מאווייהם של המנהיגים הציונים ב־משך שנים רבות, אלא שמחמת חסרון כיס לא נסתייע הדבר, כפי שקרה גם להתיישבות בעבר המזרחי של הירדן, בחורון ובגולן. וזאת בנוסף ל־מכשולים מדיניים, שלא תמיד ניתן היה להתגבר עליהם, הן בזמן הטורקים והן בזמן הבריטים.

שיחה עם ד"ר ש.ז. כהנא חתן פרס שפירא לשנת תשמ"ו

מיסטיקה של רציונליסט

מאת נעמי גוטקינד

האדם הזה הוא אוסף של ניגודים ואבסורדים. צאצאם של דורות של רבנים ליטאיים רציונליסטים, שנעשה מעין האבא הרוחני של חגיגות המימונה, קבר דוד וכל הנאו־מיסטיקה הישראלית הח־דשה הפורחת על קברות תנאים ונביאים (מערת אליהו...); בעל תואר דוקטור על עבודה שתיארה את הווי החיים במזרח על הווי חסידים ורביים; איש מימסד הקדום המספר במאות הסיפורים שלו על הווי חסידים ורביים; איש מימסד מובהק (עשרים וארבעה שנה מנכ"ל משרד הדתות) המקים מכתבי לימוד בע־לי נימה נון־קונפורמיסטי, בן טיפוחיה הלגיטימי של היהדות האורטודוקסית ה־מרביץ קבלה ברבים, למורת רוחה; פנס־יונר — העובד יותר מהרבה אחרים במשרה מלאה ונותן עד שלושים הרצ־אות ושיעורים בחודש; בן שמונים ש־האנרגיה שלו מתחרה בזו של הרבה בני ארבעים המוכרים לי. האם ניחשתם כבר שמדובר ברב־דוקטור ש.ז. כהנא, חתן פרס שפירא לשנת תשמ"ו?

את הפרס על עבודת חייו הוא מקבל בבית סוקולוב בתל־אביב ביום שני הבא אבל אות ההצטיינות המענג אותו ביותר הוא הכינוי „הנס כריסטיאן היהודי" או „ד"ר הנס כריס־טיאן כהנא", שקוראים אחדים באירופה הד־ביקו לו.

ד"ר הנס כריסטיאן כהנא

אין ספק, אדם צבעוני, רב־גוני, מספר סי־פורים מבטן ומלידה, מי שדרשות השבת ויום־טוב של אבותיו הרבנים דור לפני דור נכנסו בעצמותיו והפכוהו לסופר אגדות יהודיות מיס־טיות.

הסיפורים והספרים אכן ניצבו בחזית ה־קדמית של שיחתנו השבוע. את פרס שפירא לכשל עמדו להעניק לו על האחרון שבהם: „ה־אותיות וסודותיהן" אלא שלבסוף הורחבה ה־קטיגוריה ל„עבודת חיים".

אביו של ד"ר כהנא, הגרש"ד כהנא זצ"ל, רבה האחרון של ורשה, היה נשיא „אגודת־ישראל" בפולין וחבר במשלחת של הלא־ציונים בסוכנות היהודית. הבן התקרב אל חוגי המז־רחי וכאשר חזר מלימודיו באוניברסיטה של לייז' (בבלגיה) עם תואר דוקטור התמנה הן למרצה במכון לחוכמת ישראל והן למנהל מערכת החינוך של „יבנה"־„תחכמוני". מאה שבעים וחמישה בתי ספר יהודים דתיים־ציו־ניים עמדו תחת פיקוחו בפולין של שנות ה־30. הוא היה אז חבר הנהלת המזרחי, ממלא מקומו של הרב ניסנבוים בבית כנסת „מור־יה", חברם להוראה של פרופ' שור ופרופ' טרסקובר במכון לחכמת ישראל ו...מחבר ספ־רים בחינוך.

ספרו הראשון, „לדרכו של החינוך", נדפס ב־1936. היה זה חיבור עיוני שבו ניסה לנתח ולנסח את מהותו הפדגוגית האידיאולוגית של החינוך „המזרחיסטי". בספרו השני, „דרך ציו־נה", הסיק להכנסת התכנים הארץ־ישראלים ל־חינוך היהודי הכללי.

בערך באותה תקופה גמר גם שלושה כרכים בפולנית בשם: „ליסודות הדת היהודית" שנו־עדו למורים הפולנים הלא־יהודים, ואף הספיק לתאר את שיטת הרמב"ם ביהדות, לפי הבנתו, בספר שיצא בעברית.

הרב הדוקטור הצעיר שילב בשגרת יומו גם חברות במועצת העיר ורשה וגם הרצאות ציו־ניות בסניפי התנועה ובקהילה. לפני שמלחמת העולם השניה „תפסה" אותו בז'נווה, כחבר ה־משלחת הפולנית לקונגרס הציוני. מז'נווה חז־רה לוורשה ברכבת שכבר הופצצה מן האוויר ע"י הלופטוואפה הגרמני. המטרה — ליצור מגע עם שלטונות פולין. אלא שבפולין אין כבר עם מי לדבר, וברחוב היהודים מודיעים לו, הוא שכיהן גם כמזכיר הועד האנטי־היטלריסטי, שהגרמנים מחפשים אותו. כל פולין כבושה. רק ורשה נותרה עדיין כאי ריבוני זמני. כהנא בו־רח לביאליסטוק. המורים היהודים שהכירוהו כמפקח על בתי הספר שלהם מקבלים אותו ב־זרועות פתוחות. אבל מזהירים: הקומוניסטים שמעו עליך, גם הם מחפשים אותך. בפולין ש־חולקה אז בין הצבא האדום לצבא הנאצי — אין לו איפוא מה לחפש עוד. הוא בורח ל־ווילנה ומשם לקובנה, מקובנה לשטוקהולם, משטוקהולם באווירון שכולו עסקנים — לפריס, ומפריס דרך מרסיי — לארץ ישראל.

אגב, אחד מרעיו בנתיב הבריחה הזה היה דר' משה סנה.

הלם השואה מעורר את המיסטיקה

התנועה בארץ קולטת מהר מאוד את הרב דר' כהנא וממנה אותו תחילה למרכז המחלקה לתרבות של הפוהמ"ז בתל־אביב (ארבע שנים), ולאחר מכן, למרכז הכללי (מוכ"ל) באחד העם 108 (שנתיים).

עם הקמת המדינה, מושאל כהנא מן התנו־עה למנכ"ל הראשון של משרד הדתות. כמה וכמה שרים „עוברים" דרכו, ביניהם הרב מיי־מון, מ.ח. שפירא, ו... דוד בן גוריון.

הלם השואה פוקח אצל הליטאי הזה את עיני המיסטיקה.

ה„רמבמיסט" שבו מגיע למסקנה שהרציו־נליזם הוא רק הסבר אחד לחידות הקיום, ר־שהמציאות צופנת רזים וחידות שמהם מעבר לאופק השכלתנו שבאישיותנו.

השילוב של השקפת עולם מיסטית, דבקות ציונית באדמת הארץ והכוח המימסדי שמע־ניקה מישרת המנכ"ל — מעלה איפוא את דר' כהנא החל בשנת 1948 ועד פרישתו בתחילת שנות השבעים על דרך שעיצבה, במידה רבה, את האטמוספירה הישראלית הפורחת היום על סביבותינו.

מסביר ד"ר כהנא: „כל החינוך הארצ־יש־ראלי שמצאתי עם עלייתי לארץ הדגיש את ה־כאן והעתה. כאילו הכל חדש, כאילו עם דור החלוצים של העליה השנייה התחילו תולדות עמנו בארץ ישראל, והרי זה היה סילוף רציות מוחלט. אמרתי: הייתכן? הרי על האדמה הזו חיו יהודים במשך אלפי שנים. הרי האדמה הזו מלאה עקבותיהם של אבותינו. רבי יהודה ה־נשיא חי כאן. היכן הוא חי? היכן קברו? דוד המלך נלחם, ושלט וכתב את תהילים ונאסף אל אבותיו. מדוע מעלימים זאת? מדוע לא מחפ־שים אותו בין אבני המקום?".

ואז יצא ד"ר כהנא לחיפושיו. הוא חיפש במלים, כאשר יצר מאות אגדות־מקום, סיפורי־אגדה מיסטיים הקושרים את אבות אבותינו לכל עיר עיר ולכל שכונה, חומר שנאסף בחמישה כרכים וניתן ללימוד ולהתרשמות למדריכי ה־תיירים בארץ.

והוא חיפש בפועל — כאשר איתר, טיפח ועיצב „עליות לרגל" למקומות כמו קבר דוד בהר ציון, קבר בר־יוחאי במירון וקברות ה־תנאים בגליל.

הפעילות הזו לא התקבלה תמיד בעין יפה. בממשלה קמו לו מתנגדים חריפים. „טענו ש־אני ממציא קברים היסטוריים", נזכר היום דר' כהנא בחיוך דק של מי שחש שהוא הוא הצו־חק האחרון. „ממשלת ישראל היתה מורכבת בעשורים הראשונים מיהודים אשכנזים יוצאי רוסיה, חילוניים ורציונליסטיים. הם לא הבי־נו את מה שביקשתי לעשות, והאשימו אותי בעידוד הפרימיטיביזם המזרחי כביכול. הם לא תפסו שרוח הדור ורוח העם, ביחוד רוחם של מאות האלפים שעלו מצפון אפריקה ומארצות האיסלם — נוטה אל המיסטיקה, אל מנהגי אבותינו, ואל הגעגועים לחגים המסורתיים ו־למנהגים העדתיים, למימונה, להדלקת נרות נשמה על קברות צדיקים, לקשר הרוחני עם אדמת הארץ".

הרבה מיתקפות ספג דר' כהנא אותן שנים מעל דפי העתונות ומעל במת הכנסת. ביי־חוד זכור לו אולטימטום שנשלח אליו ע"י מז־כירו של דוד בן גוריון כאשר ערך תפילת ר־שיפצים במקום המכונה סלע החורבן. או ש־אתה מפסיק את פעולותיך שם או שנשלח יחי־דה צבאית ונהרוס את כל מה שאתה מנסה לבנות, איימו עליו. אבל הרב דר' כהנא לא ויתר. „הכנסתי את האגדה לתוך החיים", הוא מגדיר בחמש מלים את הדחף הכמעט־כפייתי שהניע אותו. פרופ' בן ציון דינור זעק בפו־רום הממשלתי: „דר' כהנא הופך לנו את ה־עם כולו ללבנטיני...".

אבל דר' כהנא חיבר, בזו אחר זו את „אג־דות ראשתהלמא" (שהופרסמו תחת הפסודונים: שדיק), בהן ניסה להתמודד עם החידה הנו־ראה של שואת העם.

ספרי האגדה

באגדות שלו מככבים גדולי החסידות ר' אדמוריה. „הם גיבורי העיירה, מהם נתבקשה ה־תשובה למה שקרה", מסביר היום המחבר. „כ־שאנטיפולי עולה בלהבות, נקרעת הזעקה מלב הבריות: ור' זושא שותק? והיכן המגיד?".

ולמה לא יוצא רבי ישראל מרוזין כדי לסגור על עמו?"

באחת האגדות הללו מוציאים את ר' זושא מקברו וחולקים באוזניו „השיטנר", אבל ה־צדיק נאלם דום, הופך לאבן. תשובה אין ב־פיו. בספר הבא עוברת זירת האגדה אל אדמת הארץ. דר' כהנא מחבר סיפורים הקשורים ל־שלוש־מאות מקומות בארץ ישראל. כל מקום וסיפורו. חיפה, למשל, היא המקום שבו שו־מע הנביא אליהו, הבורח מפני אחאב, קול משמים המצווה עליו: חי־פה, פה תחיה, פה תינצל. וכהנא מיד קושר את הימים ההם עם הזמן הזה ומספר לקוראיו שגם במאה שלנו הגיעו החלוצים אל חופי הארץ דרך נמל חיפה כשהזמר על שפתיהם הוא „פה נחיה ופה ני־צור, חיי אושר חיי דרור".

כששכונת סלמה מצטרפת לתל־אביב, לדר' כהנא סיפור על ה„סלמה" הראשון, שלמה ה־מלך, שנגד ערום ויחף על חופיה של יפו, כא־שר אשמדאי מלך השדים סילק אותו מכסאו והוא קושר את האגדה ההיא עם דייגיה של יפו בימינו.

את אגדות המקום מתרגמים לגרמנית (ספ־רו „אגדות מארץ ישראל" מזכה אותו, כשהוא מופיע בגרמניה ב־1960, לראיון גדול בשבו־עון „די שפיגל") ולאנגלית. באה"ב נקרא ה־ספר „השמים שמעל ראשך" ומן הכתוב על עטיפתו מתברר שכמרים רבים מצטטים מסי־פוריו בדרשות יום הראשון שלהם, כמו, ל־הבדיל, רבנים ורבאים. את שורשות אגדותיו בעלות התכנים הפילוסופיים והמיסטיים ממשיך כהנא לרקום בספרים כמו „רצפת המזלות", ש־בהם הוא עושה דרשות סיפוריות המפרשות את מזלות החודשים ואירועיהם.

דוגמה: למה קיבלו ישראל עליהם את השם תמוז כאחד משמות החודשים? הרי תמוז הוא אליל כנעני, הייתכן לברך את הלבנה עם כני־סת חודש התמוז? להכניס אליל, כביכול, ל־בית־הכנסת? אלא שתזכורת היא שקיבלנו עלינו, ואזהרה לדורות, שבשל פולחן התמוז שהיה פופולארי בימי המקדש (הילילו לתמוז) באו עלינו כל החורבנות בחודש הזה...

עוד חיבר ד"ר כהנא את „אגדות הר ציון" (יהודי בן מאה רץ במע־לה ההר, מובל ביד בנו בן השמונים. לאן אתה רץ, שואל אותו דר' כהנא. לבקר את אבא, עונה הישיש, אבא? לבן המאה? מוכ־רחים לראות איך היא נראית, חושב המחבר ומבהר בעקבות הישיש. והנה הוא רואה אותו משתטח על האדמה, מנשק אותה ומזמר: אבא ציון... את אבא ציון הלך איפוא לבקר. ד"ר כהנא מצהיר שאגדה זו מבוססת על מעשה ש־היה. אולי הישיש שפגשתי לא היה בן מאה, אולי היה רק בן שמונים ובנו שהוביל אותו — רק בן ששים, אבל זה היה מעשה שאירע לי ולימד אותי, כמו מעשים רבים אחרים, לז־הות את הניסיות, האגדה והחידה המשולבים לבלי הינתק בחיינו כיהודים על אדמת ה־ארץ).

חיפוש דרך להשיב נידחים

בשנת 1971 פורש דר' כהנא לגימלאות. ב־משרד הדתות לקח איתו לפנסיה את כל המו־סדות שהקים. ואכן, פעילותו בארגון העלייה לרגל להר ציון — לא נפסקת, כך גם לא ני־תק מגע, והוא ממשיך להיות נשיא הכבוד של ישיבת התפוצות, הישיבה „הביטניקית" הרא־שונה שיסד על הר־ציון, ישיבתם הראשונה של החוזרים בתשובה, שהוא מטפח עד היום.

ויש לו עוד שמונה מוסדות אחרים הזו־כים לניהולו, הדרכתו או הרצאותיו. ביניהם בית כנסת בילי"ו, אולם „אוהל־שם" (דר' כהנא מארגן שם כל שבת הרצאה), חוגי לימוד בבית ברנר, „בית הפרה, חוג עובדי העירייה, עובדי האוצר ו...המכון לקבלה שיסד ברחוב בוג־רשוב בתל־אביב. המגע הראשון עם נוער יהו־די תועה והחיפוש דרך לשוב אל היהדות נוצר לפני חמש עשרה שנה ב„ישיבת התפו־צות".

המערכה השניה — נפתחה למענו „מכון לקבלה ומיסטיקה". אתם נמשכים למיסטיקה, נוהים אחרי בודהה, חושב דר' כהנא לעצמו, בואו אל „הבודהה" שלנו, חזרו אל שורשיכם, אל המיסטיקה היהודית של אבותיכם.

אינני מטפל בתלמידי ישיבה או ביהודים מאמינים שומרי מצוות, הוא מצטדק־מבאר את גישתו, אני מחפש דרך להשיב את הנידחים. מי שנוטה ליציבות דתית ורוחנית — יכול לא־תו בדרך הרציונליסטית. מי שהוא נע ונד, מי שמחפש, מי שנמצא בתנועה — זקוק למיס־טיקה. אין לך תשובה אחרת בשבילו אלא דרך המיסטיקה. זהו בעיניו ה„רזון ד'אטר" של ה־מכון לקבלה שהקים ושיש לו סניפים בת"א, חיפה ואשדוד וכאלפיים תלמידים, וזו גם ה־תשובה לשאלה מדוע כתב את „האותיות וסו־דותיהן", ספר הקבלה על קצה המזלג, בצורה פופולארית קצת אגדה וקצת קבלה, קצת מיס־טיקה וקצת גימטריה.

אל סודות האותיות מתוודע אדם יהודי כבר כשהוא נכנס ל„חדר" ומלמדים אותו את ספר ויקרא. מחייך ד"ר כהנא. הילד שואל, מול ה־מלה הראשונה שהוא רואה בחומש: למה ה־א'ליף של ויקרא היא קטנה? ואני עונה לו: רמז לכך שזה ספר שבו מתחילים הקטנים לל־מוד...

בספר האותיות שלו, המבוסס על דברים ש־היו מהלכים בבית הגרש"ד כהנא ז"ל כמסו־רת של ר' מוסלה המקובל, אחד מאבות ה־משפחה שחי לפני שלוש־מאות שנה ועסק ב־סודות האותיות, בספר הזה יש גם משחקים מספריים. (בשר, דג, יין, נר — כולם סכום אותיותיהם מגיע לספרה שבע, רמז למה שאדם חייב להתענג עליו בשבת), גם מדרש של תגי אותיות, גם ציורים של קמיעות וסודות קב־ליים, גם נוטריקונים וגם מעט גימטריות. את תורת הגימטריה לעומק ולרוחב הוא מתכוון להדפיס בספר שני שיוציא בקרוב.

„האותיות וסודותיהן" הוא בעיקרו של דבר שעשוע אינטלקטואלי שהאמונה המיסטית רק משמשת בו תבלין פיקנטי. מי שמכיר את הלך הרוחות של הימים הללו — לא יופתע אם ית־ברר שהספר הפך ל„בסט־סלר". קל לנחש שגם הספר הבא שיעסוק בגימטריות — ימשוך תשו־מת לב. מה שקשה יותר לדעת זה האם היוז־מה החדשה של דר' כהנא — כנס צאצאי בית דוד (לדבריו, כעשרים אלף ישראלים מתהדרים בשושלת יוחסין משפחתית הנמשכת, ישירות, מנעים זמירות ישראל עד אליהם), תזכה ל־הצלחה דומה או תעורר גיחוך בלבד. הוא, על כל פנים, איננו נרתע מן המגחכים ולא מן ה־מלגלגים.

שמונים השנים בהן הוא מהלך בעולמו לי־מדו אותו שעקשנות, דבקות במטרה, כושר ארגוני, והעיקר — האזנה אמיתית למה ש־העם רוצה ומה שהדור צריך לו — מובילים אותו כמעט תמיד אל היעד.

מהי ציונות? / מאת אברהם ב. ריבלין

„אני מאמין" ציוני. מאת יעקב צור. הוצאת הספריה הציונית על־יד ה־הסתדרות הציונית העולמית. ירושלים. 151 עמוד.

צריך היום אדם העזה לא מעטה לכתוב ספר כזה ואף לתת לו כותרת כזו. אשר היא לבדה יש בה משום סכון, שמעטים יקנו את הספר. מי מזכיר היום לטובה את המלה ציונות ללא מרכאות המצהירות וקובעות כי מלה זו כמעט מוקצה היא מחמת מיאוס?

יעקב צור, סופר, עסקן ציוני ולשעבר גם דיפלומט בשירות ממשלת ישראל, שקשרים משפח־תיים לו עם צאצאיהם של ה„פרושים" מראשוני היישוב העברי שהיו את ירושלים העברית בראשית המאה הקודמת — והוא מתגאה על כך (אם כי הוא עצמו יליד רוסיה, ארץ מוצאם של אותם „פרושים" ראשונים — ידוע כאדם האומר את מה שבלבו. ואם המבוכה ואוסר־הבהירות שבהגדרת הציונות היום מעיקים עליו, כדבריו במבוא לספרו זה, הריהו מעלה את דבריו על הכתב. ויפה עשה. אבל יחד עם זה הוא מוצא לנחוץ „להזהיר" את קוראיו: „האחריות לדעות המובאות בחיבור זה היא על מחברו בלבד". ותימה היא! כלום לא נעים לו אם דעה חיובית תיחוס „ליגיה או מפלגה מהסתדרות הציונות, לא כל שכן לדעתה של ה־הנהגה הציונית שמוטל עליה לנווט את צעדה בשביל האמונות והדעות של כל מרכיבי התנועה" (עמוד 5).

תחילה מנסה המחבר להסביר בפרק מיוחד, „ציונות מהי?", את עיקר דעתו: „התמרדות, כוח הרצון של האומה, נגד תהליך התחסלות של העם היהודי", [illegible] ואידך זיל גמור.

ייתכן שיהיו אנשים שאינם מקבלים הסבר משמ־זה, כשם שאינם מקבלים את קביעתו כי „כל הסימנים העידו — קודם יסוד המדינה — שהאומה היהודית התקרבה לסופה. גם דעתו של כותב השורות האלה היא, שאין להניח כלל שללא מדינה יהודית עצמאית וריבונית עלולה היתה, חס וחלילה, היהדות להגיע לסוף דרכה. כל עוד רבים מאוד הם מחזיקי הדת באמונה שלמה. אבל אין ספק שמדינת ישראל, גם אם תושביה חילוניים ברובם, מחזקת את היהדות גם מבחינה דתית, כמוכח גם מן המספר הרב, יחסית, של החוזרים בתשובה ושל מתגיירים (יש רק להצטער על אשר רבים מבין החוזרים בתשובה, וביניהם גם אנשים ש־לפנים היו ישראלים טובים ומסורים, נגררים אחרי הקיצוניים שבין היהודים החרדים (האנטי־ציונים). והרי המדינה היא „מעשה ידיה" של הציונות, (גם הציונות המשיחית של ה„חסידים" וה„פרושים" והספרדים לפני הציונות המודרנית) — אף אם למעשה אין היום הציונות זהה לגמרי עם מדינת ישראל, כהערת המחבר (עמוד 38). רבים היהודים בעולם הגדול וגם בישראל הכופרים בדרכה של הציונות ואף מזלזלים בה. זו תוצאה, לדעתו של המחבר, מן העובדה שאין אנו מזכירים לדעת העולם „כי מדינת ישראל היא תולדה של תנועה לאומית גדולה בעלת שרשים עמוקים בעבר וכי התנועה הציונית קדמה לכל תנועה לאומית ערבית" (עמוד 39). אין המחבר משלים עם קשירת התקומה הטראגית של השואה באירופה עם יסוד המדינה, שכן על־ידי כך נוצר הרושם „שאילולא זוועות הנאצים ושוד־דם, לא היתה קמה מדינת ישראל, המדינה היהודית, ובכך גם נותנים עילה לחסידיהן של מדינות ערב לטעון: הנוצרים טבחו בהם והמוסלמים ייענשו על כך?".

ההסתדרות הציונית עצמה איננה יוצאת נקיה מתחת עטו של יעקב צור בעל ה„אני מאמין" ה־ציוני. הוא תוקף גם את ההסתדרות הציונית על אשר אין היא מעלימה את תוכנה הרעיוני. „את מקומה של התנועה תפסו אינטרסים מקומיים: מבניות, קרבות, מאבק מפלגות, מחלוקות ביצוע, שליחים, תקציבים, הכבית ההתיישבות". התרעמות שלו ב...בה, אבל תמוה הדבר שהוא כולל בעניינים העל־ידיים גם את הכבית ההתיישבות. האם גם פעולות התיישבות יש בהן ניגוד לציונות? כאן ספה המחבר, גם אם אולי התכוון להתיישבות מעבר ל„קו הירוק"? מובנת ומוצדקת טענות שאנחנו ב־עצמנו השכחנו את הציונות. אבל דווקא ההתנחלות מעבר לקו הירוק יש בה משום פעולה ציונית (אולי בעוצה יתר על המידה, בהתחשב בתנאים היום), שהרי גם תחילת הציונות המעשית, ה־מוצהרת המוצלחת, היתה השאיפה „לעוד דונם ועוד דונם", בכל מקום שהוא בארץ־ישראל.

המחבר מאשים את התנבים האבי־קנים במנגנון ההסתדרות הציונית והנהלתה על שהתבטאו באופן גלוי כי „האידיאולוגיה מתה", הדור הצעיר אמנם נרתע מכל דבר שיש בו משום אידאולוגיה; ובאין אידאולוגיה ציונית, יהודית לאומית, הרי שנוער יהודי ברוב ארצות המערב „נסחף לפני כמה שנים בלהט אידאולוגי כביר שנקרא „השמאל החדש" על גווניו גווניו. אשר המשותף שלהם היה זלזול — לזלזול שגבל באימה — ברעיון ה־ציוני ובמדינת ישראל" (עמוד 49). אמנם תקופה זו שהסעירה את העולם בסערה נשתכחה, אומר יעקב צור, „אבל התוצאה ממנה היא האנטי־שמיות של השמאל — ובייחוד במוסקבה יצאה הטיסקה שאין כמדינת ישראל התגלמות הרשע והריאקציה" — ולכך מוקדש אחד הפרקים האחרונים של הספר (פרק כ"ב). המחבר שואל: „מי יקים כדי להילחם בתעמולת הזוועה של בריות הבעוצעות? על הציונות לאמץ את כל כוחותיה להיאבק בתעמולה האנטי־שמית הרווחת כיום. לא בהצטדקות כתחסאים, כי אם בראש מורם. מתוך הכרה בצידקת דרכה של התנועה ותוך שמירה קפדנית על המשכיותה" (עמוד 137).

דרישתו של המחבר היא התמרדות נגד השקיעה בשלוה בעליביתית בברכה של התנועה הציונית, והוא מסיים: „המהפכה הציונית עדיין לא נסתיימה, כי בה תלוי עתידה של האומה".

בין הדף והמדף

● ילקוט מושגים ביהדות

מן המסד, ילקוט מושגים ביהדות. משרד הבטחון — ההוצאה לאור, כרטא — החברה הישראלית למפות ולהוצאה לאור. 631 עמ'.

כותרת המשנה של הספר. "ילקוט מושגים ביהדות", יש בה כדי להטעות במידה מסויימת, שכן אין הוא עוסק רק בעניינים הקשורים בדת היהודית ובתרבות העברית. הערך "יהדות" בספר שלפנינו נפתח במשפטים "דת משה וישראל. תודעתם הלאומית־הרוחנית של היהודים, הקשורה ומשולבת — תבופות עד זהות גמורה — עם דתם ותרבותם". ואכן, רבים מכלל 1500 הערכים שבספר סובבים גם סביב עניינים הקשורים בקורות עם ישראל בארץ ובתפוצות ובציונות. הערכים מקיפים מושגים, תפילות ופיוטים, תשמישי קדושה, אישים, ספרים, כתבי־עת וכתבים, ארגונים, מוסדות וקבוצות, והם חובקים את עולמה של היהדות במובן הרחב של המלה, בצורה תמציתית כמתחייב מאופיו של מפעל מעין זה.

יסודו של הספר בספרון "כל עת", שראה אור לפני כ־25 שנה ביוזמת קצין חינוך ראשי של צה"ל, והשתתפו בו טובי החוקרים בכל תחומי היהדות. הספר נכתב כולו מחדש, ומקצת מן הערכים מבוססים על אלה שבמהדורה המקורית, אותה התקינו ד"ר א. נ. פולק, דוד זכאי ול. בוקובסקה־זילברמן. את רוב הערכים שב"מן המסד" כתב מאיר חובב; שאף התקין את הערכים שכתב זאב ואלק.

כ"אבי" ועד "תתקבל" באים כ־1500 ערכים, בלוויית איורים ומפות, המקיפים מושגים בדת ישראל, דיניה, מנהגיה ואורחותיה, תרבותו של העם וקורותיו מתקופת המקרא ועד ימינו אלה. לפתחו של מפעל מעין זה רובצת תמיד הבעיה של המקום שיש להקדיש לכל ערך. במבוא ל"כל עת" נאמר, בין היתר: "היקף המקום המוקצה לכל ערך בקובץ אינו מבטא הערכה למידת חשיבותו. למגמה היסודית — להסביר כל ערך במיטב הקיצור — נתלוותה מגמת משנה, והיא: להרחיב במקצת את היריעה בסוגיות שאינן מוכרות די צרכן לציבור הרחב, ולצמצם בנושאים שהנם נחלת הכלל". דומה, כי קו זה מנחה גם את "מן המסד". וכך, למשל, הערך "מכבים" ארוך אך במעט מהערכים "מכבי" (אגודת הספורט) ו"מכבי הצעיר"... דומה, כי יש ערכים שראוי היה להרחיבם במקצת, שכן ספק אם הם "נחלת הכלל". אף יהיו בודאי חולקים על הקריטריונים להכללתם או אי־הכללתם של אישים שונים, בעיקר מהדורות האחרונים. בספר זה, אף הערכים שבספר, הן הקצרצרים והן הגדולים־יחסית בהיקפם, יש בהם לתת מושג על רגל אחת כמעט לכל נושא ועניין הקשור במסורת עם ישראל, תרבותו ותולדותיו. יש שאגב העיון בערך יכול המעיין להפיק תועלת מעבר למידע הבסיסי. כך, למשל, בערכים על חודשי השנה מובאים גם התאריכים ומאורעות חשובים שאירעו בהם לאורך תולדות העם.

*

● לקרוא פסוקים גם בין השורות

אוצר פירושי המקרא, המבוסס על פירושי האותיות, הטעמים, הניקוד והתחביר. כרך ראשון. מאת משה לויאן, גבעת מרדכי שח"ל א/22, ירושלים. קנב עמ'.

בשכונת הספרים שחיבר עד כה פרס משה לויאן שיטה מורכבת של עיון במשמעותם של מלים ושל פסוקים בתורה על־פי משמעותם של אותיות, טעמים וניקוד. בספריו "כללי המקרא בתורת הפרשנות", "טעמים כמשמעותם במקרא" (בשני חלקים), "אותיות ומשמעותן במקרא" (עד כה יצאו שלושה חלקים) ו"ניקוד ומשמעותו במקרא" (עד כה יצאו שני חלקים) חשף המחבר כללים המשוקעים בדברי חז"ל והראה כיצד אפשר לפרש על פיהם על דרך הדרש ועל דרך הפשט.

בספריו הקודמים ביסס המחבר את הכללים והדגים את משמעותם בפירוש מלים, ביטויים ופסוקים. בספרו החדש משתדל הוא, כדבריו, "לקרוא גם בין השורות את הכתוב במקרא", על יסוד הכללים והמשמעויות שכבר נסקרו בספריו הקודמים ומהם שייסקרו בספריו הבאים. אם קורא אתה פירוש לפסוק בודד נראה לעתים הביסוס על אות דגושה או רפה, קיום ו' החיבור או היעדרה, חולם מלא או חסר וכיו"ב — מלאכותי־משהו. אך משממשיך אתה לעיין בספר רואה אתה כי יש כאן שיטה עקבית וסדורה, וכלל מסויים כוחו יפה גם בהיקרויות אחרות של אות, ניקוד או טעם מסויימים במקרא. וכך במקרים רבים מוביל הפירוש המובא בספר זה לפירוש של חז"ל שאינו מוסבר במקום שבו הוא מופיע, ואילו כאן הוא מקבל אור חדש על־ידי ביסוסו על כללים השאובים ממהותם של אותיות, ניקוד, טעמים ותחביר.

בפרשת השבוע, פרשת בלק, מופיעה המלה "אתון" ארבע־עשרה פעם — כמה עשר פעמים בתנועת חולם מלא וארבע פעמים בתנועת חולם חסר. הזוהר הקדוש מביא שתנועת חולם מציינת "תוספת וקיום". בא משה לויאן ומפנה את תשומת לבנו לכך שכאשר בלעם רוכב על אתונו, מופיעה המלה "אתון" בתנועת חולם מלא, אולם כאשר הוא אינו רוכב על אתונו מלה זו כתובה בתנועת חולם חסר. גם באותו המקרה שכתוב "והוא רכב על אתנו", בו מופיעה מלה זו בתנועת חולם חסר, יש לפרש כך: "הנה הוא עומד לרכוב על אתונו".

נביא עוד שתי דוגמאות הממחישות את דרכו המיוחדת של המחבר בספרו. במשלי כ"ו, ד'—ה' נאמר: "אל תען כסיל כאולתו פן תשוה לו גם אתה. ענה כסיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו". כותב המחבר, כי המלה "כסיל" מופיעה בפעם הראשונה בכ"ף דגושה ובפעם השנייה בכ"ף רפה. כ"ף דגושה "סוגרת" את הכסיל ו"מכסה" אותו. כלומר, כל עוד הכסיל לא פתח את פיו ולא דיבר, לא יוודע שהוא כסיל וגם אין מה לענות לו. אם תענה לו, יתברר שגם אתה כסיל. לעומת זאת, כ"ף רפה בתיבה "כסיל" "פותחת" את הכסיל ומגלה אותו. דהיינו, הכסיל פתח את פיו, דיבר ולכן ניכר שהוא כסיל. במעמד זה יש מה לענות לו. לכן תוכיח לו כדי שלא יחשוב שהוא חכם... במקום אחר הוא מראה כיצד נרמז בפסוק שיש להחזיק את האתרוג בנפרד מיתר שלושת המינים. בפסוק נאמר: "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל" (ויקרא כ"ג, מ'). עיין בפסוק מעלה שבין הצירוף "פרי עץ הדר" ובין "כפות תמרים" אין ו' החיבור; אולם אותה ו' החיבור מופיעה בין שלושת המינים האחרים: בין "כפת תמרים וענף עץ עבת", מצד אחד, ובין "וענף עץ עבת וערבי נחל", מצד שני; לכן יש לחבר את שלושת האחרונים יחד ואת "פרי עץ הדר", דהיינו האתרוג, להחזיק לבדו.

*

● מה שוחק את המורה?

השחיקה הנפשית של המורה בישראל (בחינוך היסודי), מאת ד"ר יצחק פרידמן ואילנה לוטן. מכון הנרייטה סולד, המכון הארצי למחקר במדעי ההתנהגות, ירושלים. 214 עמ' + 3 עמ' תקציר באנגלית.

כשמדברים על שחיקה בהקשר עם יחסי עבודה, מתכוונים בדרך כלל לשחיקה בשכר. אך בעיה לא פחות קשה בכמה מגזרים היא השחיקה הנפשית במקצוע. המחקר שלפנינו נערך ביוזמתם של משרד החינוך והתרבות ושל הג'וינט בישראל והוא בוחן את השחיקה הנפשית של המורים בחינוך היסודי בישראל. אוכלוסיית המחקר היתה כ־2,500 מורים המלמדים ב־78 בתי־ספר יסודיים בארץ.

ד"ר פרידמן והגב' לוטן סוקרים תחילה את הספרות המחקרית בשאלת השחיקה הנפשית אצל בעלי מקצועות לשירות אנשים. הגדרת השחיקה הנפשית אינה חד־משמעית, ובמחקר שני מרכיבים בלבד: תשישות נפשית והיעדר הגשמה אישית. ובכן, עד כמה "שחוק" המורה בחינוך היסודי בישראל? כמחצית מן המורים (כ־53 אחוז) דיווחו כי ההוראה והעבודה עם תלמידים אינה שוחקת אותם בדרך כלל. 30.5 אחוז מרגישים, כי עבודתם שוחקת אותם רק לפעמים. כ־16 אחוז מההוראה והעבודה עם תלמידים שוחקת אותם בדרך כלל. גם אם אין המורים שחוקים ממש, הרי הם מדווחים שעבודתם אינה קלה כלל ועיקר: כ־27 אחוז "גמורים" בדרך כלל בסוף יום העבודה, כ־20 אחוז "מתוסכלים" בדרך כלל מעבודת ההוראה ו־14 אחוז מדווחים שההוראה היא מאמץ מכביד בשבילם בדרך כלל. 7 אחוזים מן המורים מרגישים בדרך כלל עייפות רבה בבוקר, בידעם שעומד בפניהם יום עבודה נוסף. אך כל זאת 85 אחוז מהמורים מדווחים שהם שואבים סיפוק רב מעבודת ההוראה בדרך כלל. אלה הם כמה ממצאים משמעותיים מן המחקר. ממצא מרכזי במחקר מצביע על הגורמים והסיכונים: יחסי הגומלין בין המורה לתלמיד כמרכיב עיקרי בתהליך השחיקה. המחברים ממליצים, בין היתר, לטפל בהיבט המקצועי של עבודת המורה, כמו גם בשאלת הדימוי העצמי שלו. לדעתם, הכשרת המורה לתפקיד צריכה להביא בחשבון, שנוסף למיומנויות המקובלות המוקנות לו (ואולי אפילו במקום חלק מהן), יש להקנות למורה מיומנויות בתחום יחסי אנוש ומיומנויות מנהיגותיות.

ש. יהושע

אוסף האוטוגרמים המפורסמים

מאת מרדכי רשל

את הסופר היהודי ההונגרי, שעד עצם היום הזה נושא שם עברי מעניין, אלכסנדר בן־עמי, פגשתי בבודפשט. דירתו של הסופר צנועה ביותר: בסך הכל שני חדרים ומטבח. כל הקירות תפוסים על ידי ספרייתו הענקית, המכילה בין השאר מעל ל־30 ספרים שהוא בעצמו כתב וכרכים המכילים אלפים ממאמריו שהופיעו בעיתונים שונים.

שאלתי את מר בן־עמי: כיצד הגעת לשם עברי, ומה ההסבר לכך שגם בתקופה הקומוניסטית לא ראית לנכון להיפרד ממנו?

ובכן, הוא עונה בחיוך, בסוף שנות העשרים הייתי חבר במערכת העיתון היהודי בשפה ההונגרית. נתבקשתי על ידי העורך הראשי ד"ר יחזקאל מרסין לנסוע לארץ ישראל כדי לפרסם שורה של כתבות על המתרחש שם. הוא גם הציע לי לחתום על המאמרים שיתפרסמו בשם ספרותי עברי: בן־עמי. קיבלתי את ההצעה. בחזרי מארץ ישראל לעיר קלויזנבורג שבטרנסילווניה, פרסמתי לא רק שורת רשימות, אלא גם ספר, הראשון מסוג ספרים זה שהופיע בהונגרית, מאז אני משתמש בשמי העברי. למרות שהפכתי בתקופת הזמן לחבר במפלגה הקומוניסטית, לא ראיתי כל סיבה לשנות את שמי זה, כפי שלא ראיתי לנכון להמיר את דתי בתקופת השואה, שבה הדבר היה רצוי מאוד כדי להישאר בחיים.

בשיחתנו הארוכה נגענו בהרבה מאוד נושאים, אך המרתק ביותר היו זכרונותיו על הפגישות שהיו לו עם אנשים מעניינים שבהם נתקבל בקריירה העיתונאית־ספרותית במשך 65 שנות עבודתו. הוא נפגש עם פוליטיקאים, סופרים, אמנים והרפתקנים מסוגים שונים. אספר כאן על היכרותו את לודוויג ברס, אדם פשוט, שהמעניין בו היה ה"הובי" שלו: איסוף אוטוגרמים, חתימות־ידים של אנשים מפורסמים.

"ובכן — מתחיל מר בן־עמי את זכרונותיו על האיש — לאדם זה היו מספר אלבומים ובהם חתימת ידם של כל מי שנחשב לגדול בזמנו. בטוחני, שאוסף גדול מסוג זה לא היה עוד בעולם. אינני יודע מה עלה בגורל האוסף, ייתכן שהוא נמצא בכספת של אחד הבנקים בעולם, או כפי שהוא בעצמו סיפר לי בפגישתנו האחרונה, מסר אותו לידי הקהילה הניאולוגית שבעיר אראד, כי משפחה לא היתה לו.

"אינני זוכר כבר מתי פגשתיו בפעם האחרונה, אך זה היה בבוקרשט, והוא מיהר למלכת רומניה, מריה, כדי לקבל ממנה אוטוגרם. הוא היה לבוש חגיגית לכבוד הפגישה. החולצה הלבנה שלבש היתה ספק לבנה, ספק אפורה מרוב שימוש, ושרוולי כותונתו הגיעו עד אצבעותיו. גבו היה כפוף, כנראה מרוב ריצות וזיקנה. כי זאת יש לדעת: אדם בודד זה לא ידע מנוחה. נסע מעיר לעיר, ממדינה אחת לשנייה, לכל מקום שבו גילה אדם הראוי שחתימתו תימצא באוספו. מלכים, ראשי ממשלה כמעט שלא נחשבו בעיניו. הוא החתים אותם רק מתוך נימוס. משיכתו הגדולה היתה כלפי אנשי רוח, ענקי המחשבה והיצירה.

"כשהגיע עם אלבומו הגדול לעיר כלשהי, היתה דרכו הראשונה לאחד הבנקים הגדולים לשם כך להפקיד את אוצרו במקום מבטחים. לאחר שנח מעט, הזמין כרכרה, או מרכבת ויצא ל"עבודה". וכיצד התנהלה "עבודה" זו? היה נפגש עם "הקליינטים" שאיתם התכתב זמן רב וקבע מועד פגישה לפניהם באלבומו כדי להרשים את המפורסם אשר היה הופך לאדם קטן לאחר שנוכח לדעת מי הם שבחברתם תימצא חתימתו.

"לי הוא הראה את האלבום בלובי של המלון שבו התאכסן בבוקרשט, לא חלילה במטרה שגם אני אוסיף את חתימתי בו, אלא מתוך ידידות לעיתונאי סקרן.

"האוטוגרם הראשון שראיתי לפני היה של גדול הציירים הגרמניים של אותה התקופה: מנצל, אחריו בא אנטול פרנס, רומן רולן ורהק. בדפים הבאים מצאתי את שמותיהם של ישראל זנגוויל, אדמונד רוסטנד, לנין, טרוצקי.

בשוויצריה הצליח להחתים את ארתור שניצלר ורבינדרנט טאגור. לגמרי במקרה פגש את ארנסט מך אבי האמפיריוקריטיקה, שעליה כתב לנין בספרו "מטריאליזם ואמפיריות קריטיקה" שזאת פילוסופיה אידיאליסטית בלתי־אפשרית. מך כתב באלבום את המשפט הבא: "חבורה מכובדת זו תסלח לי, שאני, הננס, נדחף ביניהם".

האספן לודוויג ברס היה מנגן כושר על כלים רבים, לכן אין להתפלא שראה את עצמו כתלמידו האחרון של פרנץ ליסט, על יד כל יצירה וגבריאנית הופיע — לצד החתימה — גם ציור של אחד מגדולי הציירים".

"סביב שמות רבים שבאלבום — ממשיך בן־עמי את סיפורו — נרקמו סיפורים מעניינים מאוד, כמו — למשל — הסיפור הקשור לשמו של קלמנסו, ראש ממשלת צרפת המפורסם, סיפר לי מר ברס: בהיותי בפריס כתבתי מכתב לקלמנסו וביקשתיו לקבוע לי ראיון כדי לקבל את חתימת ידו. במכתב תשובתו, הוא ענה שישמח לקבלני, אך הוא אינו נוהג לתת אוטוגרמים. בבואי אליו התחלתי לעלעל לפניו דף אחר דף. בראותו את תמונתו של האפיפיור ואת משפטיו היפים, קם קלמנסו ממקומו והשתחווה קידה. כשהגענו לתמונתו של הקיסר פרנץ יוזף, ה"טיגריס", קם על רגליו הצדיע. טוב — אמר — אם הדבר כך, גם אני אחתום את שמי, לקח את העט, טבל אותו בבקבוק הדיו שלפניו והתכונן להחתימה, על ידי חתימתו של הקיסר. — יואיל נא אולי אדוני לחתום את שמו על העמוד הבא — אמרתי לו — שם יש הרבה יותר מקום. פתאום קם והתחיל לצרוח ה"טיגריס", כאילו כפאו שד. — מה קרה — שאלתיו כמי שאינו מבין את פשר רגזו. בעמוד שבו צריך היה לחתום את שמו ראה פתאום את צילומו של הקיסר הגרמני, וילהלם השני, שנוא נפשו של קלמנסו. — מה הינך חושב לעצמך, האם אחתום את שמי בספר שבו נמצא שמו של הכלומניק הזה? ומייד רץ לפתוח את החלון כדי להיפטר מריחו הרע של הגרמני הארור".

בהיות ברס בציריך, התאכסן בבית מלון שבו שהה גם איזה פחה מצרי. הפחה שמע מאנשי פמלייתו על אלבומו המפורסם של ברס, וביקש אף הוא לחתום את שמו באלבום, ותמורת איזה סכום?

אחד הסודות הכמוסים של ברס היה, שאת נסיעותיו היקרות מימן מכספי עשירים מופלגים שנפשם יצאה לחתום את שמם באלבומיו המפורסמים. המחיר לבעלי התאווה האלו היה גבוה מאוד. תשובתו לפחה המצרי היתה: סיר, נובלס אובליז' — האצילות מחייבת — הדבר יעלה לך 15 אלף פרנקים שווייצרים. המצרי שילם.

לודוויג ברס מת לקראת סוף שנות השלושים, בגיל 65. הכל סביב אישיותו היה מוטל בספק, מלבד דבר אחד: האלבומים שלו היו בעלי ערך כספי ותרבותי עצום, שלא ניתן להערכה. כאמור, גם בקשר לגורל האלבומים לא קיים שום מידע מדויק. לפי גירסה אחת, הם נמסרו לקהילה היהודית בארד, אך יש גם הטוענים שהם נמסרו למשמרת לסיילרשטט שבוינה.

המילון ההיסטורי של האקדמיה ללשון

מאת רפאל לוי

לע"נ הורי ואמי ז"ל

"לכל מי שעובד במפעל המילון ההיסטורי של האקדמיה ללשון העברית מזדמן לשוחח עם מכריו על עבודתנו, וכל מי שאנו מספרים לו על המילון שואל אותנו את השאלה הנצחית: באיזו אות אתם עומדים? אנחנו מסבירים, שבכלל אנחנו רק אוספים חומר ולא כותבים את המילון ממש. ואז שואלים אותנו: אם כן, לאיזו אות אתם אוספים חומר עכשיו?" — כותב מרדכי מישור בחוברת "לשוננו לעם", שהופיעה מטעם האקדמיה ללשון העברית בעריכתם של פרופ' זאב בן־חיים ומאיר מדן. התקינה לדפוס גב' נורית רייך.

ממשיך מ' מישור וכותב, שהמילון ההיסטורי נעשה על ידי עיבוד אוצר המלים של כל התקופה. איסוף החומר הבלא למילון היסטורי פירושו התקנת קונקורדנציות מילוליות לכל תקופות הלשון.

הכותב מונה את הבעיות המתעוררות אגב הכנת החומר. השימוש בקונקורדנציות המצויות פסול לשימוש בגלל חוסר גמישות לטיפול במחשב. שיתוף המחשב בעריכת המילון מחייב תכנון כולל וכיוון. קושי אחר: כתבי היד, שהמשים רוצים להסתמך עליהם, אף המעולים שבהם אינם נקיים מליקויים — הן פיסיים (מקומות קבועים) הן עניינים (טעויות אנוש של סופרים).

מישור מספר על ניסיון של עריכה בצורת תיבולה לדוגמה. נבחר שורש "ערב" על כל המשמעויותיו. לאחר שהובחנו עשר הוראות בסיכות (מהן שמות שאינם קשורים בפעלים כגון עורב, ערבה), "כנוגע" בו לא פחות מ־90 ערכים. לחומר זה הובאו כ־1400 מובאות מתוך כלל של כ־10.000 שבידינו".

חיים אהרנוביץ כותב בחוברת על "הורתם בעברית ולידתם ביידיש" ר' מציין, שהשם רווח ביידיש בהפרצות במשמע של לעג וצחוק (ער מאכט חוזק) ומעלה אפשרויות של מוצאה של מלה זו במובנה זה. יש גורסים "בחוזק יד הציגאני" ויש גורסים וקושרים את חוזק לאגדה בדבר לץ יהודי שחי בפולין בשם זה ויש גורסים שחוזק באה לעניין צחוק מן "החזקת בו" (ויקרא כה, לה). השערה אחרת: "ערים גדולות ובצורות בשמים" (דברים א, כח). רש"י: "דיברו הכתובים דברי הבאי (גוזמה)". ובאותו העניין רש"י על במדבר יג, כח: בצורות, לשון חוזק. הכותב מביא עוד סברות [1].

ראובן מירקין כותב על "השלמת הנמצא במלונים" (במילים שם, ברוב דעות, חבדניק, תומר אנושי, טיפת חלב וכו').

ד"ר עדו אבינרי כותב על "מלשון ביאליק בא־גלותית" הוא דן על חזרה או אי־חזרה של מלות־יחס לפני כמה אברים — אצל ביאליק [2]. ("הללוהו בתוף ומחול" — תהלים קנ, ד. לעומת "אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה" — תרומות א, ה).

המזכירות המדעית של האקדמיה נשאלה על פי מה מגדירים תוצרת חקלאית כתוצרת בגדר פרי או בגדר ירק: האם הולכים אחרי מקור הצמח או על פי מקום הצמיחה או בהתאם לשימושו למעשה — כמו הגדרת תות שדה ואבוקדו? התשובה (אב"ש): קשה השאלה ששאלתם, ואין לה תשובה אחת פסוקה ומוסכמת.

בחיי היום יום מקובל עלינו להפריד בין ירקות לבין פירות על פי שימושם הקשור לטעמם (הפירות מתוקים, משמשים לקינוח הסעודה או כתקרובת, מה שאין כן הירקות).

ההלכה נזקקה להבחנה בעניין ברכות, הנהנין ("בורא פרי העץ", "בורא פרי האדמה") וזה ניסוחו של טור אורח חיים (סימן רג, עפ"י תלמוד בבלי ברכות מ ע"א): "וסימן לידע איזהו פרי עץ או פרי אדמה: כל אילן שעושה פירות משנה לשנה נקרא פרי העץ, אבל כל דבר שאין שורשו בארץ וצריך לזורעו בכל שנה נקרא פרי האדמה".

על פי ההלכה, האבוקדו הוא פרי העץ ואילו תות השדה, האבטיח והבננה הם פירות האדמה. על הבננה היו דיונים רבים בין בעלי ההלכה לפני עשרות שנים מעטות.

המחוקק הישראלי לא הגדיר אלא נאלץ להסתפק ברשימת פירות מזה וירקות מזה [3].

כסיכום: "מכל מקום תוכלו מעתה להתמיה את אורחיכם ולהגיש להם סלט של קוביות מלון, תות־שדה ובננות "כסלט ירקות" ולקינוח — "סלט פירות": אבוקדו בזיתים". ר' מובאת גם שאלה־בקשה לקוראים: "מעניין, מהו הנוהג בספרי בישול וברשימות מחירי השוק, המתפרסמות בעיתונים. נשמח מאוד אם תבדקו את העניין ותודיעו לנו מסקנות מחקרכם".

תשובה אחרת עוסקת בהבדל בין "עיקש" לבין "עקשן" (יידן). העיקש הולך בדרכים עקלקלות, נפתלות ועקומות. מידת העיקשות מידה מגונה היא. העקשן עומד על דעתו ונלחם על עקרונותיו ואינו נכנע למרות מתנגדיו.

נושא אחר: מספנה (חריק, שווא, קמץ קטן) ובריבוי בסמיכות: מספנות־ישראל (פ"ב בשווא).

פרופ' שרגא אברמסון כותב על "יהודי טובי". כותב טורים אלה כי ביא "הערות לשימוש הלשון": קב זעומים, כולנו בערוגה אחת, פוך — פלומה — מוך.

1) הערת כותב טורים אלה: כדאי לציין את הסיפור ההיתולי שהילך בקהילות הגולה על המלה "חוזק". התלמיד שאל את המלמד בחדר מה הפשר של "ויעפילו לעלות אל ראש ההר" (במדבר יד, מד). השיבו בצחוק: "הם נפלו לעלות..." "מאי משמע?" "ראה נא ברש"י שם: ויעפילו — לשון חוזק..." אינגריש בלעיד.

2) ראה גם "לשוננו לעם" חמה השל"ב: ר' לוי — "מלות שלילה במשפט".

3) יצוין, שבתקן הישראלי ת"י 34 לריבות, מרמלדות וכו' הובאה הגדרה כלהלן: פרי, תוצרת חקלאית המכונה "פרי" בשפת יום יום (לאו דווקא במובן הבוטני של המלה). לצורך תקן זה, לדוגמה, עגבניות נחשבות פרי ואילו הדלועים (פרט למלונים ולאבטיחים) אינם נחשבים פרי. בגיליון תיקון 1 של התקן ת"י 936 ומוצרי פירות וירקות הובאה הגדרה לירקות: ירקות — החלקים הנאכלים של כל ירק, הנחשב כראוי למאכל, לרבות קטניות.

לפרשת השבוע בלק

החוזים בכוכבים

מאת הרב חיים פרדס

ויקח בלק את בלעם ראש הפעור, הנשקף על פני הישימון (כג, כח). ומפרש רש"י על פי מדרש אגדה: קוסם גדול היה בלק, וראה שהן עתידין ללקות על ידי פעור, ולא היה יודע במה, אמר, שמא הקללה תחול עליהם משם. וכן כל החוזים בכוכבים, רואים ואינם יודעים מה הם רואים. עד כאן דברי רש"י. וכך מצאנו גם שמות י, י שנאמר: ויאמר אליהם (פרעה), יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם, ראו כי רעה נגד פניכם. ומפרש רש"י: ומדרש אגדה שמעתי (וכן הוא בילקוט שם, רמז שצ"ב), כוכב אחד יש, ששמו "רעה". אמר להם פרעה, רואה אני באיצטגנינות שלי (שהיא חכמת החוזים בכוכבים), אותו כוכב עולה לקראתכם במדבר, והוא סימן (של) דם והריגה. וכשחטאו ישראל בעגל ובקש הקב"ה להרגם, אמר משה בתפילתו, למה יאמרו מצרים לאמר, ב"רעה" הוציאם (להרוג אותם בהרים ולכלותם מעל פני האדמה — להלן לב יב). זו היא שאמר להם (פרעה), ראו כי "רעה" נגד פניכם (שם). מיד (נאמר שם בפסוק יד), וינחם ה' על ה"רעה" (אשר דבר לעשות לעמו). והפך (להם הקב"ה) את הדם לדם מילה, שמל יהושע אותם. וזהו שנאמר (ביהושע ה ט) היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם. שהיו אומרים לכם (המצרים), דם אנחנו רואים עליכם במדבר. עד כאן פירושו של רש"י. נמצאנו למדים, כי החוזים בכוכבים יודעים באיצטגנינותם רק דברים מעורפלים שיש בהם יסוד וגרעין של אמת, אך אין היא דומה לראייה הבהירה, הזכה והמאירה של הנבואה ורוח הקודש.

והנה, מצאנו בכמה מקומות בגמרא, שעמדו החכמים וכן הראשונים על משמעותה של האיצטגנינות והחוזיה בכוכבים ועל הלכותיה, ואף נחלקו ביניהם בנוגע להתייחסותם אליה. אמרו בגמרא במסכת פסחים קיג ב: מניין שאין שואלין בכלדיים (ואסור להזדקק להם), שנאמר (בדברים יח יג) תמים תהיה עם ה' אלקיך. ומפרש רש"י שם, כי "כלדיים" הם בעלי אוב השואלים במתים בדרכים ובשיטות שונות, כדי לדעת את העתיד לבא על האדם. אך הרשב"ם בפירושו שם דחה את פירושו של רש"י, שכי אם ה"כלדיים" הם בעלי אוב, אזי אסור לפנות אליהם מכוח איסור של לא תעשה מפורש מן התורה, שהרי נאמר בויקרא יט לא: אל תפנו אל האובות ואל הידעונים, ולא רק מכוח הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלקיך" הנזכר שם בגמרא. ולכן חולק הרשב"ם ומפרש: ואני שמעתי (כי ה"כלדיים" הינו) חוזים בכוכבים, וכן עיקר. וכך פירש רש"י עצמו במסכת שבת קנו ב ובעוד מקומות, כמו שציינו על הגיליון במסכת פסחים שם. וכבר ידוע, כי אין הדבר ברור אם הפירוש המיוחס לרש"י במסכת פסחים, הוא אמנם רש"י. והנה, הרמב"ם בהלכות עבודה זרה פרק יא הלכות ח—ט קובע: איזהו מעונן (שאסרה אותו התורה בויקרא שם פסוק כו), אלו נותני עתים (כלומר, מעונן מלשון עונה, שהם אומרים על העונה אם היא טובה ובת מזל או רעה), שאומרין באיצטגנינות יום פלוני טוב ויום פלוני רע, ראוי לעשות בו (באותו יום) מלאכה פלונית (או לא) וכו'. וכל העושה מעשה מפני (ועל פי) האיצטגנינות, וכיון מלאכתו או הליכתו באותו העת שקבעו (לו) הוברי השמים, לוקה (מלקות בבית הדין, כדין העובר על איסור לא תעשה מן התורה), שנאמר (שם) לא תעוננו.

נחלקו חכמים במסכת שבת קנו א, אם יש ממש ואמת בחכמת האיצטגנינות או לא: רבי חנינא אומר, מזל מחכים מזל מעשיר, ויש מזל לישראל. ומפרש רש"י שם: לפי המזל (שיש לו לאדם, כך) היא החכמה (שיש לו, וכן העושר ושאר הדברים השייכים לו לאדם), ויש מזל לישראל, שאין תפילה וצדקה משנה את המזל. רבי יוחנן אמר, אין מזל לישראל. (ומפרש רש"י: דעל ידי תפילה וזכות משתנה מזלו (של אדם) לטובה. שנאמר (בירמיהו י ב), כה אמר ה', אל דרך הגויים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו. כי יחתו הגויים מהמה. הם (הגויים) יחתו (משום שעליהם שולטים המזלות והכוכבים), ולא ישראל (שהם עומדים מעל ומעבר לשליטת הכוכבים והמזל). ונחלקו הראשונים בדבר, אם יש בחכמת האיצטגנינות ממש, או שאין היא אלא הבל ורעות רוח בלבד. לדעת הרמב"ן בתשובתו שהובאה בפירושו של ה"בית יוסף" לטור יורה דעה סימן קע"ט ועוד ראשונים, יש בחכמה זו ממש ואמת. ואלו דבריו: אבל מה שאדם מכיר (ומאמין) במערכת הכוכבים ומהלכן, כגון אלו הוברי שמים החוזים בכוכבים, אין זה בכלל "נחש" (האסור מן התורה, שנאמר שם "לא תנחשו"), שזה חכמה גדולה וגזירה שגזר הקב"ה משש ימי בראשית להנהיג עולמו בכך. על כן יתפלל כל חסיד (ויאמין בקב"ה) לבטל ממנו (ולסלק מעליו את) גזירת המזל (שלו), כי מאת (הקב"ה) אדון הכל בא הכל (על האדם), ובידו לשנות (את מזלו הרע של האדם) ולעשות כחפצו. ומצינו ברבי עקיבא (במסכת שבת שם), במאי דאמרו ליה כלדאי אברתיה (כלומר, שאמרו לו החוזים בכוכבים לרבי עקיבא, כי נחש יכישנה ותמות), והוה דאיגא אמילתא טובא (כלומר, שלא התייחסה בתו של רבי עקיבא בביטול ובזלזול למה שאמרו לה, אלא חששה ודאגה מאד מפני מולד הרע), ולבסוף נעשה לה נס בזכות הצדקה (וניצלה מן הנחש). ומיהו רז"ל הזהירו, לבל ישים אדם מחשבתו באילו הדברים, ויתלה עצמו (אך ורק בקב"ה) במי שאמר והיה העולם, והוא ברחמיו יציל עבדיו מפגע רע (העלול לבוא עליהם על פי חשבון האיצטגנינות והמזלות). ואמרו על זה (שם), מנין שאין שואלין בכלדיים, תלמוד לומר, תמים תהיה עם ה' אלקיך. והרמב"ם ז"ל כתב, שאף חזיון הוברי השמים (החוזים בכוכבים) בדרך חכמה, בכלל (איסור לא תעשה של) "נחש" הוא, ואינו מחוור. עד כאן חלק מדברי הרמב"ן הנפלאים בתשובתו שם, שבה הוא חולק על שיטת הרמב"ם. ולדעתו, אף שההלכה היא כרבי יוחנן במסכת שבת שם ש"אין מזל לישראל", אין הכוונה לומר שחכמת האיצטגנינות כולה הבל, אלא להיפך, יש בה ממש והיא "חכמה גדולה", אלא שיש בכוחן של תפילה ותורה וצדקה לבטל את גזירתו של המזל של הכוכב.

שיטת הרמב"ם אינה כך. ואלו דבריו בהלכות עבודה זרה שם הלכה טז: דברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו, ולא להעלות על לב שיש תועלת (וממש) בהן. כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב (וחושב) בלבו שהן אמת ודבר חכמה, אבל התורה אסרתן (אף שאינם הבל), אינו אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת. אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות, שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה. אלא תהו והבל שנמשכו בהן (ואחריהם) חסרי הדעת, ונטשו (את) כל דרכי האמת בגללן. ומפני זה אמרה תורה, כשהזהירה על כל אילו ההבלים, תמים תהיה עם ה' אלקיך. וכן כתב הרמב"ם גם בספרו "מורה נבוכים" חלק ג פרק לז, בספר המצוות לאוין לא—לב, בפירוש המשנה שלו למסכת עבודה זרה פרק ד' משנה ז, באיגרת תימן, ובאיגרתו לחכמי מרסיליה קובץ הרמב"ם (לפסיא) עמ' כה ואילך. והגאון מוילנא בביאורו לשולחן ערוך יורה דעה סימן קע"ט סעיף קטן יג, חולק על הרמב"ם בחריפות רבה. על כל פנים, היה בלק מן החוזים בכוכבים, שרואים ואינם יודעים מה הם רואים.

אפיפיורים ו"אנטי־אפיפיורים"

מאת בת שלום

ביקורו של האפיפיור יוחנן פאולוס השני בבית כנסת ברומא, עורר, לדברי היסטוריונים אחדים, דף חדש ביחסים שבין הכנסייה והיהודים. אבל גם אפיפיורים קודמים פרשו את חסותם על היהודים והגנו על חייהם — דבר זה אפשר ללמוד ממילון אוקספורדי חדש ומפתיע שיצא בימים אלה ושמו: "המילון האוקספורדי לאפיפיורים".

ההוצאה בעלת המוניטין הבינלאומיים למילונאות, החליטה בשנים האחרונות לסטות לכיוונים מקצועיים שונים. כך הוציאה, למשל, את "ספר אוקספורד על החלומות", "ספר אוקספורד של האנקדוטות המשפטיות", "ספר אוקספורד על ה[illegible]" והשנה, כאמור: ספר האפיפיורים, רשימה של שמות וביוגרפיה קצרצרה של כל האפיפיורים והאנטי־אפיפיורים שישבו על הכס בקריית הוותיקן או בערים אחרות באירופה.

263 אפיפיורים ו־30 טוענים לכתר המכונים "אנטי־אפיפיורים". כצפוי — מככבים במילון זה כמה סיפורים עסיסיים על כמה רבי־נוכלים המתוארים בשחיתותם ובעלילותיהם בבלבליה של אירופה. ביניהם האפיפיור סרגיוס השלישי ש"תפס" את "הכס הקודש" בעזרת צבא פרשים, כלא והרג את קודמו כריסטופר. אבל בטרם תרחמו על כריסטופר זה תוכלו לקרוא כאן שגם כריסטופר הוא שכלא את מי שקדם לו, ליאו החמישי.

אפיפיור מפורסם אחר נקרא גריגורי השביעי, זה שצעד בראש צבא גדול בשנת 1077 לכיוון גרמניה במטרה להילחם במלך הגרמני שסירב להודות בעליונותה של האפיפיורות על פני המלוכה. המצעד על גרמניה נבלם בקנוסה, שם כרע המלך הגרמני על ברכיו בשלג במשך שלושה ימים לפני שגריגורי הסכים "לסלוח" לו ולוותר על כיבוש גרמניה. מכאן המובן המקורי של הביטוי "הליכה לקנוסה".

אבל אנחנו הבטחנו להתייחס אל האפיפיורות והבעיה היהודית. ובכן, קלמנס השישי, מן המאה ה־14, אפיפיור שנודע באורגיות שערך בוותיקן, בנוכחות פילגשיו [illegible] "אהייבית האפיפיור" ובעת הצרכה הד־משותם, נשאר בתולדות ישראל כאיש נאור ורב חסד. הוא יצא להגנת היהודים בימי "המות השחור", מגיפת האבעבועות הנוראה שחיסלה שני שלישים מתושביה של אירופה ושם חוות דעת סותרת לזו שהילכה בציבור לפיה היהודים הרעילו את הבארות והם האחראים בפרוץ המגיפה. אפיפיור רב פעלים אחר מן המאה ה־15 בשם אלכסנדר, ששכר רוצחים שרצחו את אביו. אביהם של צזרה ולוקרציה בורגיה הידועים לשמצה, היה גם פטרונו של מיכלאנג'לו.

המילון האוקספורדי מתייחס בגימה ברורה אל האשמה אל פיוס הי"ב, שנקט "ניטרליות מוקפדת" בשנות מלחמת העולם השנייה, ולו רק הודות לכך, אם לא הודות לשפע הידע ההיסטורי המדויק והמבדר הקפול בין דפיו — יש לקדמו בברכה.

*

ספרים של קיץ

בחודשים יולי־אוגוסט, נכנסים המושלים לאווירה הקלילה של חופשת קיץ ומוציאים לאור ספרי קריאה קלילים [illegible] בפריחה, או אפריות, כן בישראל, ועוד יותר כך בארצות הברית ובאנגליה.

ספרי קיץ אלה שופעים בדרך כלל תיאורי נוף והבעות צבע תייג, עלילות בים ובאגם ורומנים של תפוש ופשם בריכה. יש גם "יצירות" העוסקות בחיות שעשועים כמו ספרו של הווטרינר ג'יימס הריוט הנקרא "סיפורים על כלבים".

הריוט, אנגלי ביורקשייר, אסף הוויקים רשימה המתייחסת אל נסיונו הווטרינרי בקליניקה שלו, במגעיו עם החולים, כלבים חולים, והספר [illegible] על ארבע זוכה להצלחה עצומה. ספר קיצי אחר הזוכה לכותרת מצולה החי, למרות שמדובר בבלש דוקא, הוא "[illegible] של סוס הים" מאת רוברט פרקר. כרגיל בלש פרטי עשוי ללא חת יוצא לחקור את הכאהורים סביב רציחתה של אשה, כרגיל היא נתקל בבוסים של העולם התחתון, ברוצחים להשכיר, ובאנשי עסקים מפוקפקים. כרגיל הוא מפעיל במשולב את שרירי הגוף ושרירי המוח, וסוף הגנב לתלייה.

לז'אנר שיבה לחלוטין שייך הספר הנקרא, בתרגומו לעברית, "בנואות בחיק הטבע".

כאוד במפתיע, מחברת הספר היא גברת בת שבעים ושתיים ו"גיבורי" הסיפור הן שתי נשים, ידידות ותיקות, היוצאות למסע במבר על ספינה קאנו קטנה. לאורך הנהר הן נתקלות בהרפתקאות שונות, ביניהן איום מקפיא־דם מצד פסיכופט הרודף אותן כן הנוף, אבל, בסוף הנהר חוזרת השלווה והן שבות לביתן "עייפות אבל מרוצות". למרות שלכאורה מדובר בספר נטול חשיבות מסבירים המבקרים האמריקנים שאלינור קלארק, המחברת, מצטיינת בכתיבה, בקצב נכון ובתיאור דק ורגיש של נופים ואנשים גם יחד.

בספרית "נשית" לאליזבת "גביות" בספר בשם "ציד אדבי". סיפור מאיש כספר בו על אדווין וילסון, סוכן חשאי שהפך לסוחר נשק ומכר לקדאפי במרוצת שנות השבעים נשק אמריקני במיליוני דולרים. על ספינות הנשק שהגיעו בחשאי אל חופי לוב נמצאו גם צערים כון חומרי נפץ ואילו בתפים הללו עצמם ארגן וילסון מחנות אימונים לטרוריסטים. כל אותן שנים המשיך אדווין וילסון לקבל מן הסי.אי.אי. משכורת בגובה של כאלפיים דולר לחודש, להתגורר בווירג'יניה בארמון בשווי של שני מיליון דולר (איש לא טרח לברר איך הסוכן הסכיר מימן לעצמו מגורי לוקסוס שכאלה) ולספק קשרי ידידות בחוגים הגבוהים. כאשר נתפס לבסוף — לא סייעו לו קשריו הטובים. וילסון הועמד לדין והיום הוא כלוא בבית סוהר אמריקני, על פי גזר הדין, למשך החמישים ושתיים השנים הבאות.

ב"ציד אדבי" רומז המחבר שגם הסי.אי.אי. צריך היה לעמוד לדין בפרשה הזו. היוזמה הראשונית של אספקת סחורות בסתר למדינות זרות, כדי לרכוש את אמונן או שיתוף הפעולה שלהן נבעה מן הסי.אי.אי. סוכנות הביון האמריקנית היא גם זו ששימשה את וילסון היא גם חברת האספקה הסודית, היא העדיפה להעלים עין כשוילסון החל לשלשל חלק מן הרווחים של המכירות הללו לכיסו הפרטי.

בסיפור הזה אין איפוא גיבורים טובים וגיבורים רעים; כולם, ולא רק קדאפי, מוצגים פה כתאבי בצע, אשר [illegible] התעשרויות הפרטיים עליהם [illegible], על רקע "ציד הישראלים" [illegible] לאיזון המתיחות בימים אלה בארה"ב — מאיר איפוא ספרו של [illegible] באור אירוני ביותר.

אדם דאייר, עורך דין מבוגר, נצר למשפחה אריסטוקרטית בן העיר פרובידנס, מגלה בוקר לא בהיר אחד שיש לו [illegible] ערך שבה חודשי חיים נוספים בבקביל — נצרך ביתו נשחה. זהו רק ההתחלה של סדרת [illegible] וצרות הנופלות על המשפחה. למרות שהספר נקרא "פרובידנס", כשם העיר שבה מתרחשות הפרשיות של משפחת דאייר, ולמרות שהמחבר, ג'פרי וולף, מתיימר לתאר [illegible] עשירה כמו שקדמו לו, עלילות של שחיתות והתעדרות בעיר קטנה, [illegible] להיות [illegible] עד כדי כך [illegible] בספר היא להעביר [illegible] תוספת [illegible] לידי [illegible] הבדלות, באיהב...

*

"קופים" עם הרבה אנושיות

הפתעה, הפתעה — רומן חדש של סופרת אמריקנית, אבל לא רומן פמיניסטי ולא גיבורה המפעמת במסגרות של הנישואין והמשפחה אלא דוקא להיפך: גיבורה שכל כולה אם, ולא סתם אם אלא אם אידיאלית לשבעה ילדים.

האם יש עדיין נשים מסוג זה? מארי ויגבאם, "אבא־אדמה", המניקה כל אחד מילדיה עד גיל שנה ומרגישה מתרוננת בין החיתולים לבקבוקים? ואל תחשבו לרגע ש"קופים" של המחברת הצעירה סוזן מינוט הוא רק מן לפשרנות או יצירה בוסה. "הרומן הרומנטי" המבקרים האמריקניים סוענים שמוסרות מעולה הדעה הצטרפה אל שדרות הספרות האמריקנית, ולמרות הכל — זו ספרות המעלה על נס, בעמקות, ברגישות ובמבט הרוך האינטליגנטי "גבורה מסוג אחר" — אשה היראה באימהות תכלית וטעם חיים. לא פלא שאשה זו היא אירית וקתולית (מזכיר את אשתו של מוכי קנדי, שגם היא התגאתה בעשרת או אחד־עשר ילדיה), ואגב, אין זו אשה התהיה בשכונת עוני אלא אשת בנקאי ובעל יאכטה מהמעמד הבינוני העליון. "פאפא", כינוי החיבה של שבעת הילדים, מחולק לפרקים כרונולוגיים. בכל חלק מוצגים הילדים ואבם בגיל אחר, כשהם מתקדמים מבקביק ועד מריחואנה, מחיתולים ועד לאירוסין.

בפרק האחרון — מותה אמא רות באורי בתאונת דרכים ויל־דיה נאספים להלווייתה, יבבי עיניים ומאופקים במסורת "ה־ואספית" המקובלת, כשהמספר למצלה הפנים אינם מגלות מה שיש בלב.

חייבים להודות — אשה חזקה מסוג ה"אשת חיל" של דורות עברו, הבגידות שבם או תמונה כשפחתיה בכוח האישיות והיד אופי ובדיבור הפנימה בתוכם של ספרות יפה כעולה — הרי זו תוספת מרגנה לז'אנר המקובל: ספרות בשים.

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

תורה ועבודה ב„רודגס"

כאשר עליתי לארץ בשנת תרצ"ז נשארו תקועים בראשי ובלבי הדמעות וההתרגשויות של צער הפרידה מהורי, אחי ואחיותי ורחשי האיחולים מקרב ולב של כל אחי ורעי. על אחת כמה וכמה שהיה במסתרי הלב מדור מיוחד למחשבות והרהורים לגבי חברתי, מ־ימי ילדותי ממש, שבעתיד היתה לרעייתי.

הגעתי לארץ הקדשתי שבועות מעטים בלבד כדי לנער אבק דרכים, לסדר עניינים ובתוכם גם את ענייני האישיים עם חברינו. אחר כך נטלתי כמובן את המזוודה הקטנה — היחידה שנטלתי עמי לדרך כדי לעשות את מה שאמרתי לחברי במועצה בקבוצת „ראשית" בזיילונקה כי עיה אעשה — לצאת לזמן מה (שנה־שנתיים) לשם „שירות" באחד הקיבוצים שלנו.

היה זה טבעי ומובן מאליו שהקבוצה ש־אותה אבחר לחיות בה תהא קבוצת „אברהם" שבכרכור, ליד כפר פינס. כאן בקבוצה ש־נוסדה בעמל ובהתמסרות יתירה על ידי חברינו מ„בני עקיבא" שבגליציה המזרחית החלו להתרכז גם כמה וכמה מחברינו עולי השומר הדתי מפולין. מדובר היה כי נשתדל שקבוצת „אברהם" תיהפך לאבן שואבת ל־רבים, ככל האפשר, מבין עולי השומר הדתי. אמנם, ברור היה כי לא תהא זו הקבוצה היחידה לקליטת עולינו.

בקבוצת „אברהם" היתה מרוכזת עלית חברתית כמ"ש. רוב החברים היו בעלי השכלה ובוגרי „ישיבות"; הם היו מגובשים מבחינה חברתית שכן רובם עשו, בטרם העלייה, בהכ־שרה הקבוצית בקיבוץ שבגליציה המזרחית. החברים היו כבר רגילים לעבודה פיסית קשה וגם עבדו קשה, לרוב בעבודה שכירה ב־סביבתם. הקבוצה היתה קשורה בטבורה ל־תנועה בפולין, ביחוד לבני עקיבא בגליציה המזרחית. אלא, צריך להדגיש כי על רקע ה„מוצא" מעולם לא נתעוררו איזה בעיות שהן. שלא כנסיונות הקודמים שכשלו היתה „קבוצת אברהם" גוף בר קיימא. כמה טוב היה להימצא בין החבורה הזאת — לשמוע לעת ערב את הניגונים הערבים של לימוד הגמרא שבקעו ויצאו מבין האהלים וכמה טוב היה להשתתף בוויכוחים הערים שהתנהלו באסיפות הכלליות! מספר החברים הכללי לא היה רב. הראש הבלתי מוכתר של החבורה היה דוב קניהל, שאותו הכרנו היטב עוד מימי העבודה המשותפת בפולין: בני עקיבא בגלי־ציה המזרחית הצטיינו זה שנים בעבודתם החרוצה והשיטתית. יצחק רפאל היה, לפני עלייתו לארץ, מראשי ומכווני בני עקיבא. י. רפאל יחד עם ד. קניהל היו באים אלינו לוורשה לישיבות ולפעולות שונות. עבדנו בתיאום. והבטאון „אהלנו" היה משותף עם התנועה בגליציה המזרחית.

כשלעצמי, ביקרתי גם אני בלבוב והיתה לי אף הזכות להכיר את מנהיגיה של תנועת המזרחי ותורה ועבודה שם. חבורת מנהיגים זו היתה באמת מורכבת מאנשי סגולה מיו־חדים. את הספרון הרעיוני של ד"ר שמעון פדרבוש הגליצאי בשם „שלמות היהדות" היו כמעט לומדים עד שהיה שגור על פה. זה היה חיבור פופולרי מסביר ומחנך בדרך עיון רציני את יסודותיה הרעיוניים של ה־תנועה. בראש המזרחי ותורה ועבודה בלבוב עמדו יהודים תלמידי חכמים מובהקים. אם הגעת לשם לאיזו אסיפה ומיד נתגלגלו הדב־רים למשא ומתן בהלכה, בעיון פילוסופי וב־סוגי „לימודות" אחרים. אף צעירי חברינו מ„בני עקיבא" היו ברובם כרשפים מהמהלך הכללי הזה וממשיכים היו במסורת של החשק העז ללמוד, להעמיק חקר ועיון.

ובכן, טבעי היה הדבר שעוד בפולין התי־לטנו לכוון את העולים מבין חברינו לקבוצה הזו. אלא, במה שנוגע אלי אישית לא נתמלא הדבר. נתקבלתי על ידי החברים בזרועות פתוחות. התייחסו אלי יפה מאוד שהרי כמעט כולם הכירוני היטב מימים עברו. אולם דווקא זה היה הדבר שהפריע לי. נדמה היה לי שדווקא כרוב הברות וידידות ומרוב דאגה לקליטתי בעבודה ובחברה לא אחדל מלשמש מעין „נושא" קבוע לדיונים. קטנה היתה הקבוצה ולא רציתי להיות בבחינת „מוטל על שולחן הדיונים". ייתכן שראיתי צלי הרים כהרים והעניין שהטריד אותי היה „עורבא פרח". אולם מה אעשה וכך, דווקא כך, נראו בעיני הדברים והורגשו בתחושתי. לאחר ימים מעטים בלבד לשהותי בקבוצת „אברהם" החלטתי בלבי כי מוטב גם לי וגם לעניין בכללו, כי אצבור לקבוצה שבה אין מכירים אותי בכלל או שמכירים אותי בודדים בלבד. עשיתי מעשה ונפרדתי מחברי קבוצת „אב־רהם" וביקשתי מחברינו בקבוצת „רודגס" שליד פתח תקווה שיקבלוני כחבר אצלם. בקבוצת „רודגס" ניאותו לקבלני. שם הכירו אותי שניים־שלשה חברים בלבד. אחד מהם היה דוד אינטרוליגאטור (בית אריה). שעשה פעם אצלנו בוורשה זמן קצר מאד בשליחות התנועה, והשני היה ד"ר פנחס רוזנבליט, שהכירני מימי ועידות וקונגרסים. נכנסתי אי־פוא אל המוזר והבלתי ידוע לי ורציתי בתח־לת דרכי בארץ להיות כאחד־העם ממש. אמ־נם, גם ב„רודגס" היו חברים אחדים ששמעו עלי קודם לכן.

ה„חממה" של „רודגס"

לא קלים היו לי חבלי הקליטה. „רודגס" נשאה עדיין את שמה הגרמני של מקום ההכ־שרה שלה בגרמניה. היא שכנה צפונית לפתח תקווה על שטח אדמה מצומצם למדי שהיה בו אמנם מקום לפיתוח חקלאי מסויים — אדמת שלחין, רפת ולול וכן מקום מצומצם למספריה ולנגריה וכיוצא בזה. ברור היה מראש שהמקום הזה הוא מקום קליטה זמני בלבד לציבור די גדול של חברים עולים וכי בעוד מספר שנים תצטרך הקבוצה לעבור להתיישבות־קבע באיזה מקום מרווח אחר ב־ארץ.

„רודגס" כבר היתה בימים ההם „שם דבר". רוב החברים באו מגרמניה ומספרם הלך וגדל בהתאם ללחץ של גלי היציאה או הבריחה מגרמניה. דרך „רודגס" עברו המוני חברים שבאו בגלים שונים. היו הרבה נשרים שלא החזיקו מעמד. אולם כבר אז יכלה „רודגס" להתפאר בכך שהפכה למעין „אם הקבוצות" הדתיות. עוד בעת ביקורי בארץ שנתיים ל־פני כן (תרצ"ו) בעת טיולי בעמק יזרעאל נתקלתי בקבוצת־ההלוץ שיצאה מ„רודגס" לדרך בית אלפא כדי לקבל הכשרה מיוחדת לקראת העליה לטירת צבי. זו אמנם נוסדה כמה חודשים אחר כך בעמק בית־שאן בתוך תוכו של „לוע הארי". בימים ההם כבר יצאת כמעט מן ה„חממה" של רודגס גם הקבוצה „רמת השומרון" שהתמקמה בפרדס חנה ו־היתה אף היא לקבוצה עצמאית שברבות ה־שנים היתה לבארות יצחק שהתייצבה ברצו־עת עזה לאחר מלחמת העצמאות שבה נהרגה כליל, שיקמה את עצמה באיזור שפלת לוד. זוכרני כי באחד הימים ההם באתי לבקר אצל חברינו ב„רמת השומרון" ובערב נתבקשתי לשאת דברים בגרמנית דווקא. כאשר סרבתי בפני ה„תרבותנית" כי איני שולט יפה בשפה זו והגרמנית שלי תהא גרועה — השיב לי כי גרמנית גרועה שלי תהא, במצב הקיים לעת עתה, מובנת יותר מאשר עברית טובה. ואמנם דיברתי בפני החברים בלשון הגרמנית הרצוצה שלי.

מה„חממה" של „רודגס", ועל כל פנים ב־חסותה וביוזמתה, יצאו כמה קבוצות־נוער של „עליית הנוער" והתכניות להקמת „כפר הנוער הדתי" אף הן צמחו ברודגס. ואמנם היו רבים שאמרו על קבוצת רודגס כי משולה היא למעין „תחנת רכבת" רועשת והומה מ־נכנסים ויוצאים.

במקום הזה היה לי נוח ביותר להיקלט. לכאן לא הבאתי עמדי את ה„יחוס" התנועתי שלי שלפעמים טוב לו שלא נברא משנברא.

חבלי קליטה

הקליטה הזו לא היתה קלה לגמרי. לא פשוט היה הדבר לצעיר שכמותי להיכנס לעו־לם של „יגיע כפיים" ממש. מעולם לא הייתי עובד כפיים ואף בהשקפת עולמי לא תפסה מקום מרכזי כל האידיאולוגיה הכרוכה ב־מושג זה. כל המאמרים שקראתי בעיון רב ב„ילקוט", כבגליונות „נתיבה" ומקומות אח־רים לא היו מכריעים בדעתי לגבי עניין זה. אולם סגנון הימים ההם והצרכים הממשיים של בנין החיים הלאומיים עצמם בארץ היו כרוכים באמת ומותנים מעבודה עברית וכן מעבודה עצמית ככל האפשר. אי אפשר היה אחרת ואני הרי כל בואי לארץ ולקבוצה היה קשור עם מושגי בדבר שירות. אי אפשר היה, ואף לא העליתי על דעתי אפשרות כלשהי, להשתחרר מתהליך זה. הייתי יוצא איפוא לעבודות יגיע כפיים לפי סידור העבודה. כ־רבים אחרים הזעתי הרבה, עמלתי קשה ויב־לות די מכאיבות עלו בפס ידי. אלא הייתי שמח בחלקי ולוא רק מחמת הידיעה הברורה שהתהליך הזה של מעבר לעבודת כפיים הוא הכרחי ואלפים רבים של צעירים עוברים או־תו כמוני.

הייתי איפוא עובד בכמה ענפים חקלאיים תחת עינו הפקוחה וחברותו הטובה של חברנו אברהם (רודי) הרץ, מוותיקי הקיבוץ מאז ועד היום הזה, שהיה חקלאי אמיתי וכלל לא יכול היה להעלות על דעתו איך ייתכן שלא לאהוב עבודה זו; שולחתי גם לעבודות אח־רות בקבוצה. אולם המשק העצמי הזה של קבוצת רודגס בימים ההם היה מצומצם למדי וממילא נאלצתי להשתלב בכה שהיה קרוי בימים ההם בשם „עבודות חוץ". היינו עבו־דות קבלניות או יומיות בפרדסי פתח תקווה והסביבה. וכאן, כלל וכלל לא היו הדברים פשוטים בשבילי. אירע לא פעם כי „המשגיח" מטעם בעלי הפרדסים היה מהמיר עמי ושם לבו לכך שאולי איני „שווה" את ה־11 פי־אסטרים שקיבלה הקבוצה בעד יום עבודה שלי. לא פעם הייתי שומע דברי אנחה וגניחה של ה„משגיח" כאשר ראה איך וכיצד אני חופר גומות ומעביר וסוחב אבנים ותפוזים ק־טופים בפרדס. נחמתי היתה בכך שאינני בודד, בעניין זה, בין חברינו. אכן, צריך לומר כי אפשר היה כבר אז להבחין כי אצל חברינו מגרמניה, בייחוד יוצאי ההכשרות, היה בלבם „יחס לעבודה" יותר רציני וכשרוני.

קליטתי החברתית ב„רודגס" היתה מצויינת. חרף האזהרות שהזהירוני חברי כי אמצא קשיים בדרכי ההתאקלמות בין ה„יקים" — עלה בידי לרוות נחת. בימים ההם קראו ל־תהליך זה בשם: „הערכה לחבר" ויכולני לומר כי החברים בקבוצה שכלל וכלל לא הכירו אותי קודם לכן גילו יחס של הערכה. והיה הדבר הדדי. ברודגס מצאתי חברים ר־בים, ובהם בוני משפחות צעירות, שהתייחסו ברצינות למעמדם ולייעדם. השפות שהיו מה־לכות בקיבוץ היו גרמנית ועברית. „מנהג אשכנז" היה מקובל ומוכר בכל תחום. אולם דבר זה כלל וכלל לא הפריע לי מפני שניכר היה על כל צעד ושעל המאמץ להתערות בחיים החדשים בארץ.

צמאון ללמוד תורה ויהדות

היה ב„רודגס" צמאון רב ללמוד תורה ויה־דות. צמאון זה הביאו עמהם חברינו מגרמניה. רווחה תחושה אצל רבים כי בגלל שנות החירום והגזירות שעברו על בני הדור הצעיר בגרמניה הם לא הספיקו לקנות לעצמם ידיעות מספיקות ביהדות. לכן רצו כמעט כל חברינו ב„רודגס" למלא את החסר ולגשר על פני הפער בין המצוי והרצוי. צעירים וצעירות היו קובעים שעות לתורה גם לאחר העמל הקשה שעמלו בו יום יום.

ועוד דבר היה בולט וניכר: אצל הצעירים שלנו — ופעמים הרבה אף אצל ההורים שבאו עמהם וחיו בקיבוץ — היתה תכונה ברורה של מעין „חזרה בתשובה". בימים ההם שאני מדבר בהם עדיין לא השתמשו בשכיחות רבה במושג כזה כפי שמשתמשים בו בימינו. אם נרצה להגדיר בדיוק את אשר קרה הרי צריך לומר כי בקרב רבים מבין יהודי גרמניה וב־קרב רבים מבני הנוער היתה נטיה ברורה של „חזרה ליהדות". בין חברינו היו לא מע־טים שבאו מבתים מתבוללים וליבראליים (היינו ריפורמים) שתנועת בה"ד (ברית חלו־צים דתיים) הצליחה להציל לציונות וליהדות. בבואם לארץ ולקיבוץ עברו מעין תהליך של „שידוד ערכין" שכלל בין השאר לימוד תורה אינטנסיבי. „החוזרים בתשובה" אלה לא עשו רעש בעולמנו. שיבתם ליהדות היתה בשובה ונחת.

עם כניסתי ל„רודגס" נתלשתי כמעט לחלו־טין מעבודה ציבורית כלשהי. לא קל היה דבר זה ל„צעיר ורגיל" כמוני. אולם התלי־שות הזו היתה הכרחית וקיבלתיה באהבה. בכל זאת היו פרטים אחדים שבהם המשכתי בדרך העבר, ככל האפשר: מפעם לפעם הייתי „קופץ" לתל־אביב כדי להתעדכן בכל המת־רחש מאחורי הקלעים בהפועל המזרחי בארץ ובתנועה בפולין. יעקב גרינברג ויוסף הירש, שהיו לי נאמנים שבנאמנים, סיפקו את כל צרכי בעניינים אלה. כמו כן הייתי שולח מפעם לפעם רשימות לפרסום בירחון „ההד" שהיה מופיע בירושלים. על זה שאמשיך מ־פעם לפעם בכתיבה על אף עמלי ויגיע כפי עמד הרב ר' חנוך בורנשטין, שהיה אחר כך האדמו"ר לבית סוכאטשוב ואילו בימים ההם היה עורכו בפועל של „ההד" — בטאון חוד־שי שהיה מכוון ליהדות הדתית ברחבי העולם ובארץ ישראל. בטאון זה עמד על רמה גבוהה למדי. עיקר מימונו בא מהקרן הקיימת. ה־עורך היה רבי בנימין — סופר בעל מוניטין גדול ובעל כשרון רב ואף היה מראשי הסופ־רים והעתונאים בארץ בכלל. „ההד" היה מעין חממה להרבה בעלי כשרונות ספרותיים ו־עתונאיים בתוך הציבור הדתי. היה כאן ממי ללמוד ומה ללמד. „ההד" היה עתון כהוגן, הלך מחשבתם וסגנונם של ר' בנימין ור' חנוך בורנשטין שלטו בכיפה. ר' חנוך בורנ־שטין היה משדל אותי כי אמשיך ואכתוב מפעם לפעם על אף כל הקשיים. ואמנם — נעניתי לו. וכי אפשר היה אחרת? הרי ר' חנוך היה למדן גדול, כתבא רבה, נעים הלי־כות ובעל מידות. זוכרני כי לאחר שנים — ואני באתי כארצות הברית לביקור קצר ב־ארץ — סרתי ללשכתו של הרב משה שפי־רא מירושלים. עם כניסתי למשרד מצאתי את ר' חנוך יושב ומשוחח עם הרב. עברו שנים מאז שראיתי אותו לאחרונה והכרתי על פניו סימני זיקנה. אולם לפתע החלו עיני להימלא דמעות עד שלא יכולתי להסתיר את הדבר מעיניו של משה חיים שפירא. כאשר עזב ר' חנוך את החדר שאלני שפירא לפשרה של ההתרגשות הברורה בעיני. סי־פרתי לו את האמת: דמות דיוקנו של אבא שלי זכרונו לברכה נראתה לי בדמותו של ר' חנוך. היה דמיון חיצוני מסויים ביניהם ואי אפשר היה לי להתאפק...

(המשך יבוא)

מפי עוללים

(ליום י"ב תמוז, חג הגאולה של רבי יוסף יצחק שניאורסון זצ"ל)

מאת הרב טוביה בלוי

בשיחות הקודש של כ"ק אדמו"ר שליט"א בענין פרשת המאסר והגאולה של יב־יג תמוז מודגש פעמים רבות כי עבודת הקודש שבגינה מסר כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע את נפשו היא בעיקר ב־תחום חינוך הילדים. בהקשר זה מוזכר לא אחת האירוע המפורסם של פורים קטן שנת תרפ"ז כאשר כ"ק אדמו"ר נ"ע הכריז בפומבי ובקהל רב בביהכנ"ס הגדול במוסקבה את הפסוק „מפי עוללים ויונקים יסדת עוז". בהכריזו את החובה הזכות לחנך ילדי ישראל לתורה מתוך מסירות נפש ממשית.

הן מן הצד הסגולי־רוחני הן מן הצד המעשי המפתח העיקרי להחזקת היהדות בכל מצב ובכל מקום הוא בידי הילדים. במדה שגדולה והצלחה בחינוך ילדים לתורה — כך גדולה ההצלחה אצל המבוגרים. קיום היהדות באופן כללי מותנה בקיום והחזקת תורתם והבל פיהם של תשב"ר. מן הצד הסגולי־רוחני נובע הדבר מן העובדה שהצריבות לקיום התורה היא ביד תשב"ר („בנינו ערבים בעדנו") ומן הזכות שיש בלימוד התורה בטהרה ע"י ילדי ישראל. כפי שידוע סיפור חז"ל בדבר פסוקי התינוקות אצל מרדכי הצדיק ולימוד התורה ע"י כ"ב אלף הילדים. כך גם מן הצד המעשי: „אם אין גדיים — אין תיישים". וכשיש ילדים יש מבוגרים.

אם במצב ותנאים של מצוקה, כפי שזה היה בזמן כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, ניתן להבין את הדבר, הרי העתקת „תיזה" זו למצב ותנאים אחרים כרוכה באמונה חזקה.

הכוונה היא ללקח האקטואלי בנושא של קירוב רחוקים ועשיית נפשות לתורה וליהדות. אנשים „רציונליים" אומרים כי הדרך הבלעדית להצלחה בתחום זה היא — דרך של הסברה, שכנוע, תעמולה וכיוצא באלה. דרכי פעולה אלה אינן מתאימות כל־כך לילדים. כידוע, ומה גם שדעתם אינה יציבה והם ברשות הוריהם ונתונים להש־פעתם והשפעת מוריהם וכו'. משום כך — היעד המקובל למי שרוצה להחזיר יהודים בתשובה הוא — אנשים מבוגרים בלבד.

לעומת גישה זו קיימת גישת רבותינו הקדושים נשיאי חב"ד: בעקבות הדברים דלעיל, כי יש מקום, וממילא הכרח, לפעול בין ילדים. הדבר דומה, במדה מסויימת, לדרך הזיכוי הישיר ב־מצוות מעשיות, ולו באופן חד־פעמי. גם על כך, כמו על הפעולות בין ילדים (ובמיוחד כשגם הן באופן „חד־פעמי") יצאו עוררין מצד בעלי „ה־גיון": איזה „רווח" יש מפעולה חד־פעמית או מפעולה בלי „הכרה" וכו'.

התשובה הראשונה לעוררין אלה מבוססת על האמונה בערך הסגולי העל־טבעי שיש לכל פעו־לה טובה. על כל מעשה טוב פוסק הרמב"ם, בעקבות דבר משנה: עשה מצוה אחת... הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות. כן קיים הכלל של „מצוה גוררת מצוה". אמונה נכו־נה בדברי חז"ל מכתיבה שימת דגש על זיכוי במצוות, אפילו באופן „חד־פעמי", תוך בטחון מוחלט כי ההמשך ברא יבוא. שוב — כמו בעניין הפעלת ילדים קטנים בענייני תורה — הצד ה־סגולי־רוחני הוא בעל משקל רב בגישה לנושא.

אלא שלא פחות מכך תופס כאן מקום רב דווקא הצד המעשי והריאלי.

עובדה חותכת: חב"ד הצליחה לקרב, בארץ ובעולם, אלפים רבים של יהודים לתורה ול־יהדות. לא רק בדרכי הסברה ושכנוע (באמצעות הרצאות, ספרות הסברה בשפות שונות וכו'), כי אם — לא פחות — באופנים „על־טבעיים" אלה של פעולות זיכוי במצוות, וכן על־ידי הפ־עלת ילדים לאמירת דברי תורה וקיום מצוות.

בנושא של „מפי עוללים" הוכח באופן ברור ומוחץ כי החריש הפסיכולוגי הראשון בנפשם של כל החוזרים בתשובה בארץ בכל דרך שהיא, נעשה כאשר היו ילדים והופעלו ללימוד כלשהו של תורה ולקיום כלשהו של מצוות. הטוהר והת־תום של נפש הילד מניעים אותו לקבל ברצינות רבה את הפעילויות הקדושות. והדבר נותן אי־תותיו גם כאשר הוא מתבגר וסערות החיים מטל־טלים אותו אל חיי העולם הזה ופיתוייו.

לא לחנם מזדעקים כלי התקשורת השמאלנים בחריפות רבה ובשצף־קצף נגד הפעולות ה־חב"דיות בבתי הספר. לא לחנם מרעישים הח"כים הר"צית הידועים מעל במת הכנסת נגד ה„סכנות" החמורות האורבות לחינוך החילוני מצד הפעילים החב"דיים, ומוחים על שנותנים להם „לחדור" לבתי הספר. בצדק כתב אחד מגדולי העתונאים השמאלניים כי ראשיתה של תנועת התשובה ב־ביקורי הילדים בכפר חב"ד ובביקורי החב"דניקים בבתי הספר ובגני הילדים.

לכל האמור מצטרף גם האלמנט המודרני של השפעת ילדים על הוריהם. כידוע, אחד מנוקי העידן המודרני הוא אבדן ההשפעה של הסולם ההיררכי במשפחה. במקום שההורים ישפיעו על ילדיהם התהפך הגלגל — במיוחד בחברה החי־לונית — והילדים הפכו לגורם הדומיננטי בהש־פעה על התא המשפחתי. כלפי כך ניתן להמליץ את המאמר המפורסם „קלקלתנו — זו תקנתנו", ולנצל מצב זה בכיוון החיובי. כן ניתן לזרז, כפי הוראת והמרצת כ"ק אדמו"ר שליט"א, את קיום היעוד הנבואי של „והשיב לב אבות על בנים", כפירוש רש"י: „על ידי בנים".

חג הגאולה י"ב־י"ג תמוז הוא, איפוא, מוקד רב השראה. על פי הכלל של „מעשי אבות סימן לבנים", להמרצת ולריבוי הפעילות עם ילדי יש־ראל, להפעילם בדברי תורה ובמעשים טובים.

— אכן, כאן כן עשה — מפי עוללים תבוא הישועה!

לא בחיל ולא בכח

1. נוכח המתחים הקשים בין דתיים וחילוניים להם היינו עדים בתקופה האחרונה, **ברור לנו שאחדותו של עם ישראל במדינת ישראל נמצאת היום בסכנה, דבר המאיים על קיומנו הרוחני והפיסי כאחד.** במצב זה יש לנקוט מיד בצעדים משמעותיים אשר יניחו תשתית איתנה לחיינו המשותפים.

2. כצעד ראשון לשינוי חיובי של האקלים הנוכחי, **אנו קוראים לפתיחת דו־שיח של אמת בין הציבור הדתי והציבור החילוני בארץ, במטרה ליצור הסכמה לאומית מחודשת בנושא אופיה היהודי של המדינה.** אנו שוללים המשך הדרך של לחצים בלתי מבוקרים מן הצד הדתי, ומאידך כרסום במצב וניכור מן הצד החילוני. הדרך של שנאת אחים איננה דרך התורה. **עלינו לחתור להסכם הנובע מהידברות, התחשבות הדדית וסובלנות.**

3. **כהקדמה לפתיחת התהליך אנו קוראים להפסקה מיידית של כל היוזמות החד־צדדיות לחקיקה דתית.** אמנם אנו תומכים בחקיקה בנושאים דתיים אשר גם חברי כנסת חילוניים מוכנים לתמוך בה **מסיבות ענייניות.** אולם אנו קוראים לדחיית כל חקיקה דתית חדשה המבוססת על תמיכה של חברי כנסת חילוניים, שעמדתם בנושא נובעת מהסכמים פוליטיים.

4. **אנו פונים למנהיגים של המחנות השונים שבעם להימנע בתקופה זו מכל נסיונות כרסום בסטאטוס־קוו שהיה מקובל עד כה.** אנו משוכנעים שרוב הציבור הדתי מוכן לעמוד מול הלחצים של קיצונים שבשוליים. אנו קוראים לרוב המתון בציבור החילוני ובציבור החרדי לעמוד נגד גורמים קיצוניים שינסו לנצל יוזמה זו כדי לחבל בסטאטוס־קוו ולטרפד את תהליך ההידברות.

5. במשטר דמוקרטי שמורה הזכות של כל קבוצה להיאבק על עקרונותיה. **גם אנו נמשיך לפעול לקידום עקרונותיה המוסריים והחברתיים של תורתנו ולשמירת הצביון היהודי של המדינה, אך רואים אנו את החינוך כדרך המועדפת והחיונית לקידום מטרותינו.**
אנו שוללים לחלוטין את הנוהג הקיים של היגררות ויציאה בלתי מבוקרת למאבקים ציבוריים על כל נושא דתי העולה לסדר היום, בלי להבחין בין טפל ועיקר ובלי לבחון את השלכות המאבק בפרספקטיבה תורנית ולאומית רחבה.

על מנהיגי הציבור הדתי לקבוע סדרי עדיפויות ברורים ולהגדיר את הזירות המחייבות מאבק ואת הזירות שבהן נדרש איפוק. ואם נחליט לקיים מאבק כלשהוא, דורשים אנו שמירה קפדנית על מספר כללים עקרוניים. **אנו דוחים אלימות, גידופים והסתה מכל סוג. אנו גם מוקיעים מאבקים והפגנות הנעשים תחת האיצטלה של הגנה על עקרונות התורה או המוסר, שמאחוריהם מסתתרים יעדים אחרים.**

6. אנו קוראים לאנשי צבור דתיים למקד את יוזמותיהם החקיקתיות בתחומי החברה והכלכלה. **תפיסות יסוד של צדק, אחריות, יושר, הגינות ויחס לנזקקים בחברה — כל אלו עמודי תווך בתורה — ואותן נחתור להביא לידי ביטוי בחוק הישראלי ובחיים הישראליים.** בדרך זו נוכל להאיר את תורתנו באורה הנכון ולהעניק לתורה ולהלכה היהודית מקום משמעותי יותר בבנית זהותה היהודית של מדינת ישראל.

פרופ' מיכאל אלבק
נשיא אוניברסיטת בר־אילן

הרב יעקב אריאל
ראש ישיבת ההסדר ימית

הרב יואל בן־נון
עפרה

הרב חיים ברבנדר
ראש ישיבת המבתר ירושלים

פרופ' אליעזר גולדשמידט
הפקולטה לחקלאות רחובות
האוניברסיטה העברית

ד"ר דניאל טרופר
יו"ר תנועת „גשר"

הרב יצחק כהן
ראש המדרשה לבנות
אוניברסיטת בר־אילן

הרב אורי כהן
ראש כולל מר"ץ

הרב יהודה עמיטל
ראש ישיבת ההסדר
גוש עציון

הרב רצון ערוסי
מרצה למשפט עברי
אוניברסיטת תל־אביב

הרב מנחם פורמן
בית כנסת החדש, נתניה

הרב מנחם פרומן
רב הישוב תקוע
ר"מ ישיבת מקור חיים

חנן פורת
כפר עציון

הרב יהושע צוקרמן
ר"מ בירושלים

הרב פרופ' נחום רבינוביץ
ראש ישיבת ברכת משה
מעלה אדומים

פרופ' שלום רוזנברג
ראש החוג למחשבת ישראל
האוניברסיטה העברית

ד"ר מיכאל רוזנק
בית הספר לחינוך
האוניברסיטה העברית

הרב שלמה ריסקין
רב אפרת
ראש מוסדות „אור תורה"

הרב מאיר שלזינגר
ראש ישיבת ההסדר שעלבים

פרופ' דניאל שפרבר
דיקן הפקולטה למדעי היהדות
אוניברסיטת בר־אילן

HAGUT הגות

הגות ותגובה לבעיות השעה
רח' חבצלת 9
ירושלים
טל. 02-241015

Contemporary Responses to Topical Issues
9 Havatzelet Street
Jerusalem, Israel
Tel. 02-241015

המעוניינים במסמך המלא על פיו הוכן התקציר דלעיל, יכתבו אל משרדנו ונשמח לשלוח העתק.

הצופה לילדים

ב"ה, יום ו', י"א בתמוז תשמ"ו (18.7.1986)

גליון מס' 240

בעריכת עפרה ורד

שלום, ילדים

בימי ה„חופש הגדול" חולפים על פנינו בכבישים, אוטובוסים המסי־עים ילדים לקייטנות המתקיימות במקומות שונים ברחבי הארץ.

סקרנותי הובילה אותי לבקר ב־אחת מהקייטנות שהתמקמה בחור־שה. גורי־נייר בשלל צבעים התנופפו על חבלים שנמתחו בין העצים, ילדים בודדים שיחקו בשטח הפתוח וקבוצות ישבו ופעלו בצל האילנות. המראה היה מלבב. הרגשה של חופש אפפה אף אותי. אך מהתבוננות קרובה יותר בילדים, הבחנתי שזו קייטנה מעורבת של ילדים יהודים וערבים. השמחה שחשתי, קודם לכן, הפכה להרגשת עצב ותחושת עלבון. אוי לאותה בושה. לאן הגענו?! לחשו שפתותי חרש.

הידידות והרעות הזאת בין ילדי־נו וילדי הערבים הרתיעו אותי, כל אימת ששמעתי על פגישות הברתיות אלה שהתקיימו במשך השנה האח־רונה.

אנו, שומרי המצוות, לא יכולים להשלים עם תופעה זו. מצב זה יכול לגרום בעתיד, חס וחלילה להתבו־ללות (נשואי־תערובת) בין יהודים וערבים. כפי שקורה, לצערנו, בקרב חלק מהיהודים החיים בגולה.

אמנם, חייבים אנו להתפלל ל־אלקים, שלא תהיינה מלחמות בי־נינו ובין הערבים שבארצנו ובארצות השכנות. עלינו לעשות כל מאמץ כדי שהשלום ישרור בארצנו, בה חיים זה לצד זה בני שני העמים. יש לפתח קשרי מסחר איתם, יש לנהוג בסוב־לנות ובכבוד הדדי, אך בילויים משו־תפים, כגון: קייטנות ופגישות חב־רתיות, לא ולא!

עלינו לשמור על ייחודנו הדתי והלאומי ועל קדושת עמנו, שלא ניטמע חלילה בגויים.

במקום להשקיע משאבים כה רבים ביחסי ידידות בין יהודים — וערבים, עלינו להשתדל ולפעול לאי־חוד המחנות שבעמנו, לחשכין שלום, אחווה ורעות בינינו לבין עצמנו, דתיים וחילוניים, וזאת נע־שה באמצעות פגישות ושיחות, כי עם אחד אנו. נשמור על אחדותנו וייחודנו ויהי רצון שתקויים בנו הברכה, ששם ה' בפי בלעם, כנאמר בפרשתנו: „הן עם לבדד ישכון וב־גויים לא יתחשב".

שבת שלום
שלכם,
עפרה

פרשת השבוע — בלק

ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא... (קריא ההיא) (כ"ב, ד').

על שום מה זכה בלק, מלך מואב, שביקש להרע לישראל, שתיקרא פרשה בתורה על שמו?

מסבירים זאת חכמי־ישראל על פי הנאמר במסכת נזיר: „בשכר ארבעים ושניים קרבנות שהקריב בלק הרשע, ככתוב בפרשתנו (כ"ב, מ'), זכה ויצאה ממנו רות המואביה, ואמר ר' יוסי בן חנינא: רות בת בנו של עגלון מלך מואב היתה, וממנה יצאו גדולי המלכים בישראל: דויד ושלמה — וזכות צאצאים אלה עמדה לבלק ונקראה אחת מחמישים וארבע פרשיות שבתורה, על שמו.

● * ●

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל... (כ"ד, ה')

„מה טובו אוהליך יעקב" — טוב הוא הדבר, שתהיו בונים אוהלים ליעקב, בתי־כנסת ובתי־מדרש, אבל — „משכנותיך ישראל", בתנאי שיהיו בני ישראל, מצויים בהם ושוכנים בתוכם. לא בתי־כנסת לשם נוי, שכל ימות השבוע הם עומדים שוממים ובקושי מתקבץ בהם מניין יהודים.

(תולדות יעקב יוסף)

דבר בשם אומרו

אין לך כל עשב ועשב מלמטה, שאין ממונה עליו מלמעלה ושומר אותו ומכה אותו ואומר לו: גדל! (בראשית רבה, פרק י')

רעיונות מחורזים לפרשת "בלק"

מאת נ. ד. סרבר

בלעם בן־בעור נביא או קוסם?
דמות מאוד מפוקפקת!
מי יודע מה הוא זומם?
אך שונאת ישראל אצלו —
די מספקת!

את פיו של הקוסם בלעם
ה' כמו ברסן בלם.
ובטרם ידע כיצד ואיך
במקום מקלל הוא נמצא מברך.

כי ברוך העם ולא ארור
זרע קודש מחצבתו
יתרונו על עמים ברור
לקיום התורה — בחירתו!

דנה בברכה

מאת
רחל שילוני

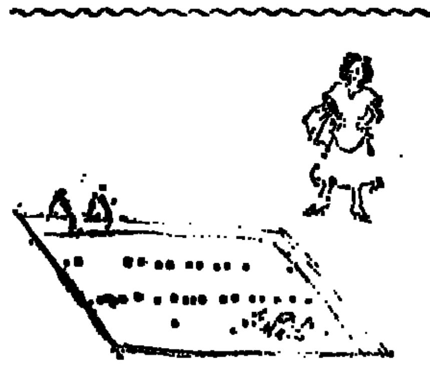

בּוֹאוּ וּרְאוּ
אֶת דָּנָה בַּבְּרֵכָה!
אֵינָהּ כְּבָר בּוֹכָה
אֵינָהּ עוֹד צוֹעֶקֶת,
לַבְּרֵכָה קוֹפֶצֶת
עוֹלָה וְשׁוֹחָה
וְאֵל וָעַד —
קְצֵה הַבְּרֵכָה.

וּצְחוֹק מְשׁוּבָה
וְרַבָּה הַשִּׂמְחָה
וְהַפַּחַד שֶׁהָיָה
בַּמַּיִם טָבַע.

כֵּן! בְּחִיּוּךְ מְעַט
וְאַף צְעָקָה אַחַת.
עַל הַגַּב שׁוֹחָה
מַיִם גַּלִּים מַתִּיזָה

אִמָּא מְחַיֶּכֶת
רֹאשׁ מְנִיעָה:
„דָּנָה שֶׁלִּי
דָּנָה שֶׁלִּי
שׁ וֹ חָ ה".

בצהרי יום

מאת מירה הראל

הִנֵּה רוֹבֵץ הַיָּם לוֹ
כְּיֶלֶד מִתְרַפֵּק
וְחוֹל זָהֹב אוֹתוֹ עוֹטֵר
כְּאִלּוּ מְצַחֵק
בַּחֲלוּצָה נַעֲלֵינוּ
בַּחוֹל כָּאן נְשַׂחֵק
וְכַאֲשֶׁר נִיעַף
נִשְׁחֶה הַרְחֵק הַרְחֵק.

עֵת שֶׁמֶשׁ צָהֳרַיִם
מַכָּה בְּעֹז עוֹלָם
וְהַזֵּעָה נִגֶּרֶת
מֵעַל כָּל מֵצַח רָם,
גְּבוֹהִים הֵם הַשָּׁמַיִם
וַעֲנָנָה אֵין בָּם —
הוֹי, בּוֹאוּ נָא וְנִבְרְיָא
נֵרֵד לִרְחֹץ בַּיָּם.

בעל הכיפה

מאת חיים ריקלין

אברהם הפסיק את דבריו, ונעץ את מבטו בנקודה מסוימת מעברו השני של הרחוב. הסתכלנו גם אנו לאותו כיוון, ולא ראינו דבר הראוי לתשומת לב.

— על מה אתה מסתכל? שאלתי בתימהון.

— ששש... אל תצעק, דבר בשקט הוא עלול לשמוע.

— לא צעקתי, לחשתי נעלב, מה קרה לך, מה אתה מעמיד פנים של אדם חשוב, מי עלול לשמוע?

— הוא! בדברו הגביה מעט את סנטרו, וכיוון אותו לעבר צעיר לא מוכר, שעמד על המדרכה מול, לבוש חולצת טריקו ומכנסי ג'ינס, ונעול נעלי ספורט נאות.

— מה אתה מוצא בו? התפלאתי.

— הוא זר בשכונה שלנו, אינו מוכר, אמר אפרים בהיסוס.

— אז מה? אסור לזרים לבקר אצלינו? שאלתי.

— הסתכלו על הכיפה שלו, לחש אברהם.

— כיפה רגילה, אין בה שום דבר יוצא דופן, הערתי.

— אריאל, אריאל, פנה אלי אברהם בתוכחה, מי שעיניו בראשו, יכול להבחין בין אדם החובש כיפה בקביעות, לבין אדם שאינו נוהג לחבוש כיפה, ורק הפעם החליט משום מה לכסות את ראשו.

בלבי כעסתי על אברהם, הוא פונה אלי כמו שאיש מבוגר פונה אל ילד קטן, אבל לא יכולתי להכחיש כי הצדק איתו.

— נכון, עניתי, הכיפה אינה מונחת היטב על רעמת שערותיו השחורות המתולתלות.

— והיא מחוזקת בסיכות־ראש רבות, הרהר אפרים בלחש.

— זהו! צהל אברהם בסיפוק, ומלבד זאת הכיפה חדשה לגמרי, אחד זר מעמיד פנים שהוא דתי. מדוע? אל תנעצו בו עיניים, נמשיך לשוחח בשקט כאילו לא הבחנו בו, (נראה מה יעשה).

שיחה זו התנהלה בתחילתו של החופשה הגדולה, קודם לכן התיישבנו על הגדר של חצרנו, כל אחד מאתנו התאונן באזני חבריו, שאין מה לעשות בזמן החופשה, ואז הפנה אברהם את תשומת לבנו אל בעל הכיפה.

— בדירה ממול יושבים בני משפחת גלעדי „שבעה", חבר שלהם, גביל צבא, שחה בים בחוף אסור לרחצה, נסחף במערבולת וטבע. אולי הבחור הזה חבר של הנפטר ובא לנחם את ההורים, הצעתי את דעתי.

אברהם הסתכל על מודעות האבל, שהדביקו בפתח חדר המדרגות ונבוך, אבל מיד התאושש ואמר: אם בא לנחם, מדוע הוא מחכה בחוץ?

— אולי הוא מחכה לחברים שלו, לא נעים לו להיכנס לבד, בא אפרים לעזרתי.

— בשעה בוקר כה מוקדמת לא באים לנחם, פסק אברהם.

— יכול להיות שהוא עצמו אבל, הוא בא מבית הכנסת שם אמר „קדיש" על קרוב שלו, ניסיתי למצוא אפשרות אחרת.

— אם כך היכן התפילין שלו? הקשה אברהם.

נסתתמו טענותינו.

בינתיים סקר הבחור את הרחוב, הציץ מבט גם לעברנו, כנראה שישבנו היטב כאילו אין אנו מרגישים בנוכחותו. הוא נגש אל הגדר שבקרבת מקום, והוציא מבין השיחים תרמיל צד, שוב השקיף לכל העברים כדי לוודא שאין עוקבים אחריו.

(המשך בשבוע הבא)

יוצרים צעירים

החופש הגדול

מאת ציפי מלכיאל
בת 10, ירושלים

החופש הגדול מגיע!
וכולנו לכבודו נריע.
נצפה נרגשים
לקייטנות ולמשחקים,
למחנות ולטיולים
שבו נערכים.

חופש חופש, מה נחמד!
אך הבל שהוא רק חודשיים
ולא שנה, או שנתיים.

*

רוצה להיות טובה...

מאת צופיה פרידגוט
נחלים

החלטתי היום סתם בלי סיבה
שאני אהיה ילדה טובה.
עם כל הלב והמון אהבה.
עזרתי לאמא, רחצתי כלים,
שמרתי בצהריים על שני הקטנים,
אבל מה זה קרה?!
פתאום בא לי היצר הרע
ואמא אמרה:
„רותי, השכיבי הקטנים
אני עייפה"
„אוף! אין לי כוח
דנה תשכיבי"
אמא כלום לא אמרה,
אבל ידעתי שזה היה מעשה רע,
אבל מה אפשר
שלהיות טובה זה מאוד קשה.

*

תזכורת

ילדים יקרים, אנא, שלחו אלינו מפרי־עטכם: שירים, סיפורים וציורים. החומר ייבדק ומה שיימצא מתאים — יפורסם בעיתוננו.

בין השולחים יוגרלו פרסים.

בתודה
עפרה

עשוי מספוג

חתול מספוג

האם ידעתם, ילדים שניתן להשתמש בספוג הרחצה גם לקישוט?

הספוג הוא חומר רך, גמיש וניתן לעצב ממנו צורות ודמויות שונות. בואו, נכין חתול מספוג.

ראשית, ניקח ספוג רחצה שצורתו מלבנית שפינותיו ישרות, חדות ולא מעוגלות.

נסמן בעיפרון את אמצע אורך הספוג משני צדדיו. במקום הסימון נלפף ונקיף סביב בחוט חזק (רצוי להשתמש בחוט תפירה לטריקת ליפוף). נעשה זאת כמה פעמים, נהדק בכל הכוח ונקשור היטב.

עתה, נקשור סביב ה„צוואר" שנוצר, סרט צבעוני לקישוט.

כדי ליצור את „אוזני" החתול, נלפף סביב בחוט חזק את שתי הפינות העליונות של „ראש" הספוג, נהדק, נקשור ונחזק היטב.

ה„עיניים" נתפור שני כפתורים. במקום כפתורים אפשר לגזור שני עיגולים מבריסטול ירוק, ושני עיגולים קטנים יותר מבריסטול שחור, נדביק בדבק פלסטי בכל עיגול ירוק, עיגול שחור קטן ונדביק את העיגולים בשני צידי הראש. ה„אף" נדביק משולש קטן מבריסטול אדום. את ה„פה" נצייר בלורד שחור מתחת ל„אף".

את ה„שפם" נעשה באמצעות שלושה חוטי ניילון בצבע שחור, כל חוט נגזור באורך 7 ס"מ, ונעבירו בעזרת מחט ארוכה מתחת ל„אף".

לבסוף, נכין את ה„זנב" — נלפף חוט ברזל בחוטי צמר או ברצועת בד. את קצה הברזל נשאיר ללא ליפוף ונתקע אותו מאחור באמצע החלק התחתון של החתול, נקפל את ה„זנב" כרצוננו לכל כיוון שנרצה והרי החתול לפנינו. מיאאו...

בהצלחה!
עפרה

חידון יישוב ופרח

רשמו בכל אחד מעלה הכותרת שם של יישוב בארץ, ששמו או חלק משמו כשם פרח.

בין הפותרים
יוגרל פרס

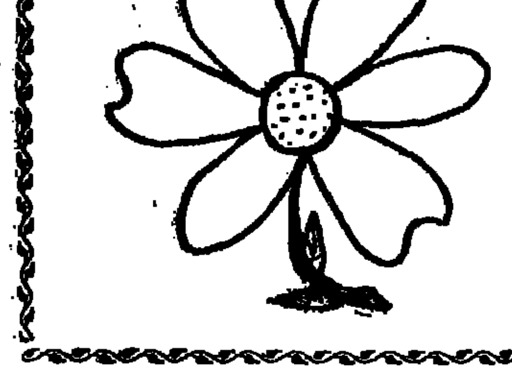

את הפתרונות יש לשלוח ל„הצופה לילדים", רחוב המסגר 66, תל־אביב

בחוג המשפחה

בעריכת
נעמי גולן

מחקר

„מיהו יהודי" – על פי הסטודנט הישראלי

זהותו העצמית של הסטודנט הישראלי הטיפוסי נשענת רק על בסיס מדיני וטריטוריאלי

1250 סטודנטים וסטודנטיות ש־למדו בשנת הלימודים תשי"מ לק־ראת התואר הראשון באוניברסיטה ישראלית, מידגם מייצג אקראי של הסטודנטים היהודיים בישראל נת־בקשו ע"י החוקרים מרדכי בר־לב ופרי קדם למלא שאלונים. מטרת השאלונים היתה לאבחן את מידת ההזדהות והזהות היהודית והציר־נית של הסטודנט הישראלי. ההנ־חה של החוקרים היתה שהסטודנ־טים חשופים יותר מכל קבוצה אח־רת באוכלוסיה למסרים אידיאולו־גיים סותרים ומתוך סקרנות לגבי מרכיבי יהדותה של מדינת ישראל בעתיד, רצו לבדוק איך נתפס המושג „יהדות" בקירבם.

תוצאות הבדיקה התפרסמו בקר־בץ „היבטים בחינוך" שהוציאה לא מכבר אוניברסיטת בר־אילן לזכרו של פרופ' אליעזר שטרן ז"ל, והנה הם מונחים לפנינו.

עוינות לעולם הישיבות

„אדם מזדהה עם הרבה קבוצות כגון משפחה, גיל וכדומה. לפניך קבוצות השתייכות שונות. הגדר את הזדהותך כלפי כל קבוצה — כך פנו החוקרים, בכתב אל הסטודנטים שהשתתפו במישאל. מן התשובות התגלה שקיימת הזדהות גבוהה עם „אזרחי ישראל" ועם „העם היהודי" אבל ההזדהות עם „יהודים בחו"ל" הרבה יותר נמוכה. ועכשיו, שימו לב — ממוצע ההזדהות עם הקבר־צות הדתיות בעם — נמוך מאוד. הסטודנטים לא גילו הזדהות עם עולם הישיבות ולא עם חוזרים ב־תשובה. יותר מזה: 50% ענו שיש להם עוינות כלפי „חוזרים בתשר־בה" ו־17% עוינים את עולם הישי־בות. אשר להגדרתם העצמית: 62% הגדירו עצמם כחילונים או כאנשי דתיים, 25% כמסורתיים ו־13% כדתיים.

הצטיינות בלימודים — לא תכונה יהודית

כדי לדעת מה הם היסודות הבר־נים את ההגדרה הסובייקטיבית של הזהות היהודית שאלו החוקרים: „כאשר אתה מגדיר את יהדותך, מה הערך שאתה מייחס ל... ישראל, מסורת, שורשים, דאגה ליהודים, אנטישמיות, ערכים יהודיים". מן התשובות נתגלה שבעיני הסטודנ־טים השרות בצה"ל והשפה העברית תורמים הרבה מאוד לזהותם כיהו־דים. אגב, 79% מהסטודנטים שלנו לא ראו שייכות בין הצטיינות בלי־מודים לבין הגדרתם היהודית כאשר מאידך סוציולוגים בגולה ראו בערך הזה חלק מאוד רלוונטי למורשת היהודית ותולדה מודרנית של „תו־רה לשמה"!

אדישות לחגיגות יום העצמאות

בשאלה אחרת, תהו על קנקנה של תפיסת הציונות בקרב הסטודנטים וביקשו שיגדירו את מידת הזדהותם עם החיים בישראל, שירות בצה"ל, ההתיישבות, חגיגת העצמאות, קנ־יית כחול־לבן, תשלום מיסים, קיום קשר עם יהדות התפוצות ועוד.

התברר שגם בשאלת הציונות הגו־רם התורם ביותר לזהות הוא המושג „ישראלי" כלומר — **הביטוי הלאומי הוא עיקר התרומה לזהות הציונות כשם שהוא עיקר התרומה לזהות היהודית.**

אבל לחגוג ביום העצמאות, לא נתפס כמשהו חשוב. אפילו „ערכי ציונות" לא נתפסו כתורמים לזהות הציונות כשם ש„ערכים יהודיים" לא נתפסו כמשפיעים על הזהות היהודית. מה שמעניין במיוחד הוא שערכים חלוציים קולקטיביים קלא־סיים כמו „עבודת כפים" ו„צניעות" שהיו בשעתו בסיס לרוב התנועות הציוניות לא נחשבים ע"י הסטודנ־טים כתורמים למהותם הציונית אלא באחוזים נמוכים.

מי הוא ישראלי?

האם מותר להכליל את המימצ־אים הללו על כל אוכלוסיית המדי־נה? קשה לדעת. בר־לב ופרי מספ־רים רק שמחקר דומה שנעשה בקרב 221 סטודנטים באוניברסיטת ת"א לפני מלחמת 6 הימים — הניב תוצאות דומות מאוד. ושמחקרים שערכו לוי וגוטמן בקרב מבוגרים בישראל ויחסם למונחים כמו הקו־מת המדינה, מסורת, דת וכדו' — הובילו אף הם לתוצאות די דומות.

בר־לב ופרי מסכמים איפוא: ב־שאלה „מי אני" או „מיהו ישראלי" המרכיב המדיני־טריטוריאלי עומד בראש הסולם, אחריו מופיע המרכיב האתני ואילו המרכיב הדתי מתחלק לשניים: המסורת זוכה למעמד גבוה למדי ואילו יסודות „דתיים" (ישי־בה, מצווה, יהדות) — בתחתית הסולם.

שאלה למחשבה

האם הישענותם של הסטודנטים בעיקר על המרכיב האחד (מדיני טריטוריאלי) תוך גימודם של שני האחרים (אתני ודתי) מוביל בהכרח לאבדן הזדהותם וזהותם כיהודים? שאלה רטורית זו משאירים בר־לב ופרי פתוחה כאתגר בעל משמעות קיומית למעצבי סולם הערכים וה־מדיניות החינוכית במדינת ישראל.

קוסמטיקה מעולם אחר

בהתעמלות פנים אמריקאית, את מגע־נעת במרץ את הפיניים, הגבות השפתיים, הלחיים והסנטר בתנועות הרגילות שאת עושה במשך היום אבל באנרגיה כפולה ומכופלת. בהתעמלות הפנים הצרפתית — עליך להחזיק בעפעפיים כשהן סגורות (בעזרת אצבעות הידיים) ולנסות ולפתוח אותן בכוח, כלומר, להניע את העין נגד הכיוון. כך גם למשוך את עור המצח כלפי מטה (בשעה שהכיוון הטבעי הוא כלפי מעלה) ואת שרירי הלחיים למתוח כלפי הפה בעוד האדם בדרך כלל מותח אותם בחיוך לעבר האוזניים.

זה נשמע מסובך? לא פלא. התעמלות הפנים תורה היא ולימוד היא צריכה.

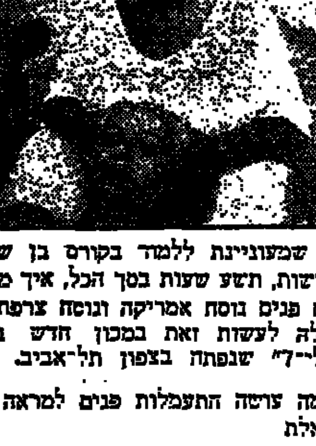

מי שמעוניינת ללמוד בקורס בן שלוש פגישות, תשע שעות בסך הכל, איך מעמ־לים פנים נוסח אמריקה ונוסח צרפת — יכולה לעשות זאת במכון חדש בשם „אלי־ד" שנפתח בצפון תל־אביב.

מה עושה התעמלות פנים למראה את שואלת

התשובה פשוטה. כמו בהתעמלות הגוף המסייעת לשרירים להישאר גמישים וצעי־רים כך התעמלות הפנים מטפיחה את שרירי הלחיים והמצח והשרירים הטפוחים גורמים לעור להיות חלק יותר ולקמטים פחות עמוקים. התוצאה — נראה צעיר בכל גיל.

למי שלא אוהבת התעמלות — מציעה אלישבע את כל השירותים המקובלים ב־מכוני יופי אחרים אבל עם תוספות יחוד־יות.

היא, למשל, לא משתמשת במגבות בד אלא גם במגבות נייר על בסיס חד פעמי, וכך שומרת על נקיון מקסימאלי.

די לגלות שהמכון שלה צבוע כולו בלבן צחור ובוהק, בלי שום ורודים מתק־תקים או ירוקים מרגיעים כדי להבין שב־מקום הזה הנקיון הוא כלל בל יעבור. עוד מיוחד אצלה — השימוש בחומרים טבעיים שלא כל קוסמטיקאית טורחת להתחמש בהם. אלישבע מנוחה, במקום של כבוד, בין כל הקרמים והמבחנות שלה מכשיר ביתי מוכר לכולנו: המגי־מיקס. ברגע הנכון — היא מכניסה ענבים טריים, סוחטת מיץ ומחדירה את המיץ הזה אל תוך עור הפנים בעזרת מכשיר גלווני מיוחד. בעונה אחרת היא עושה כך עם מיץ תפוזים וכשצריך היא משתמשת ברסק מלפפונים. כל זה בצד תכשירים קוסמטיים מעולים ביותר.

צריך להכיר את אלישבע מהימים בהם היתה מנהלת מחלקת ההדרכה של הלנה רובינשטיין במשך חמש עשרה שנה או מלהיר השנים בהם שימשה כמנכ"ל חב' מוסטלה. כדי לא לתמוה על הפדנטיות ה„יקית" שלה הן בעניני נקיון והן בענ־ייני טיפול קוסמטי. עד היום היא מי־יכה ליירע, על רקע נסיונה העשיר בתחום הזה לחברות קוסמטיקה הישראליות בשא־לות של פיתוח צבעים וחומרים. מה שלא מפריע לה להפעיל ידיים מיומנות ועדינות בכסג' פנים או במריחת מסיכה קוסמט־ציונאלית ואף לגבות מחירים „נורמליים": בין 30 ל־45 שקל לטיפול פנים ו־150 שקל לקורס התעמלות הפנים הכולל גם טיפול קוסמטי מלא.

אינני מבטיחה להתעמלות ולמטופלות אצלה, להגיע לפנים צעירות ויפות כמו אלו של אלישבע עצמה, שהיא אם לבן נשוי, בת סטודנטית ועוד שני זאטוטים (גילאי תשע ושש) אבל כשמסתכלים על הקוסמטיקאית הזו מתחשק מיד לרוץ ול־התעמל, לנקות פנים ולמרוח לחות, שכן היא הפרסומת המהלכת המוצלחת ביותר למכון שלה.

(בתצלום: אלישבע מרוכזת בעבודה).

היופי בא מבפנים אומרת אלישבע, צריך לאכול נכון, לשתות את כמות הנוזלים הנדרשת, לאמן את הפנים ולפנק אותם. אין קיצורי דרך ומיד היא מפליגה אל הכעבודה שלה לרקוח ודאי עוד איזה מיץ טרי להזנת פנינו.

מה חדש?

ילדים לקויי שמיעה

36 ילדים לקויי שמיעה שסיימו את הכש־רתם במית"א ת"א. חגגו מסיבת סיום לקראת עלייתם לכיתה א'.

הילדים לקויי השמיעה שקיבלו הכשרה ברי־בור במית"א. רקדו שרו ודיקלמו לשימחת הוריהם וצוות העובדים שטיפל בהם מרגע היוולדם.

במית"א עשו הילדים את צעדיהם הראשו־נים לקראת שילובם בחברה השומעת.

מט"ח ברמת אביב ושלוחה חינוכית של המרכז שנוסד על ידי קרן רוטשילד ונפתחה בכרמיאל).

ריקמת יד למפית חלה

חברת „אפוד רקמת־יד" מנהריה החלה להציע לאחרונה סדרה חדשה של מוצרי יודאיקה רקומים כולם ביד, לפי דוגמאות מקוריות של מעצבת החברה יעל שילה: סט לגבר, שכולל תיק טלית ותיק לתפילין עשוי מבד קטיפה (במחיר 80 שקל כולל מע"מ) ומפת שבת במחיר 70 שקל.

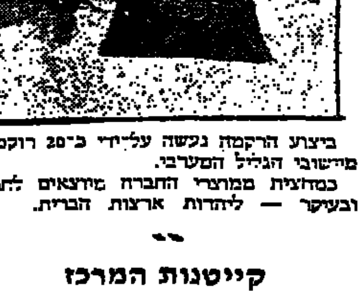

ביצוע הרקמה נעשה על־ידי כ־20 רוקמות מיישובי הגליל המערבי.

במחצית ממוצרי החברה מוצאים לחו"ל ובעיקר — ליהדות ארצות הברית.

ספוג בצורת ביצה

אם ילדיך לא אוהבים רוחצה באמבטיה אולי

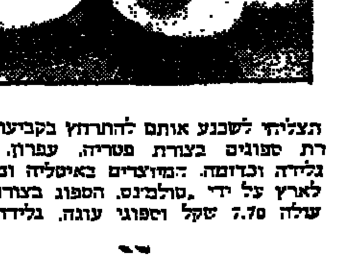

תצליחי לשכנע אותם להתרחץ בקביעות בעז־רת ספוגים בצורת פטריה, עפרון, ביצה, גלידה וכדומה. המוצרים באיטליה ומיובאים לארץ על ידי „טולמינס. הספוג בצורת ביצה עולה 7.70 שקל וספוגי עוגה, גלידה.

קייטנה משותפת לאקי"ם ולשירות למפגר

600 חניכים מפגרים יבלו הקיץ בקייטנה הארצית המתקיימת באכסניה הנוער בטירת הכרמל. החניכים מכל רחבי הארץ יבלו במח־זורים בני שבוע שבמרכזם יעמדו רחצה בים, פעילויות חברתיות מגוונות, ערבי דיסקו ועוד. חלק מהניהול היומיומי של פעילויות הקיי־טנה מתבצע על־ידי החניכים ובתום הקייטנה יחוו הנופשים את דעתם עליה.

כ־400 ילדים בגיל הרך יהנו גם הם מקיי־טנות מקומיות שתתבצענה בכל רחבי הארץ.

קייטנות המרכז לטכנולוגיה חינוכית

קייטנות להכרת המחשב בצד פעילויות הקיץ המקובלות, נערכות השנה בפעם הרא־שונה בחודשים יולי־אוגוסט באופקים, דימונה, מרחבים, מבועים, נתיבות וקריית גת ע"י מט"ח, המרכז לטכנולוגיה חינוכית בתמיכת „יד הנדיב".

קורס קיץ להכרת המחשב נערך גם בבניין

חופה אישית משפחתית

למה שלא תהיה לך בארון חופת קידושין רקומה ביד אותה תוכלי להוריש מדור לדור, קודם לבנות ואח"כ לנכדות ואולי גם לנינות. למה לא? נכון שחופה משפח־תית הוא עסק יקר, ועולה מאלף דולר

והלאה, אבל קשה שלא להודות שמדובר בנכס מקורי ורב ערך. הרעיון של החופה המשפחתית שייך לשתי נשים, יעל שילה ועדינה גת, שיחריו הם מחזיקות בחברה לריקמת יד בנהריה בשם אפוד.

רוקמות החופות הן מושבניקיות מן הגליל המערבי, והשוק הנלהב ביותר הרוחש אותן הוא השוק היהודי האמריקני.

על החופה רוקמים את שם המשפחה ושנת הנישואין של הזוג הראשון, ואח"כ אפשר להשאיר אותה בצוואה לזוגות של הדורות הבאים.

מה נצפה מה צפוי

ברדיו

✶ „קבלת שבת" — פרשת „בלק" — בעריכת משה הן (א') שישי, 15.00 — פרשן השבוע: רבי יצחק כאיר אלתר מגור, מחבר הספר „חידושי הרי"מ" ה־אורחים: (א) הרב בן ציון מוצפי יה־ייחס לארבעה נושאים: „פי האתון", „שבעה מזבחות", „עם לבדד ישכון", „בלעם". (ב) יו"ר „אמונה" העולמית, עבריה לוין, ודב סילבצקי, מנהל מכ־ללת „אמונה" בירושלים יתייחסו לנו־שא מתוך הפרשה (מה טובו אוהליך יעקב" — ערב טקס הפתיחה של הא־גף החדש למכללת „אמונה".

✶ „מקווה מכבה" (ב) מוצ"ש, 22.10 — „הצבי ישראל" — ערכים במבחן מל־חמה — על מוסר ומלחמה בעקבות מל־חמת שלום הגליל — שיח עם בני ישי־בות עם הוצאת ספר הצבאה לזכרו של רם אברהם מורחי ז"ל.

✶ „מהשבת ישראל" — סדרת שי־חות מפי פרופ' איתמר גרינהלד (א') ראשון, 19.05.

✶ „עם ישראל" — ניסים לעניינים יהודיים בעולם (ב') ראשון, 19.35.

✶ „שלום לבן דודי" — פיוט ר' ברכה בשידור חי (ב') ראשון, 20.05.

✶ „תפוח העץ" (א') ראשון, 22.05 — והפעם: „נישואין בשנית".

✶ „עיונים בפרשת השבוע" — פרשת „פנחס" — מפי הרב יונה מצ־גר (א') שני, 19.05.

✶ „מחפשים את המממק" — ב־עריכת זאב ענר (ב') שני, 23.05.

✶ „השכלה ודעת לכל" — „קהי־לות ישראל" (א') שלישי, 11.30 — ה־פעם „ארגנטינה".

✶ „עולם יהודי" — בין ישראל והתפוצות (א') שלישי, 16.05.

✶ „אצבע על הדופק" — שבועון בענייני בריאות ורפואה (ב') שלישי, 18.06.

✶ „שיעור בתלמוד" — מסכת „בי־רכות" — מפי שבתאי סבטו (א') שלי־שי, 19.05.

✶ „קפה ראשי" — ויחונים בגוונים בהשתתפות המאזינים — עם שמוליק רוזן (ב) שלישי, 23.05.

✶ „מועדון שעון הזהב" מעולמו של האדם המבוגר (א') רביעי, 16.05.

✶ „שואל כעניין" — שאלות ות־שובות בנושאי חברה והלכה עם רב ב־ישראל — בעריכת אברהם סלומון (א') רביעי, 19.05.

✶ „מבט לפתקהודי" (ב') רביעי, 20.05 — והפעם: „זמר יהודי" — מסו־רת וחידוש — מופע פומבי מבית הת־פוצות.

✶ „צומת המזרח התיכון" — בע־ריכת אפרים אבא (א) חמישי, 16.05.

✶ „שיעור בתניא" — מגיש: הרב עדין שטיינזלץ (א') חמישי, 19.05.

✶ „עורשים" — שבועון לענייני פו־לקלור ועדות (ב') חמישי, 20.05 — ה־פעם: יהדות מרוקו.

✶ „צימוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש (ב) חמישי, 22.05 — ה־פעם: תקליטים חדשים.

✶ „לכל אדם בובה" (א') חמישי, 22.05 — והפעם: מול „אריה".

פרקי היום בתנ"ך

רשת א', 18.59

יום א': ירמיהו, פרק ט"ז (פסוקים ט'—כ"א) — קריאה מפי עמיקם גורביץ ושיחה כאת ד"ר ירחמיאל ברגמן על הנושא, והשיבותים אל אדמתם אשר נתתי לאבותם".

יום ב': ירמיהו, פרק י"ז (פסוקים א'—ז') — קריאה מפי עמיקם גורביץ ושיחה מאת עמוס חכם על הנושא: „ברוך הגבר אשר יבטח ב־ה'."

יום ג': ירמיהו, פרק י"ז (פסוקים ז'—י"ח) — קריאה מפי עמיקם גורביץ ושיחה מאת פרופ' בנשה הראל על הנושא: „והיה כעץ שתול על פל־גי מים".

יום ד': ירמיהו, פרק י"ז (פסוקים י"ט—כ"ז) — קריאה כפי עמיקם גו־רביץ ושיחה מאת חגי מושקוביץ על הנושא: „הנבואה על השבת".

יום ה': ירמיהו, פרק י"ח (פסוקים א'—י"ב) — קריאה כפי עמיקם גו־רביץ ושיחה מאת עמוס הכם על הביטויים החוזרים: „רגע אדבר... ורגע אדבר".

לרקוד על...

✶ מה השבוע בגל"צ

מה היה קורה היום אילו נפתחה מלחמת התשה עם הסורים? — עולה הרהור כזה בין המשתתפים בתכנית „מלחמת ההתשה בחזית המצרית — 16 שנים אחרי". (גל"צ, ב' 18.06).

התכנית דנה בהיבטים הצבאיים והמדיניים של המלחמה. כיצד השפיעה המלחמה עלינו ועל המצרים כיצד הוחלט על התקפות העומק במצרים ואיך הם השפיעו על מהלך המלחמה מעורבות המעצמות במלחמה.

משתתפים: ח"כ שמחה דיניץ, אלוף (מיל.) מוטי הוד, אלוף (מיל.) אברהם אדן (ברן) וד"ר דן שפתן.

עוד השבוע בגל"צ. הרמטכ"ל רא"ל משה לוי יחתום ביום ב', 19.05 את הסדרה „לילה ראשון בלי אמא" — שאלות ותשובות למתגייסים לצה"ל.

במסגרת „שיחות חצות" מידי יום בשעה 23.55, שיחות בנות חמש דקות מפי אנשים מתחומי עיסוק והתעניינות שונים, ישוחחו השבוע, לפי הסדר מיום א' ואילך, ניצב ד"ר ברוך לוי, מפקד המשמר האזרחי; המשפטן ד"ר מרדכי קרמניצר; הזמר איתן מסורי פרופ' דניאל רחמי־לביץ, מנהל המחלקה למחלות דרכי העיכול בבית חולים הדסה עין כרם.

● ✶ ●

✶ מצעד הזמירות

אלה הזמירות שעמדו השבוע במצעד (יום ב', רשת ב' 20.00—22.00):

השיר	מבצע	לחן
1. „ישימך אלקים"	דוד אולמן	דוד אולמן
2. „לכה דודי"	בנימין יפת	ניגוני ברסלב
3. „הנה קול ישועתי"	להקת „אחווה"	ברוך מנדלביץ
4. „כל ישראל"	פרחי מיאמי	ירחמיאל ביגון
5. „חסדי ה'"	שמעון קוגל	שמעון קוגל
6. „והאר עינינו"	מאיר שרמן	יוסי גרין
7. „קווה אל ה'"	יונתן ויס	מרטין דווידסון
8. „אברכה את ה'"	ישראל פרגס	משה לאופר
9. „שמע בני"	הרב הרצל שכטר	הרב ברוך חייט
10. „הנה לא ינום"	לה „רעווה מהימנא"	יצחק ביטון
11. „מהרה ה'"	דוד הולשטיין	חיה רוזנפלד
12. „הללו את ה'"	מיכאל בר־לב	מיכאל בר־לב
13. „כי לה' המלוכה"	הרב ירמיהו דוזון	ניגוני בלז
14. „וכל נתיבותיה שלום"	האחים ברונר ודני גולן	משה לאופר
15. „וקרב פזורינו"	יעקב מוצן	מרדכי דנברג
16. „בעל הישועות"	מנשה פסמן	ראובן סירוטקין
17. „כי מלאה הארץ"	אברהם ויליאמס	אברהם ויליאמס
18. „ואני אשיר עוזך"	פרחי הדר	ד"ר מרדכי סובול
בפינה לשיפוטכם		
1. עוד אבנך ונבנית	שמואל ארנון	יעקב רוטנר
2. דע מאין באת	להקת „השמחה"	יהודה גלס

לילדים ולנוער בטלוויזיה הכללית והלימודית

✶ יום שישי

10.25: הגמד הלבן מבנדליגו — ס־פור הסרט מבוסס על מקרה ש־היה. ג'יימס גרגורי, שחקן כ־דורגל אמריקני לבן, מחליט ל־למוד ולשחק בקולבי של שחור־רים. הסרט עוקב אחרי קשיי ההסתגלות של שני הצדדים, ו־בסופו נרקמת מערכת יחסים ידידותיים ביניהם.

14.25: הברוחלקים הצעיריים — פרק שלישי — בן מתחיל לאמן את קבוצה ללא ידיעת אביו. בסופו של דבר נודע לו על כך. הוא דורש מבנו לעזוב את המקום יחד אתו ולהמשיך לנדוד בקרון לעיר אחרת. הבן מסרב לעזוב, ואביו נוסע בלעדיו.

✶ יום ראשון

10.20: יוון באתונה — סוקרטס לימד את תלמידיו להבין כל דבר ב־עיניים פקוחות ולחפש תמיד את האמת. הוא לימד זכות על ה־דמוקרטיה ושולל שלטון של א־דם יחיד. רבים התנגדו לדעו־תיו ולספקות שהכיל בכל הע־רכים המקודשים להם. סוקרטס הועמד למשפט ונמצא אשם. גזר דינו היה מוות בשתיית כוס ר־על.

15.30: החבורה של מישי — פרק 9 — ילדי החבורה מחליטים ל־חלק את כלבת מידי וינסנט־שמנסה לקחת אותו לאיטליה ל־קרבות כלבים.

17.30: „הלב" — פרק שני: אנריקו פו־גש כמה מחבריו ביום בית הספר ונזכר כיצד היה אביו מביא או־תו לבית הספר והיה מכריח או־תו לשקוד על לימודיו. היא נ־זכר גם במקרה ההפוך של הב־רו פרקס שאביו ניסה להניא מלימודים והוא למד בהיחבא. סופו שסיים את לימודיו בהצט־יינות.

✶ יום שני

17.25: זכרון דורות — לה פונטיין — המשורר הצרפתי לה פו־נטיין חי בפריז של המאה ה־17 חיים חסרי דאגה כשהוא נתמך ע"י פטרונים שהעריכו את כש־רונו. עיקר פרסומו בא לו הו־דות לקבצי המשלים שלו שאת ההשראה לכתיבתם קיבל בטעה שימש כבפקח רשות שמורות ה־טבע.

17.55: „מועדון החתול שמיל" — אור־חי המועדון הפעם הם חברי ל־הקת „הכל עובד חביבי". הח־תול שמיל מפעיל את קסמיו כדי להביא למועדון את קיקי, יובל, צבי ואת שלומית. הוא מתמך בקסמי, ולאורחיו צפויות הפת־עות. בתכנית ישמעו שירים ח־דשים לילדים מפי חברי הלה־קה.

✶ יום שלישי

16.15: קרוכים, קרוכים — היום יום הולדת — יום ההולדת של תיקי מתקרב, תיא יודעת שאיש לא יזכור. אילן מחליט לארגן לה מסיבת הפתעה בעזרת גליה ני־מולי. תוא דורש לשמור ואת ב־סוד.

עפ"י ספרו של ח"נ ביאליק, ס־פור בשלושה פרקים על שני נסי־כים שיצא למסע מלא רזים וסו־דות באיים רחוקים בארצות א־בדות. הם סעו על שלוחם של מלכים ורוזנים, לקצב ויקר־דים, שירים ופזמונים, חזר ב־תואר תתום ורשום של „אלוף ב־צלות ואלוף שום".

17.55: „רחלת רגליים" — הפרק האח־רון: סוף סוף כגיעים הנערים אל מחוז חפצם — ההרים הל־בנים. לאכזבתם אין הם פוגשים שם את האנשים החפשיים אלא את אנשי המשטרות השיקרים ואלה חוקרים אותם כמושכים.

18.32: „הטלוויזיה" — פרק עשירי: „ה־סוב, הרע והמכוער". פרק זה ע־סק בכוחות המנוגדים שבידי מד־יום הטלויזיה. בד בבד הטלוו־יזה, משקפת את הגידול באלימות מצד אחד, ומצא שני את התפת־חות המודעות. לאן מובילים ה־דברים האלה, כאשר הם לובשים צורה של המדקע?

✶ יום רביעי

17.30: „אלוף בצלות ואלוף שום" —

14.10: מבהלת הזמן — בילי הנער — בבסעם של דאג פיליפס וסוני ניומן במסדרונותיו האינסופיים של הזמן הם נקלעים למערב הפ־רוע, לימיו של בילי הנער, ר־מסתבכים בהרפתקה אתו.

15.20: מי אני המורה — פרק 3: מנ־הל בית הספר מחליט להוציא את הגבהרה מה „ספורטרוני". ש־כן אינו יכול לממן את ארכי־נים היקרים. מחליטים להמשיך בסתר באימונים הגשת להורות.

15.35: דייק ארפין — פרק 24: תצוע־נים — סווינטיק ודייק נקלעים ל־אזור שבו גרים הצוענים. סוור־טניק מציל נערה צוענייה שנל־כדה במלכודת. הם תופסים יחד מחסה מפני הגשם, ואהובה הצו־עני של הנערה חושד בהם. עקב כך דורשים מכנו, הצוענים לעבור מבחנים קשים בעק אם יצליח בהם יוכל להציל את חייו. דייק מתנדב לעבור את המבחנים ב־מקום ידידו.

17.30: „האוצרן האהדהה" — הפעם: „ה־יפה והחיה" — סיפור מיוחד ב־מינו על נסיכה יפיפיה ההופכת בכוח אהבתה חיה מכוערת לנ־סיך יפה תואר.

✶ יום חמישי

14.10: היסטוריה — האם ה... מרה — הדאר א... לטורה. בעל חיים ב... כלל אורח חיים בו... דלדל הצייד את אינ... טרוה. היום איזה ... שני של האדם הגיד ב... את חלקה של הליטורה.

15.00: מאו מאו — פרק 3 — לאבד את התקווה. זה מוכ... השכל כהסיפור שכיפורה א... פורה לכאו מאו ולהבריו. גם כלך התנגדים לא איבד את התק־וה, ולכן הבריאה אשתו הא־הובה שהיתה היתה מאוד.

1.25: „הרייקה" — מצאתי... — המי־צאת המשהקים דשנים, הפעם תעבצים, האקרוסטיכה, המתו־פיל ביוראציות שונות שמקוב־לות בכל העולם ומשחק הס־ניקר.

18.25: „בטיקי של מקיבי" — מבט אל נקבת השילוח שבירושלים לר־גל יייך בתמוה, היום שבו הוב־קעה העיר ירושלים לפני נפי־לתה ב־ט' באב.

ברדיו ✶ בטלוויזיה

בעריכת שולה מוסטיק

בטלוויזיה

✶ „מירו הבוס" — סדרה קומית חדשה (מוצ"ש, 21.20) — הפרק הרא־שון: התחלה קשה. בפרק זה אנו מתוו־דעים אל גיבור הסדרה. טוני הוא שח־קן פוטבול לשעבר, המחליט לזנוח את עברו בשכונות עוני בניו יורק לטובת עתיד טוב יותר בפרבר עשיר בקונטי־קט. הוא נוטל עמו את בתו סמנטה, ה־ידועה בכינוי סאם, ומציע את שירו־תיו כעוזר בית בביתה של אנג'לה.

✶ „מכר מקיבה" (מוצ"ש, 12.45) — התכנית מתארחת הפעם באזור עקיבא ה־מביאה מעבריה (עתיקות קיסריה הס־מוכה) ומן ההווה שלהם. בחלק המוסי־קה יופיעו חבורת זמר, תזמורת ולהקת מחול — כולם מבני המקום. זמרת אור־חת: „אופירה גלוסקה".

✶ „עד פופ" (א' 20.02) — במרכז ה־תכנית הפעם ראיון עם רייג יור — סר־לן להקת „אלטרה ווקס" על עבוד ועל תהליך ההרס. כמו כן יתוארו באולפן ג'קי מקייטן לרגל הופעת תקליטי הח־דש. עוד בתכנית — מרפון וידאו נד־ר של סטלי דן מראשית דרכה, סרטוני וידאו של להקת „הקסי", „פט־שופ־בויס", ועוד.

✶ „שושרת" (א', 21.30) — בלייק קרינגטון ובני ספיבן מגיעים לד'ין וד־ברים הריף עקב בישואיו של קרינגטון למזכירתו קריסטל. אלי הנפש סטיל קר־לבי מבקש לשדך לפאלון — בתו של קרינגטון — את אחיינו ג'ף. אך היא מעדיפה דוקא את סטיל. קלאודיה, אש־תו של מתיו בליידל, עושה למציאת מקומה שוב בביתה, וביתוך כך יש לה התנגשויות עם בעלה ובהה. איש הנפש וולטר לנקרסים משבית את שמחת הח־תונה של קרינגטון בהאשימו אותו ש־חיבל במתקניו. קרינגטון מצליח באו־תו מעמד לשכנע אותו שימכור לו את שטח הקידוח שלו. העסקה נמנעת ב־של התערבותו של מתיו בליידל. ב־ליידל מחליט לפרוש מחברת הנפט של קרינגטון.

✶ „פוק צימוטים" (א', 22.35) — ה־תכנית עוסקת בקשר שבין קולנוע ל־ספרות. באמצעות הדגמות של קטעי סר־טים יועלו הסוגיות של התסריט כדאבר ספרותי ועיבוד הרומן לתסריט. משת־תפים: ד"ר מיכל פרידמן, ניסים דיין ואיתו גרין.

✶ „תהילה" (ב', 20.02) — שם הפרק: „לב הרוק ג'רול. חלקו השני של מופע הרוק ג'ירול שעריכים חברי „ת־הילה" תחת כיפת השמים.

✶ „הורים של יום א'" — סרט קול־נוע (ד', 22.05) — סרטו של הבמאי ההונגרי יאנוש רוזה. הסרט עוסק ב־בעיה של נוער עבריין, הרקע הסוציו־לוגי שלו ודרכי הטיפול בו.

הסיפור הוא סיפורה של גולי, נערה בת 16, המוחזקת במוסד לעבריניות צ־עירות. על פשעים של גניבות וש־טטות. היא מנסה שוב ושוב לברוח מן המוסד כדי להתאחד עם משפחתה. ב־מהלכו של הסרט מתברר, כי המושג של „משפחה" בשביל גולי הוא יותר בגדר אשליה ממציאות. אביה שתיין ד־אינו יכול לתמוך בה, בביתה אחותה אין רוצים „בצרה שכמותה", ואמו של הנע־ער הרוצה בה דוחה אותה. מנהלת ה־מוסד שבו היא נמצאת מציעה לה ל־קנות את דרכה אל המוסד בנושאים עם הרעמד שהיא תבור לטעבה.

✶ „פלאי פלאים" (ה', 20.02) — פ־אירוע הפרק הזה: שיא של הרכבת הקוביה והונגרית ב־4 דקות חזוי ב־די אשה שהיא עיוורת כלידה; המגה ס־למידיה המופעלת כולה בידי ילדים בני 14 ומטה; בעל לב ביטחל הכפתי את רופאו בהגיעו לבדיקה השנתית שלו רכוב על אופניים כל הדרך מטנסי ל־קליפורניה.

✶ „תעודה" — „לחמי גן עדן" (ה', 21.30) — בחלקו השני של הסרט על אודות איראן שלאחר המהפכה יוצגת במציאות הסרט את זכות הדיבור ליתר־שביה של איראן. מטרתה להציג ד־נה מאוזנת יותר של ארץ המשבצת בעיני הכצרב לכעוג של רודנות ד־היה וזהו לא.

הופעת בולים חדשים

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

ביום שלישי ט"ו בתמוז ה'תשמ"ו — 22 ביולי 1986, יופיעו למכירה ארבעה בולי דואר חדשים. הבול הראשון בער־ריך של 40 אגורות, מוקדש ל"ציד אל — נבי סבלאן, אחד הנביאים החשו־בים לדרוזים. המקום הקדוש על שמו נמצא ידזמתלכפר חורפיש, ליד גבול הצפון, על פסגת הר, שכתנשאת לגו־בה של כ־700 מ' מעל פני הים. מק־דש זה מופיע על הבול. המעצב אסף ברג.

הבול השני בדרג של 90 אג' מוקדש לזכרו של גמל התעופה בן־גוריון. גמל התעופה זה, המשמש כיום שער ה־כניסה רציאה ראשי אל מדינת יש־ראל, הוקם בשנת 1935 על־ידי שלטונות המנדאט הבריטי בארץ ישראל, תוך התחשבות בראש ובראשונה בצרכי חיל האוויר הבריטי המלכותי. בדצמבר 1973, עם פטירתו של ראש הממשלה הראשון, המשלה החליטה להסב את שם הנמל על שמו של דוד בן־גוריון.

כן הראוי לציין, כי בשנת ה־50 ל־נמל התעופה בן־גוריון, הגיע לשיא יפעילותו התעופתית. עוברים ושבים בו מדי שנה כ־3 מיליון נוסעים. 40 אלף מטוסים וכ־140 אלף טון מטענים. מעצב הבול משה פרג.

הבול השלישי בסדרה בערך של 60 אג' מוקדש למלחמה בנזענות. בול זה מוצא על־ידי השירות הבולאי לכבוד ה־מלחמה בגזענות ובעד סובלנות וכיבוד זו של כל אדם שנברא בצלם. הבול עוצב בידי רפי דיגי. ואילו הבול ה־רביעי בערך של 80 אג' מוקדש ליוסף שפרינצק — ממנהיגי תנועת העבודה הציונית בארץ ישראל, איש העליה ה־שניה ויושב ראש הראשון של הכנסת. הבול עוצב בידי צבי נרקיס.

כל הבולים הודפסו בגליונות דואר בני 15 בולים, עם 5 שולבים המצורפים לשורת הבולים התחתונה.

מעטפות היום הראשון

ביום הופעת הבולים יופיעו למכירה ארבע מעטפות „היום הראשון", מבוי־לית בבולים החדשים ומהותמות מראש וכן מעטפות „יום ראשון" בלתי מבו־יילות.

ההתמת המעטפות

מעטפות היום הראשון לבול ציד אל־סבלאן החותם בהותמה דואר של יחי־דת הדואר בחורפיש: מעטפת היום ה־ראשון לבול נמל התעופה בן־גוריון, הוחתם בחותמת הדואר של נמל התעו־פה; מעטפת היום הראשון לבול לא ל־גזענות הוחתם בחותמת דואר „ירו־שלים 79"; ואילו מעטפת יום הראשון לבול יוסף שפרינצק, החותם בחותמת דואר של יחידת הדואר בכנסת בירו־שלים.

רשות שרות התעופה, תציין יום הו־פעת הבול, בהשתתפות שר התחבורה מר חיים קורפו, הטקס יתקיים באולם הנוסעים הנכנסים בנמל.

מחירי המעטפות

מחירי המעטפות יהיו כדלקמן: בול עיד אל־נבי סבלאן, מודבק ע"ג מעטפה, מחירה יחד עם הבול — 55 אגורות; בול יובל נמל התעופה מודבק על מע־טפה — 1.05 ש"ח; בול „לא לגזענות" עם מעטפה מהותמת — 75 אג' ואילו בול שפרינצק על מעטפה מהותמת מר־ראש — 95 אג'. מחיר מעטפה בלתי מבויילת — 15 אג'.

כל המעטפות יוחתמו בהותמת המשר־שה „יום הופעת הבול", בנוסף להו־תמות הדואר.

מכירת בולים בעלי שובלים, מגדות זוו, וגליונות שלמים מהבולים הנ"ל, כן מעטפות „היום הראשון" בלתי מבו־יילות, תימשך לאחר יום ההופעה, ב־מידה והבולאי יאפשר זאת, באשנבים של השירות הבולאי, עד יום חמישי ט"ז באב השמ"ו — 21 באוגוסט 1986, ועד בכלל.

הותמת דואר מיוחדת לטקס גניזת כתבי הרב קוק

הותמת הביזוח מיוחדת לטקס גניזת כתבי הרב. הוכנה לשימוש בבית הדואר נמל התעופה בן־גוריון ביום שני י"ד בתמוז ה'תשמ"ו — 21 ביולי 1986. ה־חומר הבולאי ושאר דברי הדואר שית־קבלו בתאריך הנ"ל, בבית הדואר ה־מוזכר, יוחתמו בחותמת דואר מיוחדת.

אספנים המעוניינים בהטבעה של ה־חותמה המיוחדת, יכולים את מעטפו־תיהם המבויילות בחוק (בול ללא ערך) למנהל הדואר בנמל התעופה בן־גוריון, מיקוד 70150, לפני תאריך הכנסת ההו־תמה.

משוועים לתרומות בבנקי הדם של מגן דוד אדום

בנקי הדם של מד"א עדיין מ־שוועים לתרומות דם, אך ההע־נות לתרומות עד כה היתה בי־נונית. כתוצאה מהחוסר החמור בת־רומות הדם, נדחו, כזכור, ניתו־חים רבים בבתי החולים.

בממוצע, זקוק בנק הדם לכ־600 תרומות דם מדי יום.

שביתת האחיות גרמה לדחיית ע־שרות ניתוחים יזומים, כאשר שבו החולים ואושפזו בבתי החולים נו־צרו בעיות קשות באספקת מנות דם.

● שופט שלום בבאר שבע ציווה ביום חמישי לעצור לשלושה ימים את אחד מראשי מפעל „חרסה" בעיר, בחשד של מעורבות בגני־בות שיטתיות מהמפעל.

מזל טוב באסותא

נגה והלל מן — בת
חנה ומשה אלהר — בן
סגולה ורפי אלגואר — בת
תמר ומרדכי פריאנטע — בת
אורית ויוסף שקלרז — בן
דורינה ואמיר קליימן — בן
לאורה וציון בן אסיה — בן
דורית וקלמן רוטברד — בת
חנה ויהודה גרוסמן — בן
רשה ואליעזר בלה — בן
שולמית ושמעון בוטקילה — בן
שלומית ושמעון מלול — בת
יעל ודוד סילבסקי — בת
רביטל ואורי הראל — בת
אסתר ומשה ברינבאום — בת
חדוה ואהרון ימיני — בת
דבורה ואורי וולס — בן
בת־שבע ויהואל סטפנסקי — בן
"יים וטוביה לנצר — בת
לוח ויהודה סורמה — בת
ינה ושמעון איצקוביץ — בן
יריב ואלי תגר — בת
יחל ושושן חדר — בת
גרציה ואריה כהן־מגורי — בן
יונה ודן אדמון — בן
אביבה ואלי אסטרו — בן
מנדי ודוד קרצלר — בת
יהודית ויעקב פטל — בן
ענת וגבריאל עדני — בת
יהודית ואליעזר נזרי — בת
לאורה ויוסף חנן — בת
אילנה ודוד הכט — בת
חוה ומרדכי ברלנר — בת
עטרה תרז ומאיר מואסי — בן
מרי ויצחק סוס — בן
דליה ותחום מוולס — בת
שרה ואפרים קליין — בן
נחמה ומאיר אלתנ — בן
אסתר ודוד סולם — בן
רחל ושלמה מרקוביץ — בן

גם לך מגיע אסותא
240185

חיפה

בבית הכנסת לנוער בהדרים „יבנה — צבא ישראל"

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15. לפני התפילה ב־7.30 שעור בתלמוד מפי הרב ישעיהו נגר, רבו של בית הכנסת. לפני הקריאה, לימוד מש־ניות לזכרם של תלמידי ביה"ס ש־נפלו במערכות ישראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי (רח' החלוץ 59)

בשבת ב־7 בבוקר יתקיימו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמרא מפי החב' בנחם המר, ובשעה 10.30 שעור ב־חוג רמב"ם מפי החב' יוסף קריצר.

בעל חנות לכד גנב במירדף בגבעתיים

בעל חנות מגבעתיים הצליח ל־לכוד אתמול חשוד בגניבת ארנקה של לקוחה. בעל החנות, יצחק אל־בגע בן 25, דלק לאורך רחובות גבעתיים אחרי החשוד ומקץ מיר־דף קצר הצליח ללכדו ולהשיב ל־אשה את ארנק הכסף שלה. המשט־רה עצרה את החשוד לחקירה.

יציבות בשערים

מאת סופרנו הפיננסי

בבורסה — במסחר בראשו־ני. המשך ירידה איטית אך מצ־טברת בשערי מרבית המניות.

חרף זאת היה שינוי לטובת הס־מכור שלשום — ביקושים הופיעו למניות הבנקים שבהסדר, בעקבות התשואה הדולרית של למעלה מ־13% אליה הגיעו בעקבות השתי־קה בשעריהן. עודף הביקוש להן — 1.3 מיליון ש"ח.

לקרנות הנאמנות הסולידיות היו פדיונות של 2 מיליון ש"ח ובמת־מחות במניות — 800 אלף ש"ח.

אגרות־החוב נסחרו בד"כ ביצי־בות.

אתמול בבורסה

למכירה
למהירי החלטה
דירת 3 חדרים
מסודרת
בדו־משפחתי
עם ½ דונם מגרש,
ברכסים (ע"י כ. חסידים)
טל. 04־952510 בערב

שערי המניות

המניה	השער	השינוי בנקי	השינוי ב־%
אי.די.בי.	80800	—1200	— 1.5
אגוד	60800	+100	+ 0.2
דיסקונט א'	103600	+600	+ 0.6
מזרחי	33599	— 10	(—)
ספנות 0.1	985	+ 5	+ 0.5
פועלים	55200	+200	+ 0.4
כללי	141100	+600	+ 0.4
בליל	35100	+410	+ 1.2
מימון 1.0	48750*		
הבינלאומי	3420	— 5	— 0.2
פי.בי.	3750*		
אדנים	13450	—150	— 1.1
לאומי מ' ש'	4235	— 65	— 1.5
פתוח מ' ש'	1290	— 5	— 0.4
משכן צ"ש	2137	— 3	— 0.1
עצמאות	6800	— 10	— 0.2
טפחות רי"ג ש'	11400	—650	— 5.4
מירב	4431	+ 1	(+)
שלטון	343*		
לאומי תע' ש'	5200	—100	— 1.9
הסנה צ"ש	461	+ 6	+ 1.3
הפניקס 0.1	645*		
סקוריטס	2315	— 5	— 0.2
ציון 5.0	3930	— 40	— 1.0
דלק צ"ש	2685	— 65	— 2.4
סופרסל א'	4540	—250	— 5.2
אזורים	546	— 18	— 3.2
אפריקה 1.0	21750	—200	— 0.9
דנקנר 1.0	3750	— 51	— 1.3
נכסים	2448	— 12	— 0.5
גב ים 0.5	2185	—115	— 5.0
הכשרת ה' ש'	46350	—200	— 0.4
ישפרו	2295	—255	—10.0
ישרס	11800	—100	— 0.8
רסקו מ"ר	7150	+100	+ 1.4
אגן	18100	+100	+ 0.6
אורדן 0.1	9230	+ 80	+ 0.9
אי.פי.	745*		
אלקו 0.25 ש	2951*		
אלקטרה 0.5	6100	—400	— 6.2
דשנים 0.5	1272	+ 26	+ 2.1
כבלים צ"ש	11100	—200	— 1.8
קופ־פת 1.0	1075*		
חיפה כימיקלי	795	— 4	— 0.5
טבע צ"ש	50450	+200	+ 0.4
כלל אלקטרו'	2019	— 1	— 0.1
לודזיה 0.4	820	— 10	— 1.2
ים המלח	14650	—3800	— 0.3
מפעלי נייר	193200	—3800	— 1.9
סנטרוכימים	510	— 10	— 1.9
נחושתן 0.5	6006*		
פוליגון	7300	—170	— 2.3
פרומאדום	9100*		
אי.די.בי. פ'	3470	— 30	— 0.9
אלרן צ"ש	2500	— 80	— 3.1
אמפא	11012*		
דיסקונט ה ש	2130	— 10	— 0.5
פועלים ה ש	4990	+150	+ 3.1
ירדן	4240	+183	+ 4.5
מזרחי ה ש	15278	—300	— 1.9
כלל גדליין	340*		
כלל תעשיות	1235	— 10	— 0.8
פמה 0.5	4930	— 80	— 1.6
פריון	3000	— 43	— 1.4
פז נפט	12650	—150	— 1.2

* ללא שינוי

דרוש עובד
לחנות סיטונאית
למכשירי כתיבה בת"א
+ רשיון נהיגה
● טלפון 03־380782 ●

בהמשך המבצע לביעור סחר הס־מים בחבל לכיש עצרה המשטרה אור ליום חמישי 11 סוחרי סמים הנחשבים למפיצים ראשיים במרחב והם יובאו בפני שופט להארכת מעצר.

אוניברסיטת בר־אילן
למר מיכאל בראון
סמנכ"ל למנהל וכוח אדם
ולרעייתו
ברכת מזל טוב חמה
לנשואי בתכם **נחמה** עם **משה קסלר**
שתזכו לרוות מהם נחת ואושר
ההנהלה, העובדים והועד

דרוש
בעל תפילה בעל תוקע ובעל קורא
בבית הכנסת המרכזי בנהריה
על המועמדים לפנות אל מאיר זלמנוביץ נהריה, רח' בלפור 9.

משרד החינוך והתרבות — האגף לתרבות ולאמנות
המועצה הציבורית לתרבות ואמנות

נמצאת להפצה:
סדרה שניה
כרזות (פוסטרים)
מיצירותיהם של אמני ישראל

12 כרזות אמנותיות של צלומי פסלים ציורים ורשומים ב־4 צבעים על נייר משובח (68X48 ס"מ). המחיר לכל הסדרה 40 ש"ח (כולל אריזה ומשלוח).

הרכישה: באמצעות המרכז להדרכה בספריות ציבוריות רח' חבצלת 5 ירושלים, ת.ד. 242, ירושלים 91 002 טל' (02)222949, (02)247392, (02)249044.

● קיימת אפשרות של רכישה בודדת של פוסטרים בחנויות „ספרי" בע"מ ●

קלושים סיכויי חוסיין

(המשך מעמ' 3)

חים להיענות די פיזורית אם בכלל. ניכרת רתיעה גדולה אצל אישי הציבור מלהיענות לבניית יכולת. סביר להניח כי הפחד והחשש לחייהם מצד פעילי אש"ף בשטחים, הם שמכתיבים לאישים אלה את עמדותיהם העכשויות.

והחשש הוא כי הכשלון הנוכחי שנתקלת בו מדיניות המלך, יגרור בדינמיקה משלו, עוד כש־לונות.

נדבך נוסף במתקפה המדינית של ירדן, הוא גישתה האוהדה כלפי אגודות הכפ"ים שעד כה ראו בהם בוגדים ואף הוצאו נגד ראשיהם פסקי־דין מוות.

ירדן החלה לבצע גם רה־ארגון במערכת המנ־הלתית שלה המופקדת על הטיפול בבעיית השטחים. כאשר הדגש מושם על „משרד האדמות הכבו־שות" בראשותו של השר דודין.

אל לב הפלשתינאים

כיוון נוסף במירקם תוכניתה ופעילותיה של ירדן להגיע אל לב הפלשתינים ולזכות לשיתוף פעולה איתם בלעדי אש"ף, היא הרחבת מעורבותה ברצו־עת עזה ויצירת הבנה וקשר הדוקים יותר עם המנ־היגות המקומית שם. התקנות האחרונות בדבר הענ־קת דרכונים ירדניים וזכות לרכישת אדמות ביר־דן לתושבי עזה הגרים בממלכת ירדן, הם פועל־יוצא של הגישה החדשה.

האופוזיציה הירדנית כוללת גם את מחנות הפלי־טים בירדן. באחרונה ניכר הידוק מעמעותי בשלי־טה ובטיפול בתושבי המחנות הללו ובבעיותיהם. המגמה כאן כפולה: מצד אחד יצירה וטיפוח יחס חיובי יותר והבנה גדולה יותר כלפי הממשל הירדני, ומצד אחר זהו צעד־מנע נגד פעילות חתרנית אש"פית אפשרית בתוך המחנות.

מדיניות ההתנתקות מאש"ף ומנהיגו ההפכפך והב־לתי־אמין בעיני חוסיין, יש בה משמעויות שיקוי להן השלכות מרחיקות לכת אם יבוצעו עד תום:

א) ירדן יוצאת בגלוי ובפרהסיה נגד ארגון אש"ף ודוחה את תפיסתו המדינית, כאשר הזירה המרכזית היא יו"ש.

ב) סגירת משרדי פת"ח ויצירת לחץ כבד על פעילי אש"ף בירדן; צעד שיש בו משום פגיעה משמעותית ביכולתו הטרוריסטית המבצעית של הארגון לתכנן ולבצע פיגועים בישראל מתוך שטח ירדן. (יש לזכור כי מאז 1985 ירדו ריבוי של פעולות טרור בישראל ובשטחים מירדן). יחד עם זאת, אין להוציא בכלל אפשרות כי אש"ף ירצה להוכיח כי למרות צעדיו האחרונים של המלך, המ־אבק המזויין לא חוסל ואף יגביר את פעולות הטרור בשטחים ובהדים לבנות. כיוון נוסף של טרור אש"פיים הוא בחו"ל. בהקשר זה אפשר להוסיף, כי למרות מצב הקיפאון בו מצוי התהליך המדיני, ירצה ערפאת לשמור על הדימוי הבינלאומי המתון שיש לו עדיין. ולכן אין יהא כי אש"ף כגוף וכארגון יחזור בצורה מאורגנת לדרך הפי־גועים בחו"ל. כבודדים, אולי כן.

מי יהיה האופוטרופוס?

בשיחות החודשים הקרובים, תהיה למלך הירד־ני אינדיקאציה ראשונית וברורה בכשר להצלחתה של תוכניתו בשטחים או לכשלונה. ואז יחליט אם „גט הכריתות" שורק לאש"ף היא סופי ומחו־לט והגיע הזמן לבקש הזרה את האופוטרופסיה על הבעיה הפלשתינית שנלקחה ממנו וניתנה לאר־גון אש"ף בועידת רבט ב־1975: אז שמא תפנה דרכים ומסילות חדשות לחידוש המגעים עם אש"ף, או אולי ישב לו בגדה המזרחית רחוק מיושבי השטחים ומצוקותיהם. בדבר אחד חוסיין אינו מא־מין — בהליכה נפרדת לכל ההליך המדיני ללא לווי נציגות פלשתינית. השאלה היא האם תצלח דרכו ותוכניתו, שבאה כאיחוי של שנים, לגבש מנהיגות פלשתינית בקירבה חליפית לאש"ף, או לא.

נכון שכיום סיכויין להכות שורשים בשטחים אינם מעודדים, אבל בהחלט אין לבטל אופציה זו לעתיד הרחוק יותר. בסיטואציה מדינית אזורית ובינלאומית מתאימה ובהיחלשות אפשרית של ארגון אש"ף, סיכוייה טובים.

בעניין זה לישראל, ככוח שנמצא בשטח מאז 1967, יש ויש מה לומר ומה לעשות. והכוונה היא לייתר מאשר קריאה למלך לשולחן המו"מ לשלום.

בתנועה

הספרי"ל — הפוהמ"ז, תל־אביב

במועדון רמת אביב, ברודצקי 33 שעור בתלמוד מסכת חולין מפי הרב ס. אהרוני בשבת בבוקר.

במועדון קרית שלום בליל שבת שעור בדף היומי ע"י הרב י. שולמן. בשבת בבוקר ב־11 שעור בפרשת השבוע מפי י. פישמן ב־12 שעור במסכת מגילה מפי הרב סגל ושעור בדף יומי מפי הרב י. שולמן. אחה"צ ב־4 מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה י. שולמן.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן בכפר שלום א' שעור הורה מפי מאיר רבי.

בביהכנ"ס שבת אחים רמת ישראל ב־4.30 שעור בהלכה מפי הרב מ. מזרחי.

במועדון רמת ישראל, דם המכבים 19, שעור בפרשת השבוע ב־2.30 שעור בגמרא ב־3.30 מפי מר אהרנ־ברג.

בביהכנ"ס בר אילן בשבת ב־10 שעור במסכת ביצה מפי הרב אפרים לבדרי.

בביהכנ"ס הפוהמ"ז בהמשך שנקין שעור במדרש רבה אחרי קבלת שבת שעור בגמרא מסכת פסחים לפני מנחה מפי הרב מרדכי בהרב.

בביהכנ"ס שער שמים רחוב ה־מטפילים ב־1.30 שעור בפרשת ה־שבוע מפי הרב מלאכי.

בביהכנ"ס ראשון לציון מגדל עוז לנבדה ב־2 שעור באורח חיים מפי הרב י. מלאכי.

בביהכנ"ס קהל חסידים, רח' רוקח 20 בשעת קודשא רבה ירצה בפרשת השבוע ומציעא דייכא הרב ש. זלמן הוכמן.

במועדון המעץ צנקין שכון ה־פוהמ"ז כנין צעירים בבוקר ב־10.30 שעור במסכת בבא בתרא, מגיד שעור מר מרדכי שופר.

בביהכנ"ס הפועל המזרחי, אבן גבירול 195 בבוקר ב־10.30 שעור בתלמוד במסכת בבא בתרא מפי יוסף טילס. שעור במשנה מפי יוסף טילס בשעה 4.

בביהכנ"ס המרכזי של כפר שלם 22 בליל שבת קודש לאחר קבלת שבת משנה יומית מפי ר' פנחס שינמן. ב־8 בבוקר מסכת בכורות ע"י פ. שינמן, ב־8.45 בבוקר ספר החנוך מ. בראון, ב־9.30 בבוקר מדרש רבה מפי י. כ. בראון, ב־4 מסכת מגילה מפי פנחס שינמן, ב־4 דף יומי מסכת סנהדרין מפי מ. י. בראון. ב־4 אור חיים ודברי אגדה ר' י. צבי. בסעודה שלישית משנה יומית מפי ר' פנחס שינמן.

בביהכנ"ס עבודת ישראל, שרת 45 בליל שבת אחרי התפילה שעור ב־מסכת סנהדרין מפי הרב אברהם ריגר.

הדר יוסף בביהכנ"ס הרמב"ם, רח' קהלת יפה, בשלוש סעודות ספרי השבוע מפי יהודה הולר.

בביהכנ"ס שבטת ישעיהו אחרי התפילה בבוקר מסכת שבת מפי יוסף האלין. בשעה 3 מדרש י. ביטל ב־שלוש סעודות בפרשת השבוע מפי י. ביטל.

עונג שבת „אהל שם" בשעה 7 אחה"צ עיונים בפרשת השבוע מפי הרב ש. זלמן הוכמן ושירה בציבור בחזנות מפי החזן משה צירין.

„אמונה", תל־אביב

פרשת השבוע יתקיים בהמשך שינקין, רח' המרכבה 40. המרצה: מלכה אומיר.

במבנין הנוער הדתי קרית שלום. המרצה: הרבנית סגל.

בדרך הנצחון בבית הכנסת ב־11.15 לפנה"צ מפי הרבנית גולד־שמיט.

יום שני

בבצרון יתקיים חוג התנ"ך ב־8 בערב מפי הרבנית גולדשמיט.

יום שלישי

שעור התנ"ך עם הגב' צין־חיים יתקיים ב־5 אחה"צ במועדון אמונה, רח' דיזנגוף 209.

מדור שידוכין

● רופאה דתיה 170 30 א־רופאית נאה, עדינה ואינטליגנטית „לב" רח' היבבר 34, פתח־תקוה.

● דתיים ולדתיות מזרחי — בני־עקיבא, ישיבות ההסדר!!! הכרויות מצויינות לגיבוראין!!! לצעירות 25—17 ההרשמה חינם!!! בפרטים למנוי — 03־719042, 03—720032.

בתי מרקחת

ירושלים: ארמון הנציב — דב גרונר 23 מ. מסחרי, טל. 710480.

תל־אביב: בני — דיזנגוף 174, טל. 222386; בריאות — המלך ג'ורג' 28; טל. 283731.

פתח־תקוה: קופ"ח הכללית — חיים עוזר, טל. 905271.

נתניה: נאות שקד — מרכז מס־חרי אוריים, טל. 52484.

חולון: ד"ר חורי — סוקולוב 70, טל. 842433; עין יהב — עין יהב 4, טל. 884854.

חיפה: בזור — המגינים 97; טל. 524113.

בני־ברק, רמת־גן: חן — ז'בו־טינסקי 99 ר"ג, טל. 7514434.

שבת

ירושלים: קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28, טל. 523191.

תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' 28, טל. 283731; ארלוזורוב — ארלוזורוב 76, טל. 230746.

פתח־תקוה: קופ"ח הכללית — חיים עוזר, טל. 905271.

נתניה: נאות שקד — מרכז מס־חרי אוריים, טל. 52484.

חולון: המרכז — כפר ויצמן, טל. 845236.

חיפה: ש. אליעזר — כפר מאיר־הוף 6, טל. 511707.

בני־ברק, רמת־גן: הרמה — בצנלסון 151 ר"ג, טל. 722271.

מוצאי־שבת

ירושלים: הר הצופים — הר הצופים, טל. 818111.

תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' 28, טל. 283731; ארלוזורוב — ארלוזורוב 76, טל. 230746.

שערי חליפין במט"ח
בנק המזרחי המאוחד

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 17.7.86, עד למחרת בשעה 12:30, לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר, והינן במפורט להלן:

יתוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחד'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.4859	1.5045	1.46	1.53
בריטניה	לישט	1	2.2407	2.2688	2.20	2.31
גרמניה	מרק	1	0.6922	0.7009	0.68	0.71
צרפת	פרנק	1	0.2137	0.2165	0.20	0.22
הולנד	גולדן	1	0.6140	0.6217	0.60	0.63
שוויץ	פרנק	1	0.8527	0.8634	0.83	0.88
שוודיה	כתר	1	0.2106	0.2133	• 0.20	• 0.22
נורווגיה	כתר	1	0.1991	0.3016	• 0.19	• 0.21
דנמרק	כתר	1	0.1844	0.1868	0.17	0.19
פינלנד	מרק	1	0.2935	0.2973	0.28	0.30
קנדה	דולר	1	1.0800	1.0935	1.05	1.11
אוסטרליה	דולר	1	0.9420	0.9539	0.89	0.98
דרא"פ	רנד	1	0.5735	0.5807	0.56	0.59
אוסטריה	שילינג	10	0.9859	0.9983	0.96	1.02
איטליה	לירה	1000	1.0087	1.0214	•• 0.94	•• 1.04
יפן	ין	100	0.9449	0.9568	0.92	0.97

• רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר
•• רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 10,000 לירטות
לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהאגף לעסקות חוץ.

רדיו

קול המוסיקה

06.00 „שמע ישראל"; 06.02 „צלילי בוקר"; 07.07 „בוקר טוב"; 07.30 „שחרית מוסיקלית"; 09.30 „קונצרט בוקר"; 12.05 „במחיצת אמנים..."; 13.00 „מוסיקה קלסית קלה"; 14.00 „אנקוניר סלירדי, מ־לאף או בפלצה"; 15.00 „מאולמי הקונצרטים שלנו"; 17.00 „דוב ה־זהב"; 18.00 „לבקשתכם".

במוצאי־שבת

23.00 „מוסיקה קאמרית". עודד זהבי.

רשת א'

06.00 שידורים לעולים; 07.30 „פעמי המזרח"; 10.30 „רדיו קל"; 11.10 שירים עבריים, 11.30 „השכלה חדשה לכל"; 12.05 „האור עי־ניגון"; 14.06 „לבת ולבן ולכל המתענינים"; 15.00 „קבלת שבת"; 16.05 „עם אנשים"; 17.10 „שיח ליל שבת"; 18.06 „מוסף רדיו לי־ספרות".

במוצאי־שבת

22.05 „מילים שכנסות לגעת"; 23.05 „ניגונתים".

רשת ב'

06.06 „שמע ישראל", „מה טובו אהליך יעקב" וסיכום המשנה היו־מית; 06.30 סקירת מאמרי המערכת של עתוני הבוקר; 07.00 „הבוקר הזה"; 08.05 „חתול בסנדלים"; 09.05 „כל צבעי הרשת"; 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 „גל פ־תוח"; 14.06 „תן חיוך"; 15.05 הודעה על זמני כניסת השבת; 15.06 „עד כאן"; 17.05 „מאחורי הכותרות"; 18.06 „תמונות בשתוה לבר".

במוצאי־שבת

20.47 „הבדלה"; 21.05 יומן ה־שבוע; 22.05 פרקי היום בתנ"ך; 22.10 „מליה מלכה"; 23.05 „ציר נה 86"; 00.10 „הוי ארצי מולד־תי".

גלי צה"ל

05.45 פרק אבות; 05.55 באופן בילולי; 06.00 את פתיחת השי־דורים; 06.05 זמנונים לכולכם; 06.30 „פוקחים עין"; 07.07 תוספת בוקר; 08.05 בוקר טוב ישראל; 09.05 בילוי נעים; 11.05 קילה של אבא; 12.05 „סנדלים"; 14.05 עוד לא שבת; 15.05 „הדרך"; 16.05 „שיר בשקט בשקט"; 18.05 „חיי־לים. אנשים צעירים".

במוצאי־שבת

21.05 „מסורת מסירה"; 22.05 „קול הג'אז הזה"; 00.05 ציפורי לילה; 02.00 מבזק ידיעות; 02.05 זה הזמן לישון; 05.00 מב־זק ידיעות; 05.05 צלילי בוקר.

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

09.00 שעת כושר; 09.10 סאר סאר; 09.35 אלי־סיד; 10.00 זה רק ויליאם; 10.25 הנמר הלבן מנבטי־דיינג; 13.30 זהו זה; 14.25 הני־הורגלים הצעירים; 14.55 מוסיקה בכל הזמנים; 16.00 מוסף לשבת.

טלוויזיה כללית

במוצאי־שבת

21.00 מבט לחדשות; 21.20 „מי־הו הבוס"; 21.45 „מכל בקיע"; 22.20 „אביב אחרון"; 23.20 מסקר של מבט לחדשות.

2 רוכבי אופנוע נפצעו קשה

שני רוכבי אופנוע, אביב דיש (25) ונילי צביאל (26) מתל אביב נפצעו קשה אתמול בהתנגשות עם רכב מסחרי בצומת הרחובות הירקון—יונה הנביא בתל אביב. הפצועים הועברו בשני אמבולנסים של מד"א לביה"ח איכילוב. הנסיבות נחקרות בנסיבות התאונה.

חוללו מצבות על הר הזיתים

5 מצבות חוללו ביממה האחרונה בבית הקברות היהודי שעל הר הז־יתים בירושלים.

מגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קרית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, עכו — 979333, קרית־טבעון — 912333, קרית־ביאליק — 931401, 721817, חדרה — 063־22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067־90111, קריית־שמונה — 067־44334, בית־שאן — 065־8722, עפולה — 065־93333/4, חצור הגלילית — 067־36333, קצרין — 067־61333, נצרת עלית 065־73333, מגדל־העמק — 065־4006, רחובות — 054־451333, אשדוד — 055־51332/3, אשקלון — 051־23323, לוד — 054־229133, רמלה — 054־221022, קריית־גת — 051־881333, קריית־מלאכי — 055־8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051־97074, באר־שבע — 057־78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059־72333, צפת — 067־30333.

שערים יציגים

השערים היציגים ל־17.7.86:

דולר ארה"ב	1.4939
ליש"ש	2.2550
מר"ג	0.6952
פר"צ	0.2152
פל"ה	0.6168
פר"ש	0.8557
כר"ש	0.2119
כת"נ	0.2003
כת"ד	0.1857
דולר קנדי	1.0867
דולר אוסטרלי	0.9497
רנד	0.5804
פר"ב (10)	0.3368
שיל. אוס' (10)	0.9884
לירה איטלקית (1000)	1.0119
ין יפני (100)	0.9506
פאונד איי־	2.0755

בתי חולים

ירושלים: ביקור חולים (ילדים), שערי צדק (פנימית), הדסה עין כרם (נשים, כירורגיה, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

יום שבת

ירושלים: שערי צדק (ילדים), הדסה הר הצופים (פנימית), ביקור חולים (נשים), הדסה עין כרם כירורגית, אורתופדיה, עיניים, א.א.ג.

תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

תל אביב

בבית הכנסת הגדול
אלנבי 110

השבת יעבור לפני התיבה החזן מיכאל דידוביץ. לפני קבלת השבת השיעור ברמב"ם מפי נשיא בית־הכנסת אברהם הגרוני בהלכות מל־כים בנושא „דרך כוכב מיעקב". מנחה 6.45, שחרית 8.00.

„אהל שם"

בשעה 19.00 הרצאת הרבנית הסופרת נחמה רבינוביץ בנושא: בין המיצרים.

הרב ד"ר ש. ז. כהנא ישוחח ב־ציון שליחות בליל ובלבב.

הרב ש. זלמן הוכמן יתן השעור בפרקי אבות — פרק שישי.

החזן משה צירין ישמיע פרקי שירה וחזנות.

בבית הכנסת ביל"ו בשעה 10.30 הרצאתה של הרבנית הסופרת נחמה רבינוביץ בנושא: עיונים ב־פרשת השבוע.

המרכז העולמי של המזרחי והפועל־המזרחי
ירושלים
הסתדרות הפועל־המזרחי בא"י
המפלגה הדתית לאומית
רח' אבן גבירול 166 תל־אביב

טקס החלוקה העשרים־ושלוש של
פרס התנועה
לזכר
השר חיים משה שפירא

יערך אי"ה ביום שני י"ד תמוז תשמ"ו (21.7.86), בשעה 6.30 בערב, בבית סוקולוב, רחוב קפלן 4, תל־אביב, באולם הגדול, קומה ב'.

חתני הפרס:

✶ פרס הוקרה
לד"ר ש. ז. כהנא — על מפעל חייו

✶ פרס למחשבת הציונות הדתית
לסופרת גאולה בת־יהודה (רפאל)
על ספרה „איש המאורות"

✶ פרס לספרות דתית
לרב מרדכי חנזין — על יצירתו הספרותית

התכנית:
דברי פתיחה: א. גואלמן
דברי הערכה:
- ד"ר יעקב ינון — על מפעל חייו בתנועה של ד"ר ש. ז. כהנא
- ד"ר חיים חמיאל — על הרב רייניס ודורו — ספריה של גאולה בת־יהודה
- ד"ר עמנואל רקמן — נגיד אוניברסיטת בר־אילן — על עבודתו הספרותית בגלות שבור ואיסוף כתבי הרב בר־אילן ז"ל ע"י הרב מרדכי חנזין
- חלוקת הפרסים
- דברי חתני הפרס
- לימוד משניות לזכרו של השר שפירא ז"ל ע"י בן אחיו הרב יצחק שפירא
- בסיומו של הטקס, תגשת כבוד קל לאורחים

במלאת שלושים לפטירת יקירנו
חיים גוטסדינר ז"ל
תתקיים אזכרה ביום שלישי, ט"ז תמוז תשמ"ו, 22.7.86, בשעה 4.00 אחה"צ, בבית העלמין בקרית־שאול.

נפגשים ליד השער.

המשפחה

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל' 336056, ת"ד 2045, חשבון בנק הדואר 441144 ● סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 3148, טל: 02—234910, מערב קלפון: 02—639524 ● סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04—663628 ● רשום בעיתון בע"מ תל־אביב

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והמצטם

בס"ד

כינר KINAR

כפר הנופש כינר
שמחת חיים יהודית על חוף הכנרת

על חוף הכנרת, בחיק הטבע הקסום, שוכן כפר הנופש כינר, בנוף הרים וים, באווירה מסורתית ו"שמחת חיים יהודית".

● 120 חדרים ב־12 מבנים בני קומה אחת, 10 חדרים בכל מבנה.
כל שני חדרים מתחברים ליחידה אחת ע מטבחון ובו מקרר וכיריים לחימום, בכל חדר מיזוג אויר, רדיו, טלפון, שעון שבת ושירותים הכוללים אמבטיה.

● מבנה מרכזי ובו אולם קבלה, טרקלין, חדר אוכל גלאט־כשר בהשגחת הרב אורבך מטבריה, בר־קפטריה, חנות למזכרות, מקווה ובית כנסת, חדרי ישיבות ואירועים.

● נופש פעיל בתחומי ספורט ותרבות, מגרשי־טניס, כדור־סל, כדור־עף וספורט מים. טיולים וסיורים לאתרים המרהיבים שבאזור ורכיבה על סוסים.

● חוף רחצה הכולל גם הפרדה בין גברים לנשים, עם מלתחות

● ובער הרוחני: הרצאות וחוגים בנושאי אקטואליים ומחשבת־ישראל

כפר הנופש כינר - מענק לשומרי מסורת ומצוות - משפחות, יחידים וקבוצות - מימד חדש של נופש בחוויה יהודית.

מסעדת "כינר" הכשרה למהדרין פתוחה לקהל הרחב.

למידע נוסף ולהזמנת מקומות, פנה אל:
● סוכן הנסיעות שלך
● כפר הנופש כינר צפון מזרח הכנרת
טלפון: (067)63670 טלקס: 6671

מפקד חטיבת הנגב לקראת אירועי 45 שנה להקמת הפלמ"ח:

אין שחר לטענות על קרבנות שוא ביישובים בנגב במלחמת העצמאות

מאת חיים פיקרש, סופר „הצופה"

„עמידת הגבורה והלחימה ה־עיקשת של בני כפר דרום, באר־רות יצחק, יד מרדכי ועוד, מנ־עו את שעטת הצבא המצרי אל עבר ריכוזי האוכלוסיה במלחמת העצמאות, ואין מקום לטעון כ־יום כאילו נפלו שם קרבנות ש־וא, על כך שלא פינו בעוד מו־עד את הישובים" — כך אמר אתמול נחום שריג, מפקד חטיבת הנגב של הפלמ"ח, במסיבת ע־תונאים שהתקיימה לאירועי ה־45 שנה להקמתו של הפלמ"ח, שישולבו במסגרת חגיגות ה־40 להקמתה של המדינה.

נחום שריג קובל על הטענות הל־לו, שהועלו באחרונה גם בספר מ־חקר, בו מצויין שגם בגוש עציון, ובכיר העתיקה, התעקשו המפקדים שלא לפנות בעוד מועד את הישו־בים שם. „הפלמ"ח שמלו חרב ר־שני שבלים, תרם חלקו גם לקידום ההתיישבות, באזורים שבהם נקבעו יותר מאוחר גבולות המדינה" — אמר נחום שריג.

השר בר לב: מורשת טוהר הנשק והקרב של חיילי פלמ"ח

של המשטרה, חיים בר לב, ממ־פקדי הפלמ"ח וחבר הנהלת אגודת דור הפלמ"ח עמד על ייחודם של חיילי הפלמ"ח שמורשת טוהר ה־נשק שלהם, ומורשת הקרב, הוצ־כרו ועוצבו בצה"ל.

מיכה פרי ומולה כהן, מראשי ה־אגודה, מסרו על ההיערכות לקראת אירועי שנת ה־45 ליסוד הפלמ"ח, בציינם כי הושקעו מאמצים ואמצ־עים מרובים כדי לתעד את ימי הפלמ"ח. כשבין השאר מתכוונים להקים בתל־אביב את בית הפלמ"ח ובקיבוץ גינוסר, בשטח שיובש ב־חלקו על שפת הכנרת, הולך ומוקם המוזיאון ובית הספר, שבו ילמדו את מקורותיו ומלחמותיו של הפל־מ"ח, בעיקר באזור הגליל העליון, שבו שוזר גם פרק מאלף של אנשי הפלמ"ח הדתיים, שנאחזו בבירייה של אז.

150 ראיונות עם מפקדים ולוחמים

צויין עוד כי לריכוז החומר התי־עודי, קויימו עד כה למעלה מ־150 ראיונות עם מפקדים ולוחמים, ב־ניהם עם יהודה גינצן, מפקד הפלוגה הדתית בפלמ"ח, ובדעת היוזמים ל־דמליך ולראיין, לאסוף חומר, מס־מכים ותמונות שיוצגו לעיני רב־בות המבקרים, ב„בית הפלמ"ח" שיוקם בסמוך ל„מכינה הקיבוצית" ברמת אביב בתל־אביב.

הדוברים מסרו עוד על הכוונה להוציא לאור ולהפיץ ספרים, חוב־רות, סרטים, תקליטים ועוד בנו־שאי תולדות הפלמ"ח, לוחמיו, מב־צעיו, ערכיו ויעודו. כן תיזום ה־אגודה, מחקרים ימי עיון, סימפוז־יונים, מפגשים וכנסים הקשורים ב־מסורותיה של האגודה ובהבריה.

באשר למוזיאון שעל שפת הכנ־רת נמסר שהעלות של הבניה בהי־קף של יותר מ־2.5 מליון דולר, נתרמו כמתנות ממוסדות ממשל־תיים ולאומיים וכמתנות — מת־רומות חבריו של יגאל אלון המנוח.

התייקרו מחירי הירקות

מאת סופר „הצופה"

ירקות ופירות התייקרו ב־30—100 אחוז בימים האחרונים, בעוד שמחירי הירקות בחודש יוני ובמחצית הראשונה של יו־לי היו נמוכים ויציבים.

בסופרמרקט של „קו אופ" ברח' אבן גבירול בתל־אביב נמכרו אתמ־מול מלפפונים ב־1.67 ש"ח, עגב־ניות ב־1.43 ש"ח וקישואים ב־2.40 ש"ח (ביום ב' השבוע נמכרו ב־1.20 ש"ח באותו מקום!).

הפתוחים מסוג „אנה" נמכרו ב„קו אופ" ב־3.53 ש"ח, לעומת 2.65 ש"ח ביום ב'. גם סוגי פירות אח־רים עלו בעשרות אחוזים.

חל גידול ניכר של הכנסות המדינה ממסים

מאת סופרנו הכלכלי

גידול ניכר של הכנסות המדי־נה ממיסים, כ־350 מיליון ש"ח מעל ההחזוי, היה ברבע השנה אפריל—יוני.

הגידול בהכנסות נובע חלקו מ־מאמץ הגביה, אולם רובו נובע מ־הגדלת הפעילות הכלכלית בכל ה־תחומים והתיראה ההוזרה יחסית מהמיתון קובע האוצר. האוצר אומר כי הגידול בהכנסות נובע ברובו מ־כך שהצריכה הפרטית, היבוא ו־השכר היו גבוהים מהצפוי בתחזית.

היקף הכנסות המדינה ממיסים יגיע בסוף יוני ל־3,908 מיליון ש"ח. באפן כם ההכנסה היתה עליה של ע"פ ברבעון הראשון של השנה ו־הגיעה ל־2,103 מיליון ש"ח.

ההכנסות מיבוא עלו ב־23 אחוז. ההכנסות מיבוא באיתה תקופה גדלו ב־93 מיליון ש"ח לעומת ה־תחזית והסתכמו ב־503 מיליון ש"ח גידול של כ־23% בהשוואה לתחזית.

חולמיאנסקי התחתן

אסיר ציון אלכסנדר הולמיאנסקי שלא מכבר שוחרר מכלאו בבריה"מ התחתן השבוע במוסקווה עם בח"ל אנה ברת משה ישראלה.

חולמיאנסקי, היה לוחם למען לימוד העברית גידל דור של מורים העבריים בדרכו. לפני כמה חודשים שוחרר מכלאו בתום מאסרו לאחר שישב כשנה ומחצה. עתה זכה לשאת לאישה את אנה.

חברי קיבוץ ראש צורים המאמצים אותו כמה שנים כאשר קיבלהו כחבר בקיבוצם, קיימו עמו שיחה טלפונית ערב החתונה, בירכוהו בבוד ואיחלו לו להגשים את שאיפתו ולעלות ארצה במהרה.

כאלף חברי „ישראל הצעיר" נפגשו בת"א

הוענק אות מיוחד לחברי „ישראל הצעיר" לציון פעילות התנועה בישראל ולקירוב הלבבות בין העולים החדשים

מאת סופרנו בתל־אביב

הענקת אות מיוחד לציון פ־עילותם לקידום פעילותה של ת־נועת „ישראל הצעיר" בישראל וקירוב הלבבות בין העולים ה־חדשים הישראליים הפעילים ב־מסגרת 43 הקהילות של התנ־ועה הזו בישראל — עמדה ב־מרכז המיפגש המסורתי של כ־אלף מחברי „ישראל הצעיר" שנערך במלון מאלם בתל אביב.

בין מקבלי האותות — ד"ר הר־לד בייקובס, נשיא „ישראל הצעיר" העולמי, יהודה עזריאלי, יו"ר ה־תנועה בארץ, הרב אפרים שס־רום, סגן נשיא אקוקוביץ, איר־זיק הגלר, הממונה על הפעולה ל־מען ישראל הצעיר בארצות הב־רית, ג'ק פורגאש, יו"ר התנועה ה־ארצי־ישראלית.

כן קבלו 20 חברים תעודות הצ־טיינות על פעילותם בסניפים ב־רחבי הארץ.

האות הוענק מוקרה על הפעולה שהביאה את תנועת ישראל הצעיר בישראל ל־43 סניפים, עם 10 אל־פים חברים — מחיספין ברמת ה־גולן ועד לגני טל ברצועת עזה ו־אודות לגשרים שטופחו בין התנועה בארצות הברית שמלאו לה 75 שנה ובין ישראל, בעיקר בארבע שנות נשיאותו של יהודה עזריאלי.

המסיבה השנתית התקיימה הפעם במסגרת הועידה העולמית של ה־תנועה האמריקנית, שקיימה זאת, לראשונה, בישראל.

גישור הפערים בין דתיים וחילוניים

במהלך דיוני הועידה דנו האור־חים שבאו מחו"ל יחד עם עמיתי־הם מישראל, בתרומה שיכולה ל־הביא תנועת „ישראל הצעיר" לגי־שור הפערים בין דתיים וחילוניים.

במסגרת זו, נמסר, נפגשו ראשי ישראל עם ראש עיריית ירושלים טדי קולק, עם רבה הראשי של פתח תקוה, הרב שבתאי סלומון ועם אישים רבים אחרים. כן קיימו האורחים סיורים בכל רחבי ה־ארץ.

במסיבת מיפגש השנתי בתל א־ביב השמיעו דברי ברכה והלרכה — ד"ר הרולד בייקובס, שהציע לפתוח משרדים לטיפול ב„יורדים" — בישראל במקום להוציא סכו־מים ניכרים על השליחים שאינם מצליחים להביא עליה, ונפתלי ל־ביא, יו"ר המגבית היהודית המ־אוחדת, שהעריך את עבודת יש־ראל הצעיר בטיפוח הפעילות ה־חברתית בקהילות, דוגמה מרבינה לאפשרות של קירוב הלבבות.

את האירוע ליוותה בשרשרת שי־רי מסורת וארץ ישראל, מקהלת הרבנות הצבאית, בלווית החזן ה־צבאי הראשי סגן אלוף אריה בר־און ובניצוחו של סרן משה (כותה) רוזנבלום.

באי המיפגש שיגרו ברכת החל־מה למזכיר ישראל הצעיר בארץ, הרב משה רוה, שטרח ועמל להצ־לחתה של המסיבה המסורתית אך נבצר ממנו, כאמור, להגיע אליה.

אישים ומוסדות

ביקרו ב„בית מאיר" בית המרכז העולמי של המזרחי—הפועל המזרחי ונועדו לשיחות עם היו"ר מר משה קרונה:

הרב אליעזר ברנשטיין, חבר הנ־הלת המועצות היהודית ויו"ר הועד הפועל של הסתדרות המזרחי—ה־פועל המזרחי בארצות הברית.

גרשון (קרס) רוטשילד, נשיא הסתדרות המזרחי — הפועל המזר־חי בקנדה.

מנחם (מאני) קלאוזנר, יו"ר הס־תדרות המזרחי—הפועל המזרחי ב־אנגליה.

מרדכי לבקו, יו"ר כבוד של מו־עצת ניו יורק רבתי (ניו יורק ק־אונסיל) ומראשי הסתדרות המזרחי הפועל המזרחי בארצות הברית.

הרב י' שטיינברגר נבחר לרב ראשי באמסטרדם

הרב ישעיהו שטיינברגר מירו־שלים נבחר על ידי קהילת אמ־סטרדם, הולנד, לרב ראשי ורב בית הדין של הקהילה הכללית האשכנזית באמסטרדם.

לפני היבחרו ביקר הרב שטיינ־ברגר פעמים באמסטרדם ונתן שם שיעורים והרצאות בנושאים תורנ־יים ובבעיות התקופה, כולל הרצאה על מלחמת לבנון על־פי ההלכה. הרב שטיינברגר רואה עצמו כ־יוני תורני, ברם, הוא מאמין ב־טיפוח קשרים ויחסים טובים עם כל החוגים. במשך השנים פירסם הרב ש. מאמרים רבים בהלכה וב־הגות בבטאונים תורניים בארץ וב־חוץ לארץ.

הרב שטיינברגר מכהן כיום כר"מ בישיבת הכותל ורב ברמות שרה חניה בירושלים. רעייתו הרבנית דבורה היא בתו של הרב ד"ר ב־רוך אהרן פופקא, ראש הרבנים בפיטסבורג ולשעבר נשיא הסתד־רות המזרחי—הפועל המזרחי באר־צות־הברית.

הרב הראשי המיועד לאמסטרדם עומד לצאת, יחד עם משפחתו, ל־מקום כהונתו לתקופה של שנתיים. הוא רואה בתפקידו החדש שליחות ואתגר למען חיזוק התורה והיה־דות, למלחמת תנופה נגד מגפת ה־טמיעה וההתבוללות, להגברת העלי־יה ולעידוד הזיקה והקשרים עם מ־דינת ישראל בכלל והציונות הדתית בפרט.

הפגנה למען יהודי בריה"מ

כמה עשרות פעילי עליה ו־אנשי המרכז לסיוע על יהודי בריה"מ הפגינו אתמול אחרי ה־צהרים מול בית ראש הממשלה בירושלים, בעקבות הידיעה על שיפור אפשרי ביחסים הדיפלו־מטיים בין בריה"מ לישראל.

המפגינים תבעו מראש הממשלה לעמוד בהתחייבותו ולהתנות כל שיפור ביחסים עם בריה"מ בשיח־רור היהודים משם. המפגינים נשאו כרזות ברוח זו „יחסים עם הרוסים לא על חשבון אחינו", „נשחרר את היהודים היום — נחדש היחסים מחר".

פעילי העליה אמרו, כי יש לד־רוש לקחת ברצינות את הידיעות על האפשרות לשיפור ביחסים בין יש־ראל לבריה"מ, זאת בשל סימנים קודמים, כגון הפחתת התעמולה האנטי ישראלית בכלי התקשורת ב־בריה"מ בעת האחרונה וכן הרמזים על חידוש יחסים אפשרי בין ישר־אל לכמה מדינות בגוש הקומוניסטי.

המפגינים אמרו, כי אם ישראל תחדש את היחסים עם בריה"מ מט־רתם של הרוסים תהיה בעיקר לשפר את מעמדם בקרב מדינות ה־מערב וכן לתת להם לגיטימציה להתערב בתהליך השלום באזור, ו־לכן אסור לעשות שום צעד בכיוון שיפור היחסים עם בריה"מ בלי־הוא' וקודם של שיחרור היהודים משם.

רוב העולים מהמערב מבקשים להתגורר ביו"ש ובירושלים

מאת סופרנו בתל־אביב

רוב העולים מארצות המערב, מבקשים להתגורר בישובי יהודה ושומרון וכן בירושלים ואת ה־הוכחה כי הישובים באזורים א־לה מהווים מוקד של משיכה ל־יהדות הגולה — אמר חיים אה־רון, ראש המחלקה לעליה ולקל־יטה בהסתדרות הציונית, בתום סיור שערכה הנהלה מחלקתו ב־ישובי יהודה ושומרון, בשיתוף עם תנועת ההתיישבות של גוש אמונים „אמנה".

מר חיים אהרון ציין כי בהתיש־בות ביהודה ובשומרון קיים מיזוג של אמונה, חזון ועשייה גם יחד. העברת מסר זה בצורה הנכונה ל־יהודי הגולה עשויה להביא לדעתו לגידול ניכר בהיקף העליה לישראל מארצות המערב.

ראש מחלקת העליה הוסיף כי ב־סיורו ראה שלמרות הצמיחה הגדולה בתחום הקליטה ביהודה ושומרון, לא קיימים באזור שרותי קליטה מתאי־מים.

על ריקעה של מציאות זו הוא הודיע כי יקים צוות מיוחד במח־לקתו במטרה לבנות מערכת שרותים לעליה ולקליטה ביהודה ושומרון.

אדם אחד נהרג ואדם נוסף נפצע, בתאונת דרכים שאירעה אתמול בצומת נצרים שב־גוש קטיף.

מפעל אמריקני גדול לחולצות יוקם בשדרות

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

מפעל ליצור חולצות לפי ידע של חברת „ואן יוזן" מחברות הענק בארה"ב יוקם בשדרות. סיכום על כך הושג אתמול בין שר התעשיה והמסחר אריאל שרון וישראל פולק יו"ר הנהלת „פול־גת".

ההשקעה במפעל תסתכם ב־3.5 מיליון דולר והוא יעסיק כ־250 עוב־דים. המפעל ייצר 9 מיליון חולצות לשנה והחברה האמריקאית תרכוש את כל הכמות לשם שיווק בארה"ב. המפעל האמריקאי הוא השני בגוד־לו בארה"ב והיקף יצורו הוא כ־600 מיליון חולצות לשנה. ההסכם התאפשר בעקבות כינון איזור סחר חופשי בין ישראל לארה"ב.

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

אור־חיים משה ואורליה — בן
אריאלי יוסף ואהובה — בן
אומן יוסף ודבורה — בן
איזנשטיין יוחנן ומלכה — בן
אמסלום דוד ודליה — בת
אלקודא אריה ושמחה — בת
אמאר מרדכי ויפה — בן
ברט אינו וסמירה — בן
בך צבי וחנה — בת
בן דוד שמואל ורבקה — בת
בנון מאיר ואהובה — בן
בן יחזקאל שמואל ישורה — בת
בלוי יעקב ולאה — בן
ברוכים אברהם וצפורה — בת
גרינפלד אשר וחנה — בת
גרינשטיין שלמה יאובה — בן
דדון מסעוד ומזל — בת
דרעי חיים ותמר — בת
דולינסקי מנחם ורבקה — בן
דיבוש גבריאל ומרסל — בן
האגר משה ומלכה — בן
זאבי בנימין ונעמי — בן
חסידים אליהו וישראלה — בת
חסאן יוסף וכרמלה — בת
טוסיג שמעון ורבקה — בן
יחיי אביגדור ואולגה — בן
ינקלביץ דוד ומנוחה — בת
כלוף שאול תולי — בן
כהן חיים ומרגלית — בן
ליבוביץ בן ציון ומלכה — בן
לוי דוד ולאה — בן
לבקוביץ צבי ושפרה — בת
מסיכה עמוס ופנינה — בת
מיכאל מנשה ודינה — בן
משמור יוסף וצביה — בן
נחום אבנר ויפה — בת
נימן גבריאל וצפורה — בן
סעדת אליהו ואביגיל — בת
עקשטיין שמואל ומרים — בן
עזורי אביתר וציפורה — בת
פריזנר שמעון ונולדה — בן
פגורי מנשה ולואיזה — בן
פימן מנטיס ולאלי — בן
פישל יצחק ואילה — בת
צבי אליהו ורות — בת
קסלר אלעזר ודליה — בן
קבוליו דורון ומיאטריס — בן
קרישבסקי חיים וצפורה — בן
רוטברד יצחק ואלישבע — בן
רייזר יעקב ואביטל — בת
שרבני יצחק ושמחה — בן
שפירא שלמה ורחל — בן
שמואל אפרים ויפה — בן
שחר מאיר ורות — בת
שריקי דוד ועדנה — בת
שמעוני שלמה ויעל — בן

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

ההנהלה

ישיבת בני־עקיבא „נחל יצחק" נחלים
מיקוד 49 950 * טלפון: 9328555 ־2־1־93289

מכון ש"ס בש"ס להפצת שיטת הסוגיות בש"ס | בית התלמוד ע"ש משה וחסיה נפתלי

שמחים להודיע על הופעת

„אוגדן הסוגיות"

הכולל בתוכו את כ"ב הסוגיות, שהופיעו עד עתה בהוצאה המכון:
א. מאי חנוכה
ב. תינוק עם שני ראשים
ג. עריכת הכינה
ד. תולדות הגדת פסח
ה. עבו"ם שעיסק בתורה
ו. בת קיר
ז. מקל נועם (הירושלמי) למקה הזבדים (הבבלי)
ח. נס השמן בחנוכה
ט. מן המותר בפיך
י. ומרדכי לא יכרע
יא. אכילת מצה ומרור
יב. ישיבת ארץ ישראל
יג. „אין למדין מלפני מתן תורה"
יד. גדול כבוד הבריות
טו. אין עליה לדבר עבירה
טז. מהו להציל עצמו בממון חברו
יז. בר תשחית
יח. זכרהו על היין
יט. ברכת התורה
כ. רי"ג בעיקר הדבר שאינו מתכוון
כא. קדושת אוורא דירושלים
כב. מסתרי לשה"ק (כ"ב אותיות)

המעוניינים ברכישת האוגדן וברכישת הסוגיות יפנו לפי הכתובת דלעיל.

מחיר האוגדן 7.5 ש'
מחיר כל סוגיה 1.5 ש'

השתלמות — לידיעת הנרשמים:

3 ימי העיון ההשתלמות בנושא הסוגיות יפתחו ביום ראשון, ה'־ו'־ז' מנחם־אב, 10—12.8.86, בשעה 10.30, בקמפוס ישיבתנו בנחלים.

הישיבה הגבוהה אור עציון

הננו שמחים לבשר על

הנחת אבן פינה לפנימיה

אשר תיבנה בעזרת

ר' נחמן סוקול

מטורונטו, קנדה

טקס הנחת אבן הפינה יתקיים אי"ה ביום ראשון י"ג בתמוז התשמ"ו — בשעה 1.00 בצהריים

הציבור מוזמן

לבית הכנסת המרכזי „היכל מאיר"

רח' מאנה 12, תל־אביב

דרוש

איש אחזקה - גובה

המעוניינים במשרה, מתבקשים לפנות בכתב לכתובת הנ"ל.

לאגודת הכורמים

עבור היקבים ראשל"צ הברון יעקב

דרושים

עובדים שומרי שבת

לעבודה עד סוכות

נא לפנות לטלפון 942021־03 — מיום ראשון.

עירית בני־ברק

תושבים נכבדים,

משרדי הגביה והמים סגורים

בשל דליקה, שפרצה במשרדי המים והגביה של העיריה, שכילתה מסמכים רבים ופגעה במערכת המיחשוב. לא תהיה קבלת קהל במשרדים אלו, עד להודעה חדשה.

אנו מבקשים את סליחת הציבור — ומקווים לחדש את העבודה בהקדם האפשרי.

משה אירנשטין
ראש העיר

מועצה אזורית שומרון | מועצה דתית אזורית שומרון | יקיר ישוב קהלתי דתי בשומרון

ביום ג', ט"ו תמוז (22.7.86), בשעה 17.00 יתקיימו האירועים הבאים לציון

5 שנים ליקיר

א) טקס הנחת אבן הפינה לשלב ב' יקיר
ב) הכנסת ספר תורה לזכר אראלה רוזנבלום ע"ה
ג) תערוכת תעוד ותמונות „סיפורה של יקיר"

נשמח לראותכם שמחים בשמחתנו!

אוטובוס מיוחד לארוע יצא בשעה 15.30 מהתחנה המרכזית בת"א קו 86, ומפ"ה ב־16.00.

נמשכת הרשמה לפרוייקט "בנה ביתך ביקיר"

פרטים: ועדת קליטה ד.נ. אפרים, טלפון: 39243—052

עמותת מוסדות מדרשית נעם

המשרד הראשי: תל־אביב אחוזת בית 3, טל. 652637/8—03

מכרז

בדבר מישרות: סגן ומ"מ לראש הישיבה
סגן ומ"מ למנכ"ל מוסדות מדרשית נעם

האישים המסוגלים לענות לדרישות שדלהלן — מתבקשים להגיש את מועמדותם עד ר"ח מנ"א ש"ז (6.8.86), בהתאם למפורט:

א. סגן ומ"מ ראש הישיבה

הנתונים והכישורים:
גדול בתורה • בעל יוזמה וכושר הנהגה • בעל ותק בהוראה בישיבות ונסיון בניהול חינוכי של מוסד פנימתי.
עדיפות לבעל השכלה אקדמית בחנוך או במנהל חינוך או בפסיכולוגיה.
הגיל הרצוי: 50 — 35.

המעוניינים יתקשרו עם ראש הישיבה — טל. 77070־063 ויעבירו בכתב ל־ת.ד. 25, פרדס־חנה:
1. תולדות חיים (בכתב יד ובפירוט); 2. פירוט נסיון בחינוך ובהוראה, בצירוף חוות דעת; 3. צילומי תעודות השכלה תורנית ואחרת; 4. רשימת ממליצים; 5. תעודה רפואית; 6. שתי תמונות פספורט.

ב. סגן ומ"מ למנכ"ל מוסדות המדרשיה

הנתונים והכישורים הדרושים:
בעל השכלה תורנית, יוזמה וכושר מנהיגות • בוגר אוניברסיטה, רצוי תואר במינהל חינוכי ובכלכלה • שליטה מלאה בעברית ובאנגלית (בכתב ובע"פ), רצויה ידיעה בצרפתית ובגרמנית • בעל נסיון בניהול מערכת חינוכית גדולה (כולל נושאי בניה ופיתוח) ובהחום גיוס כספים ויחסי ציבור.
תינתן עדיפות לבעל קשרים עם תפוצות ישראל אשר הצליח בגיוס כספים ובניהול מערכת כספית מסועפת.
הגיל: בין 50 — 35.

המעוניינים יפנו אל מנכ"ל מוסדות המדרשיה במשרד הראשי בתל־אביב, אחוזת בית 3, מיקוד 65143, ויצרפו:
1. תולדות חיים בכתב יד (בפירוט); 2. צילומי תעודות השכלה; 3. המלצות וחוות דעת; 4. רשימת ממליצים; 5. תעודה רפואית המאשרת מצב בריאות תקין לחלוטין; 6. שתי תמונות פספורט.

על המעוניינים להיות מזוהים עם עקרונותיה של מדרשית נעם אשר מטרתה לחנך אינטליגנציה תורנית מעורה ופעילה בחיי מדינת ישראל.

סודיות מובטחת

אולפנת בני־עקיבא מירון

דרושים:

1. רכזת הדרכה — רצוי בוגרת אולפנה
2. מורה לאנגלית
3. עובדת סוציאלית
4. מורה להיסטוריה ותולדות ע"י
5. מורה להדפסה במכונת כתיבה

בדבר פרטים נא להתקשר בין השעות 8.00—2.00 טלפון 89020־069.

ישיבת בני־עקיבא מירון

דרושים:

1. עובד/ת סוציאלי/ת
2. מדריך חברתי — רווק

רצוי בעל רקע ישיבתי

בדבר פרטים נא לפנות ביום 89020־069
בערב 89045־069

דרושה משפחה אומנת בירושלים

לתקופה ארוכה

כולל שבתות ומועדים וימי חופשות

לילד דתי בן 11

הלומד בבית ספר טיפולי „לימודי ה'".

בדבר פרטים נא להתקשר בטלפון: 663085־02.

גבירתי

האם בקרת ב„חינוית"

שוב ב„חינוית"

כל שמלה להיט

הגיעו דגמים חדשים של שמלות אלגנטיות וספורטיביות

בני־ברק, ברח' הרב קוק 8, ק"א

לבית ספר ממלכתי דתי בירושלים

דרושים:

1. סגן מנהל — בעל רקע תורני, רשיון הוראה ואירגון
2. מורים מורות — רקע תורני ורשיון הוראה.

נא להתקשר טלפונית למספרים הבאים
424635־02 או 534344־02 או 533677־02

בס"ד

בת"ס למלאכה כפר חב"ד

לקראת שנה"ל תשמ"ז

דרושים מורים

1. אנגלית
2. טבע
3. מתמטיקה
4. פיסיקה

פרטים: לפנות ישירות למזכירות ביה"ס למלאכה.
בתיאום מראש. בטלפון 984941־03.

ההנהלה

חושן בע"מ ר. מרובקה

דרוש

תכניתן

לתכנות וביצוע

ר' עקיבא 80, בני־ברק,
טלפון 709514

חזן - בעל תפילה

בעל קול חזק עם נסיון
מעוניין
לעבור לפני התיבה
בימים הנוראים

לפרטים: לפנות בשעות הערב
בטל' 790503־03

הקמת מצבה

בכלות י"ב חודש להסתלקותה של האשה הצדקת

מרת הינדא אילה בורנשטין ע"ה

בת הרה"צ רבי משה צבי מברסקי
מסלונא — פילדלפיה זצלוק"ל
אלמנת הרה"צ רבי אברהם יוסף בורנשטיין זצ"ל מסוכטשוב

תיערך הקמת מצבה על קברה בחלקת הרבנים בהר־המנוחות ביום שלישי, ט"ו תמוז.

היציאה מבית המדרש של חסידי סוכטשוב, רח' החידא 4, בית וגן, בשעה 5 אחה"צ.

המשפחה

בפרק הלאומי ברמת־גן

24 שעות בימה!!

סירות מתנגשות

כניסה חופשית!!

גם בלילה!

שייט לילי באגם המואר

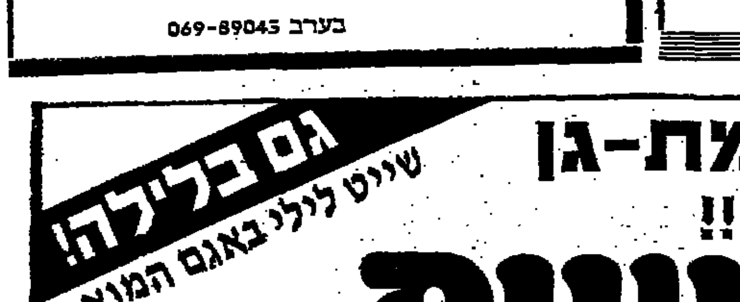

* סירות פדלים
* שייט בלילה בסירות חדישות
* מזנונים לשרותך
* מדשאות ענק לפיקניקים
* חויה בשפע
* ספינת טיולים באגם

20% הנחה למביא מודעה זו!